

การศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริม
การใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1

สารนิพนธ์

ของ

นางประไพพรรณ ผ่องสวัสดิ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

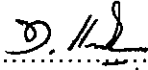
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มีนาคม 2549

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

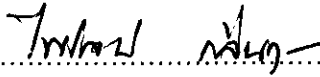
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ
ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

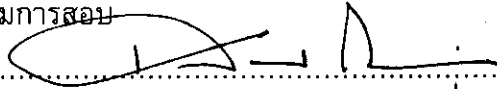
.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนาศงศ์ศักดิ์)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ)

คณะกรรมการสอบ

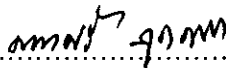
.....
(ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์)

ประธาน

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนาศงศ์ศักดิ์)

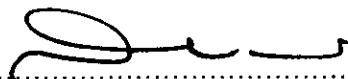
กรรมการสอบสารนิพนธ์

.....
(อาจารย์ ดร.มารศรี สุธานี)

กรรมการสอบสารนิพนธ์

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ชูชาติ)

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

วันที่ 10 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2549

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ ได้รับความกรุณาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนาศาสตร์ แสงศักดิ์ ที่รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ซึ่งได้ถ่ายทอดความรู้ การให้คำปรึกษา คำแนะนำที่มีคุณค่า ด้วยความเสียสละ เหน็ดเหนื่อยและมีความอดทนเป็นอย่างยิ่ง นับตั้งแต่เริ่มดำเนินการจนการวิจัย สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความเมตตาเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนาศาสตร์ แสงศักดิ์ และอาจารย์ ดร.มารศรี สุธานี คณะกรรมการสอบสารนิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนาศาสตร์ แสงศักดิ์ อาจารย์ ดร.มารศรี สุธานี และ อาจารย์ ดร.จรรุวรรณ พลอยดวงรัตน์ คณะกรรมการสอบ โครงการสารนิพนธ์

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ ภาควิชาการบริหาร การศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ รองศาสตราจารย์ ดร.วิจิต สุรัตน์เรืองชัย ภาควิชาการบริหาร การศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา อาจารย์ผ่องศรี สุรัตน์เรืองชัย สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ อาจารย์สุเมธ งามกนก สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ และ อาจารย์จิระพันธ์ สวัสดิ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมประชาณีเวศน์ กรุงเทพมหานคร ที่ได้กรุณาสละเวลาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขแบบสอบถามให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สุดท้ายขอขอบคุณผู้ที่อยู่เบื้องหลังงานวิจัยครั้งนี้ คือ อาจารย์ เจริญศักดิ์ ครอบพล สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดนนทบุรี อาจารย์กรณิกา พุทธิพิทย วิทยาลัยเทคนิค ราชบุรี อาจารย์ภัทริศา ยะสวัสดิ์ โรงเรียนมัธยมวัดธาตุทอง อาจารย์ลัดดา เจียมจู่ไร โรงเรียนมัธยม วัดดุสิตาราม อาจารย์อัญชลี มนต์สุวรรณ โรงเรียนมัธยมประชาณีเวศน์ อาจารย์มาเรียม ซอหมัด ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 คณะผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่ การศึกษานนทบุรี เขต 1 และ คุณณัฐชากานต์ เตชะชนะนันท์ สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม ที่กรุณาสับสนุนการวิจัยเป็นอย่างดี

คุณค่าและประโยชน์ของสารนิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นสิ่งบูชาพระคุณบิดา มารดา บุรพจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้อบรม สั่งสอน ชี้นำทางอันเป็นประโยชน์และมีคุณค่า ตลอดจนประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัยมาตลอด

ประไพพรรณ ผ่องสวัสดิ์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ความสำคัญของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย.....	4
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	4
ตัวแปรที่ศึกษา	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย	8
สมมติฐานในการวิจัย.....	11
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.....	13
หลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.....	15
จุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.....	15
โครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.....	16
การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1.....	19
สภาพปัจจุบันของเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1.....	21
แนวการจัดการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1.....	21
ข้อมูลด้านการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1.....	22
การปฏิรูปการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1.....	22
การใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนของจังหวัดนนทบุรี.....	24
บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ใน ชุมชน.....	45
แนวความคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา.....	45
บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา.....	46
บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้....	46
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน.....	47
หลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน	49

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
ความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน.....	51
ความหมายของแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน.....	52
แนวคิดการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน.....	53
บทบาทหน้าที่ของแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน.....	55
ประเภทของแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน.....	55
ประโยชน์การใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน.....	58
การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน.....	59
การดำเนินการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนของสถานศึกษา.....	61
วิธีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน.....	64
การใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน.....	68
การใช้แหล่งการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.....	68
บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้.....	70
แหล่งการเรียนรู้ประเภทบุคคล.....	70
แหล่งการเรียนรู้ประเภทสถานที่.....	72
แหล่งการเรียนรู้ประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี.....	74
แหล่งการเรียนรู้ประเภทอาชีพ.....	75
คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา.....	76
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	78
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	88
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	88
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	90
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	90
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	91
การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	92
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	93

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	95
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	95
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	95
5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	119
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	119
สมมติฐานในการวิจัย.....	119
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	120
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	120
การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	120
สรุปผลการวิจัย.....	121
อภิปรายผล.....	122
ข้อเสนอแนะ.....	127
บรรณานุกรม.....	128
ภาคผนวก.....	137
ภาคผนวก ก วิสัยทัศน์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษา นนทบุรี เขต 1.....	139
ภาคผนวก ข แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	143
ภาคผนวก ค รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ.....	150
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์.....	151

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แหล่งการเรียนรู้ประเภทบุคคลจังหวัดนนทบุรี.....	25
2 แหล่งการเรียนรู้ประเภทสถานที่จังหวัดนนทบุรี.....	28
3 แหล่งการเรียนรู้ประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณีจังหวัดนนทบุรี.....	37
4 แหล่งการเรียนรู้ประเภทอาชีพจังหวัดนนทบุรี.....	38
5 แสดงประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	89
6 จำนวนและร้อยละของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 แยกตามตัวแปรคุณลักษณะของผู้บริหาร.....	96
7 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา . ในการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 โดยรวมและรายด้าน.....	98
8 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ในการ ส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทบุคคล สังกัดเขตพื้นที่การศึกษา นนทบุรี เขต 1 โดยรวมและรายข้อ.....	99
9 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ในการ ส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทสถานที่ สังกัดเขตพื้นที่ การศึกษานนทบุรี เขต 1 โดยรวมและรายข้อ.....	101
10 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาใน การส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และประเพณี สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 โดยรวมและรายข้อ.....	103
11 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการ ส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทอาชีพ สังกัดเขตพื้นที่การศึกษา นนทบุรี เขต 1 โดยรวมและรายข้อ.....	105
12 การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้ แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตาม อายุ.....	106
13 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการ เรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตามระดับ การศึกษา.....	107

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
14 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตามประเภทการณ์การทำงาน.....	107
15. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตามระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน.....	108
16 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตามสถานที่ตั้งโรงเรียน.....	108
17 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทบุคคล สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตามอายุ.....	109
18 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทบุคคล สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษา.....	109
19 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทบุคคล สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตามประเภทการณ์การทำงาน.....	110
20 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทบุคคล สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตามระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน.....	110
21 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทบุคคล สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตามสถานที่ตั้งโรงเรียน.....	111
22 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ ในชุมชนประเภทสถานที่ สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตามอายุ.....	111

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
32 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้ แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทอาชีพ สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตามอายุ.....	116
33 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้ แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทประเภทอาชีพ สังกัดเขตพื้นที่การศึกษา นนทบุรี เขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษา.....	117
34 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้ แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทประเภทอาชีพ สังกัดเขตพื้นที่การศึกษา นนทบุรี เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน.....	117
35 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้ แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทประเภทอาชีพ สังกัดเขตพื้นที่การศึกษา นนทบุรี เขต 1 จำแนกตามระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน.....	118
36 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้ แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทประเภทอาชีพ สังกัดเขตพื้นที่การศึกษา นนทบุรี เขต 1 จำแนกตามสถานที่ตั้งโรงเรียน.....	118

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1. กรอบแนวคิดในการวิจัย

10

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

โลกยุคปัจจุบันความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็ว ได้ส่งผลต่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ทำให้เกิดการแข่งขันเพื่อชิงความได้เปรียบในทุกด้านรวมถึง ปัญหาการเคลื่อนย้ายด้านวัฒนธรรมจากประเทศที่เจริญแล้วสู่ประเทศที่กำลังพัฒนา หากประเทศใด บุคลากรรู้ไม่เท่าทันผลกระทบ ความไม่สงบสุขในการดำเนินชีวิตจะเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ประเทศไทยถึงแม้จะพยายามพัฒนาบุคลากรให้สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องแล้วก็ตามแต่ผลที่ออกมาถือว่าทำได้ระดับหนึ่ง คงยังไม่เพียงพอหรือเท่าทัน ประเทศที่เจริญแล้วได้ โดยเฉพาะปัญหาการรับเอาวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาใช้ได้ส่งผลกระทบต่อ วิถีชีวิตและคุณค่าในวัฒนธรรมที่คนไทยได้ร่วมกันสร้างไว้หลายชั่วอายุคนเริ่มเลือนหายไป ซึ่งกลายเป็นปัญหาสังคมที่ต้องตามแก้ไขกันอย่างมากมายในขณะนี้ สาเหตุที่การพัฒนาบุคลากรของชาติ ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายนั้นเชื่อว่าคนไทยไม่มีศักยภาพ เพียงแต่ว่าสื่อและกระบวนการที่จะสร้าง องค์ความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของประเทศยังไม่พัฒนาไปเท่าที่ควร ทำให้เจตคติในการแสวงหา ความรู้ยังเป็นรูปแบบเดิมๆ คือหาความรู้จากตำราเรียน หรือเรียนรู้อยู่เฉพาะในสถานศึกษาเป็นหลัก แม้ว่าปัญหานี้ภาครัฐพยายามแก้ไขด้วยวิธีการต่างๆ โดยเฉพาะในการยกเครื่องเรื่องของการปฏิรูป การศึกษาขนานใหญ่แล้วก็ตาม นับจากเวลา 6 ปีที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ประกาศใช้มาจนถึงปัจจุบัน วิธีการที่จะพัฒนานักเรียน ให้ไปสู่เป้าหมาย คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหา เป็นคนดี คนเก่งและมีความสุขยังไม่เปลี่ยนแปลงไป จากเดิมมากนักโดยเฉพาะรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูและนักเรียนส่วนใหญ่ ยังคงอาศัยประสบการณ์และเจตคติเดิมดังที่เคยทำกันมาการเรียนรู้อย่างเด็กส่วนใหญ่ยังอยู่กับ การท่องจำตำราเรียนเพื่อเป้าหมายในการสอบเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัย หรือเรียนจบการศึกษา ภาคบังคับทำให้การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตยังไม่เกิด (กลีน สระทองนิยม. 2548 : 26)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดกระบวนการเรียนรู้โดยจัดเนื้อหาสาระและ กิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อ ป้องกันและแก้ไขปัญหาการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้สอนสามารถ จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และ มีความรอบรู้ จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ที่มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพและรัฐต้องส่งเสริมการ

ดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 14-15) ดังพระราชดำรัสของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีที่ว่า “ครูหัวใจปฏิรูปควรเน้นการเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญของครูควบคู่กับการจัดและปรับปรุงคุณภาพแหล่งการเรียนรู้ประเภทต่างๆ เช่น การส่งเสริมการใช้ห้องสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนทุกเพศ ทุกวัย ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ปรากฏการณ์รอบๆ ตัวได้ตลอดชีวิต” (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1. 2546 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) เพื่อเน้นการพัฒนาคนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สุคนธ์ สินธพานนท์ ; และคณะ. 2545 : 8-21) ให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้สร้างโอกาสให้คนไทยทุกคน คิดเป็น ทำเป็น มีเหตุผล สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2544 : 14) ดังนั้นโรงเรียนทุกแห่งซึ่งมีหน้าที่ดำเนินงานให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 จึงมีความจำเป็นต้องส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักและใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545ก : 4)

การเรียนการสอนในปัจจุบันจึงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงห้องสี่เหลี่ยมแคบๆ แต่ต้องอาศัยการค้นคว้าจากสื่อเทคโนโลยีที่หลากหลายด้วยเทคนิคและวิธีสอนที่เหมาะสม(ชเนต ข้าเกิด. 2543 : 74) ครูจึงไม่ใช่แหล่งความรู้อีกต่อไป กิจกรรมการเรียนรู้จึงควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) กับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมรอบตัวที่เป็นแหล่งความรู้ที่มีคุณค่า ที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับรู้ข้อมูลความรู้มากขึ้นและสามารถเรียนรู้ได้ทั้งจาก “ครูคน ครูเครื่อง และครูธรรมชาติ” (กรมวิชาการ. 2544ข : ความนำ) การเรียนรู้ในวิถีชีวิตมีความสำคัญยิ่งต่อการดำรงชีวิต เพราะแหล่งการเรียนรู้มีอยู่ทั่วไปทั้งในครอบครัว ชุมชน วัดและธรรมชาติ รวมทั้งผู้ให้การถ่ายทอดการเรียนรู้ ซึ่งได้แก่ พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย เพื่อน ครู พระ หมอพื้นบ้าน ต้นไม้ สัตว์ ทุกคน ทุกสิ่งในโลกล้วนเป็นผู้ถ่ายทอดการเรียนรู้จึงเกิดขึ้นได้ทุกสถานที่ในชีวิตซึ่งถือได้ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นมีความเกี่ยวข้องกัน สามารถทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจึงเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต (พจนีย์ เทียมศักดิ์. 2543ก : 57) การฝึกให้นักเรียนใฝ่หาความรู้จะทำให้เด็กมีนิสัยที่ดีติดตัวไป เขาจะได้เปรียบเด็กที่เรียนแบบท่องจำโดยไม่ใช้หัวคิดและเรียนรู้จากครูคนเดียว เพราะความรู้ไม่ได้หยุดอยู่กับที่แต่มีการพัฒนาไปเรื่อยๆ เรียนกันไม่รู้จบ ถ้าครูสามารถชี้แนะวิธีแสวงหาความรู้โดยใช้หลักวิจัยเบื้องต้นก็จะทำให้การเรียนรู้สนุกสนาน เพลิดเพลิน เช่น อยากรู้คำตอบเมื่อมีปัญหาก็ลองตั้งสมมติฐานแล้วหาแหล่งความรู้เองโดยวิธีต่างๆ ปุจฉา วิปัสสนาบ้าง ดูจากสื่อทางไกลบ้าง ถ้าคำถามตอบยากมากตอบเองไม่ได้ก็ค่อยๆ ไปหาแหล่งเรียนรู้จะช่วยให้ตอบคำถามได้ คนที่เป็นครูจึงไม่ใช่เตรียมแต่เนื้อหาสาระที่จะป้อนให้เด็กอย่างเดียวแต่ต้องสอนวิธีการ (How to Know) และแหล่งการเรียนรู้ (Universal Resource Locator) (ชัยพจน์ รักราม. 2542 : 34)

ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องวางแผนบริหารงานวิชาการร่วมกับครูเพื่อให้การจัดการกรรมการเรียนการสอนด้วยการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเกิดประสิทธิภาพ จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดกว้างออกสู่ชุมชน ปรับความคิด วิธีการจัดห้องเรียน และตารางสอนคงที่อย่างเดียวตลอดปีมาเป็นการคิดถึงสาระการเรียนรู้ที่กว้างขึ้น จัดตารางเวลาเรียนให้ยืดหยุ่น เพื่อให้การนำผู้เรียนออกสู่ชุมชนมีความเป็นไปได้ ถึงแม้ว่าการบริหารจัดการกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งวิทยาการในชุมชนย่อมมีความยุ่งยาก ซับซ้อนมากกว่าการสอนซ้ำๆ ประจำวันในชั้นเรียน แต่ก็มิได้ลำบากเกินกว่าที่โรงเรียนจะจัดได้ ยิ่งไปกว่านั้นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในชุมชนกลับเป็นสะพานเชื่อมโยงให้โรงเรียนและชุมชนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน คนในชุมชนมีส่วนร่วมกับครูในการให้การศึกษาแก่ลูกหลานของเขา เขาขอของเราก็ได้รับการปลุกฝังให้รักท้องถิ่นที่เขาอยู่ มองเห็นคุณค่าและปัญหาที่หมู่บ้านของเขาผู้เรียนจึงพร้อมที่จะเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน และในอนาคตเขาจะเป็นพลังเกื้อหนุนให้ชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งจะเกิดผลย้อนกลับมาสู่ชีวิตที่สงบสุขของตนเองและครอบครัว (สุมน อมรวิวัฒน์. 2544 : 1-5)

จากรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีการศึกษา 2546 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 เกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้แนวใหม่ ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พบว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนและการเรียนรู้ตลอดชีวิตยังทำได้ไม่มาก การจัดการเรียนรู้อยังไม่สอดคล้องกับสภาพจริงขาดความเชื่อมโยงระหว่างภูมิปัญญาดั้งเดิมและวิทยาการสมัยใหม่ นอกจากนี้การใช้แหล่งการเรียนรู้ยังมีข้อจำกัดในการนำมาใช้ในการเรียนรู้ทั้งด้านความเพียงพอและคุณภาพ การจัดการเรียนการสอนใช้ครูเป็นสื่อหลัก ผู้เรียนไม่ได้รับแรงกระตุ้นการเรียนรู้จากธรรมชาติ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1. 2547 ก : 7) ซึ่งสอดคล้องกับรายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษา ปีการศึกษา 2538 ของกรมวิชาการ ได้ศึกษาเรื่องสภาพปัญหาการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านวิชาการอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ ผู้เรียนขาดความใฝ่รู้ เฉื่อยชาและเบื่อหน่ายการเรียน คิดไม่เป็น ทำไม่เป็น แก้ปัญหาไม่ได้ ไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ ไม่มีคุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์เกิดการเรียนรู้ที่ไม่ต่อเนื่อง (กรมวิชาการ. 2540 : 9-7) เช่นเดียวกับงานวิจัยของ สามารถ รอดสำราญ.(2546 : 89) ได้ศึกษาการใช้แหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเพชรบุรี พบว่า การใช้แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นแหล่งวิทยาการโรงเรียนยังมีการนำไปเชื่อมโยงกับสาระในแต่ละรายวิชาน้อย

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 ซึ่งผลจากการวิจัยในครั้งนี้ จะเป็นแรงผลักดันให้ผู้บริหารสถานศึกษาเกิดความตระหนักในบทบาทของตนที่จะจัดการศึกษาโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้วยการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนนำแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนมาใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิผลในระบบการศึกษามากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน และสถานที่ตั้งโรงเรียน

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ จะทำให้ทราบระดับการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ ครูผู้สอนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา ในระดับจังหวัด อำเภอ กลุ่มโรงเรียน สถานศึกษา ที่สามารถนำข้อมูลไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย วางแผน ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนามาบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน ให้รัก ผูกพัน ห่วงแทน ในศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณีของท้องถิ่น

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระในโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำนวน 10 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน 10 คน รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ 10 คนและหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ จำนวน 80 คน รวมทั้งสิ้น 100 คน ดังนี้

1. เขตอำเภอเมืองนนทบุรี จำนวน 8 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนรัตนวิเชียร โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม โรงเรียนศรีบุญยานนท์ โรงเรียนสตรีนนทบุรี โรงเรียนนนทบุรีพิทยาคม โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการบางใหญ่ โรงเรียนเบญจมราชานุสรณ์ และโรงเรียนมัธยมวัดเพลง นนทบุรี โรงเรียนละ 10 คน จำนวน 80 คน

2. เขตอำเภอบางกรวย จำนวน 2 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนเทพศิรินทร์นนทบุรี และโรงเรียนบดินทร์เดชา (สิงห์ สิงหเสนี) นนทบุรี โรงเรียนละ 10 คน จำนวน 20 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ ในโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ระดับช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำนวน 80 คน ได้มาโดยมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan. 1970 : 608) โดยใช้จำนวนประชากรเป็นชั้น ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 80 คน

ขั้นที่ 2 สุ่มตัวอย่างผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนโดยใช้อำเภอเป็นชั้น

ขั้นที่ 3 เมื่อได้กลุ่มตัวอย่างแล้ว ดำเนินการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามจำนวนโรงเรียน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ คุณลักษณะของผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ ประกอบด้วย

1.1 อายุ

1.1.1 ต่ำกว่า 40 ปี

1.1.2 40 - 50 ปี

1.1.3 มากกว่า 50 ปี

1.2 ระดับการศึกษา

1.2.1 ปริญญาตรี

1.2.2 สูงกว่าปริญญาตรี

1.3 ประสบการณ์การทำงาน

1.3.1 น้อยกว่า 10 ปี

1.3.2 ตั้งแต่ 10 - 20 ปี

1.3.3 มากกว่า 20 ปี

1.4 ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน

1.4.1 น้อยกว่า 10 ปี

1.4.2 ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป

1.5 สถานที่ตั้งโรงเรียน

1.5.1 อำเภอเมืองนนทบุรี

1.5.2 อำเภอบางกรวย

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ การส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 ประกอบด้วย

2.1 ประเภทบุคคล

2.2 ประเภทสถานที่

2.3 ประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี

2.4 ประเภทอาชีพ

นิยามศัพท์เฉพาะ

นิยามศัพท์เฉพาะของการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

1. แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ ความสามารถในท้องถิ่น ความเชื่อของกลุ่มบุคคล เรื่องราวความเป็นมาในอดีตของชุมชน กิจกรรม วัฒนธรรม ประเพณี สถาบัน และองค์กรต่างๆ สถานที่สำคัญ การประกอบอาชีพและสถานประกอบการที่มีอยู่ในชุมชน อันเป็นสถานที่ตั้งของโรงเรียน

2. การส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียน รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เข้าไปมีส่วนร่วม ส่งเสริม หรือสนับสนุน ให้ครูผู้สอนใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน นำมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตลอดจน การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนที่หลากหลาย ให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ของเยาวชนในสถานศึกษา ประชาชนและสังคม แบ่งเป็น 4 ลักษณะได้แก่ 1) ประเภทบุคคล 2) ประเภทสถานที่ 3) ประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี และ 4) ประเภทอาชีพ

2.1 แหล่งการเรียนรู้ประเภทบุคคล หมายถึง การสืบค้น ส่งเสริม สนับสนุน เผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ให้ครูผู้สอนนำบุคคลหรือภูมิปัญญาในชุมชนที่มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และประสบความสำเร็จในงานหรืออาชีพที่มีอยู่ในชุมชน มาถ่ายทอดคุณค่าองค์ความรู้ ในการดำเนินชีวิตที่ประสบผลสำเร็จทั้งในอดีตและปัจจุบัน แก่เยาวชนในสถานศึกษาได้ใช้ประโยชน์ในการเรียนรู้

2.2 แหล่งการเรียนรู้ประเภทสถานที่ หมายถึง การสืบค้น ส่งเสริม สนับสนุนเผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ให้ครูผู้สอนนำสถาบันและองค์กรต่างๆ สถานที่สำคัญและสถานที่ที่เกิดขึ้นเอง ตามธรรมชาติในชุมชน เป็นแหล่งการเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแก่เยาวชนในสถานศึกษาได้ใช้ประโยชน์ในการเรียนรู้

2.3 แหล่งการเรียนรู้ประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี หมายถึง การส่งเสริมสนับสนุน เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้ครูผู้สอนนำเรื่องราวของชุมชนในอดีต กิจกรรม วัฒนธรรมนิยม วัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนที่ควรสืบทอด มาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับเยาวชนในสถานศึกษาได้มีโอกาสเรียนรู้อย่างถูกต้อง

2.4 แหล่งการเรียนรู้ประเภทอาชีพ หมายถึง การส่งเสริม สนับสนุน เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้ครูผู้สอนนำบุคลากรและเยาวชนในสถานศึกษาให้เข้าไปศึกษาและมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานจริงจากการประกอบอาชีพต่างๆ ในสถานประกอบการในชุมชน เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจและเพื่อการฝึกทักษะด้านอาชีพที่ถูกต้องตามวัฒนธรรมในการประกอบอาชีพของชุมชน

3. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ข้าราชการครูผู้ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการและหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระได้แก่ ภาษาไทย

คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงาน อาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับช่วงชั้นที่ 3 และ ช่วงชั้นที่ 4 สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1

4. เขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 หมายถึง พื้นที่ทางการศึกษาในเขตอำเภอเมือง นนทบุรีและอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่ ดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของจังหวัดนนทบุรี ให้เป็นไปตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และมาตรา 37 แห่ง พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546

5. โรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 หมายถึง สถานศึกษาของทาง ราชการที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับช่วงชั้นที่ 3 และ ช่วงชั้นที่ 4 ในเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำนวน 10 โรงเรียน ประกอบด้วย

5.1 เขตอำเภอเมืองนนทบุรี จำนวน 8 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนรัตนาธิเบศร์ โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม โรงเรียนศรีบุญยานนท์ โรงเรียนสตรีนนทบุรี โรงเรียนนนทบุรีพิทยาคม โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการบางใหญ่ โรงเรียนเบญจมราชานุสรณ์ และโรงเรียนมัธยมวัด เพลงนนทบุรี

5.2 เขตอำเภอบางกรวย จำนวน 2 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนเทพศิรินทร์นนทบุรี และ โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) นนทบุรี

6. อายุ หมายถึง อายุจริงตามปีปฏิทินสากล ของข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการ โรงเรียน รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ กำหนดเป็น 3 กลุ่มอายุ คือ ต่ำกว่า 40 ปี อายุ 40 - 50 ปี และมากกว่า 50 ปี

7. ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดของข้าราชการครู ที่ปฏิบัติหน้าที่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โดย จำแนก เป็น 2 ระดับ คือ ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี

8. ประสบการณ์การทำงาน หมายถึง ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ซึ่งผู้อำนวยการ โรงเรียน รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการและหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระที่มีประสบการณ์ การทำงานในโรงเรียนตั้งแต่เริ่มรับราชการจนถึงปัจจุบัน จำแนกเป็น 3 กลุ่ม คือ น้อยกว่า 10 ปี ตั้งแต่ 10 - 20 ปี และมากกว่า 20 ปี

9. ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน หมายถึง การมีที่พักอาศัย การตั้งบ้านเรือนหรือ ช่วงเวลาการปฏิบัติหน้าที่ของ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ และหัวหน้ากลุ่ม สาระการเรียนรู้ ระดับช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 กำหนด เป็น 2 ช่วง คือ น้อยกว่า 10 ปี และตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป

10. สถานที่ตั้งโรงเรียน หมายถึง บริเวณที่ตั้งโรงเรียนของทางราชการที่มีการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 ได้แก่ อำเภอเมืองนนทบุรีหรืออำเภอบางกรวย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 โดยได้นำแนวคิดของประเวศ วะสี (2543ก : 60-61) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้สามารถเรียนได้จาก 1) คนในชุมชน 2) แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน 3) เรื่องราวของชุมชน และ 4) การปฏิบัติงานในชุมชนและพจนีย์ เทียมศักดิ์ (2543ข : 224-225) ให้ทัศนะว่า ควรเปิดโอกาสให้ปราชญ์หรือผู้รู้ในชุมชนมาร่วมเป็นผู้สอนหรือวิทยากร ส่วนสุนน อมรวินวัฒน์ (2544 : 2-3) ได้ให้แนวคิดว่า แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นสถาบันของชุมชนมีอยู่แล้วในวิถีชีวิตและการทำมาหากิน สำหรับศิริกาญจน์ โกสุมภ์ และดารณี คำวจนัง (2545 : 19) กล่าวว่า แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ได้แก่ สถานประกอบการและสถานที่สำคัญอื่นๆ ขององค์กรภาครัฐและเอกชน ในทำนองเดียวกัน สิริยุพา ศกุนตะเสฐียร (2545 : บทคัดย่อ) ได้ให้ทัศนะว่า แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ได้แก่ กิจกรรม วัฒนธรรมและประเพณี

จากแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์และพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 ใน 4 ประเภท คือ 1) ประเภทบุคคล 2) ประเภทสถานที่ 3) ประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี และ 4) ประเภทอาชีพ

ส่วนตัวแปรอิสระ ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คุณลักษณะเฉพาะของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชนและสถานที่ตั้งโรงเรียน ดังนี้

1. อายุ อายุของผู้บริหารมีผลต่อคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน (วิสุทธิ ราตรี. 2532 : 53) และผู้บริหารที่มีอายุโดยเฉลี่ย 49 - 50 ปี จะมีประสบการณ์ในการทำงานมากและทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Hutchin. 1997 : 1518)

2. ระดับการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้ ความคิด มีปัญญาและวิสัยทัศน์ ถ้าปราศจากความรู้จะไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ในทางที่มีความหมายและสร้างสรรค์ (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. 2539 : 5) ระดับการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน (กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ. 2536 : 135) เพราะผู้บริหารที่มีระดับการศึกษาต่างกันจะนำเอานวัตกรรมมาใช้ในการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแตกต่างกัน (อำพร ศรีประทุม. 2545 : บทคัดย่อ)

3. ประสบการณ์การทำงาน เป็นสิ่งสำคัญเพราะจะช่วยเพิ่มความรอบคอบรอบรู้และช่วยให้เข้าใจปัญหา สามารถวิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ประยุทธ์ ตรีชัย.

2544 : 61) ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการบริหารมาก่อน สามารถนำเอาประสบการณ์มาประยุกต์ปรับปรุงใช้ให้เป็นประโยชน์ในการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (สรสิทธิ์ เขตคาม. 2545 : 28) ประสบการณ์การทำงานในหน้าที่ (Post Experience) ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานมีความคล่องแคล่วในการตัดสินใจ มองเห็นรูปร่าง สามารถที่จะปรับปรุงวิธีการวางแผนการจัดการและอื่นๆ ได้ดีกว่าผู้ที่มาปฏิบัติหน้าที่ใหม่ (จรุง รัตตมาน. 2541 : 14-15) เนื่องจากประสบการณ์การทำงานที่แตกต่างกันทำให้ศักยภาพของบุคคลแตกต่างกัน (เสาวภาคย์ แผลมเพชร. 2545 : 83)

4. ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน การมีถิ่นกำเนิดหรือการมีที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่จะมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน ผู้บริหารที่มีระยะเวลาอยู่ในพื้นที่มากกว่าจะแสดงบทบาทที่ปฏิบัติจริงได้มากกว่า ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ได้แก่ การไม่มีเวลาว่าง การไม่มีถิ่นกำเนิดและการไม่มีที่พักอาศัยอยู่ในท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ (เมตต์ เมตต์การุณจิต. 2541 : บทคัดย่อ) ดังนั้นประชาชนจึงต้องการให้ผู้บริหารสถานศึกษามีที่อยู่อาศัยในบริเวณโรงเรียนที่เขาปฏิบัติงานอยู่ (Elkins. 1972 : 9026-A)

5. สถานที่ตั้งโรงเรียน สถานศึกษาที่สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาต่างกันย่อมมีสภาพการบริหารจัดการศึกษาที่แตกต่างกัน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546ก : 120-123) และการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลก็มีความแตกต่างจากโรงเรียนที่อยู่นอกเขตเทศบาล (สายสุดา กิจประยูร. 2544 : 80) รวมทั้งการบริหารการใช้แหล่งการเรียนรู้ในภาพรวมยังมีความแตกต่างกันด้วย (สิริยุพา ศกุนตะเสฐียร. 2545 : บทคัดย่อ) ผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในตำแหน่งขนาดของโรงเรียนและเขตพื้นที่ของโรงเรียนต่างกัน จะใช้วิธีการแก้ไขปัญหาแตกต่างกัน (พลอยทิพย์ ดันตระเชียร. 2547 : 48) การจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนในเขตชนบทกับในเขตเมืองหรือเขตเทศบาล มีความต่างกันมาก หลายโรงเรียนที่อยู่ในเขตเมืองมีแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งในและนอกสถานศึกษา แต่อีกหลายโรงเรียนยังไม่มีแหล่งการเรียนรู้ที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ (วิทยา บุญศรีนัย. 2545 : 1)

การศึกษาแนวคิดและงานวิจัยดังที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 และสามารถกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา ดังแสดงไว้ในภาพประกอบ 1 ดังนี้

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 ซึ่งได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยได้นำเสนอตามหัวข้อ ต่อไปนี้

1. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
 - 1.1 หลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
 - 1.2 จุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
 - 1.3 โครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
2. การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1
 - 2.1 สภาพปัจจุบันของเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1
 - 2.2 แนวการจัดการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1
 - 2.3 ข้อมูลด้านการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1
 - 2.4 การปฏิรูปการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1
 - 2.5 การใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนของจังหวัดนนทบุรี
3. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน
 - 3.1 แนวความคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา
 - 3.2 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา
 - 3.3 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้
4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน
 - 4.1 หลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน
 - 4.2 ความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน
 - 4.3 ความหมายของแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน
 - 4.4 แนวคิดการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน
 - 4.5 บทบาทหน้าที่ของแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน
 - 4.6 ประเภทของแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน
 - 4.7 ประโยชน์การใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน
 - 4.8 การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน
 - 4.9 การดำเนินการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนของสถานศึกษา
 - 4.10 วิธีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน
5. การใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน
 - 5.1 การใช้แหล่งเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

- 5.2 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้
- 6. คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา
 - 6.1 อายุ
 - 6.2 ระดับการศึกษา
 - 6.3 ประสบการณ์การสอน
 - 6.4 ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน
 - 6.5 สถานที่ตั้งโรงเรียน
- 7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 7.1 งานวิจัยภายในประเทศ
 - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการด้านต่างๆ ของโลกยุคโลกาภิวัตน์มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจของทุกประเทศรวมทั้งประเทศไทยด้วย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาของชาติซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศเพื่อสร้างคนไทยให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพพร้อมที่จะแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในเวทีโลก มีผลให้หลักสูตรการศึกษาของประเทศที่ใช้อยู่คือ หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533) ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการโดยกรมวิชาการได้ติดตามผลและดำเนินการวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักสูตรตลอดมา ผลการศึกษาพบว่า หลักสูตรที่ใช้อยู่เดิมมีข้อจำกัดอยู่หลายประการไม่สามารถส่งเสริมให้สังคมไทยก้าวไปสู่สังคมความรู้ได้ทันการณ์ในเรื่องที่สำคัญดังนี้(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 1-33)

1. การกำหนดหลักสูตรจากส่วนกลางไม่สามารถสะท้อนภาพความต้องการที่แท้จริงของสถานศึกษาและท้องถิ่น
2. การจัดหลักสูตรและการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยียังไม่สามารถผลักดันให้ประเทศไทย เป็นผู้นำด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยีในภูมิภาค จึงจำเป็นต้องปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้คนไทย มีทักษะ กระบวนการและเจตคติที่ดีทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยีและมีความคิดสร้างสรรค์
3. การนำหลักสูตรไปใช้ยังไม่สามารถสร้างพื้นฐานในการคิด สร้างวิธีการเรียนรู้ให้คนไทยมีทักษะในการจัดการ ทักษะในการดำเนินชีวิต สามารถเผชิญปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ยังไม่สามารถที่จะทำให้ผู้เรียนใช้ภาษาต่างประเทศ

โดยเฉพาะภาษาอังกฤษในการติดต่อสื่อสารและการค้นคว้าหาความรู้ จากแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่ หลากหลายในยุคสารสนเทศ

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศ ที่มีจุดประสงค์ที่จะพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดีมีขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนให้สูงขึ้นสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขได้บนพื้นฐานของความเป็นไทยและความเป็นสากล รวมทั้งมีความสามารถในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อตามความถนัดและความสามารถของแต่ละบุคคล หลักสูตรแกนกลางของประเทศ จึงเป็นกรอบทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และสามารถนำไปใช้จัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยรวมทั้งสำหรับการจัดการศึกษาทุกกลุ่ม เช่น การศึกษาพิเศษ การศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษมีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นข้อกำหนดคุณภาพของผู้เรียน สถานศึกษาต้องนำสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตรไปจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติและพลโลก (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2544 : คำนำ)

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ เป็นการสร้างกลยุทธ์ใหม่ในการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาให้สามารถตอบสนองความต้องการของบุคคล สังคมไทย ผู้เรียนมีศักยภาพในการแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในสังคมโลก เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 จึงอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2534 มาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2534 และมาตรา 74 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กระทรวงศึกษาธิการจึงให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544ก : คำสั่ง)

ปีการศึกษา 2546 ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4

ปีการศึกษา 2547 ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 5 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5

ปีการศึกษา 2548 ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ทุกชั้นเรียน โดยกำหนดรายละเอียดประกอบที่เกี่ยวข้อง คือ

1.1 หลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาของ ประเทศได้กำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 4)

1.1.1 เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับ ความเป็นสากล

1.1.2 เป็นการศึกษาเพื่อปวงชนที่ประชาชนทุกคน จะได้รับการศึกษาอย่างเสมอ ภาคและเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

1.1.3 ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตโดย ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาได้ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

1.1.4 เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลาและการจัดการเรียนรู้

1.1.5 เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์

1.2 จุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นคนดีมี ปัญญา มีความสุข มีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพได้จึงกำหนด จุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนี้ (สำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 4)

1.2.1 เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธ ศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์

1.2.2 มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียนและรักการค้นคว้า

1.2.3 มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทาง วิทยาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิด วิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์

1.2.4 มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะ การคิด การสร้างปัญหาและทักษะในการดำเนินชีวิต

1.2.5 รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี

1.2.6 มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็น ผู้บริโภค

1.2.7 เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

1.2.8 มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ภาษาไทย ภูมิปัญญาไทย กีฬา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาลิ่งแวดล้อม

1.2.9 รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

1.3 โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ให้สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาจึงได้กำหนด โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 5)

1.3.1 ระดับช่วงชั้น

กำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้น ตามระดับพัฒนาการของผู้เรียน ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6

1.3.2 สาระการเรียนรู้

กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือ กระบวนการเรียนรู้และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน 8 กลุ่ม ดังนี้

1. ภาษาไทย
2. คณิตศาสตร์
3. วิทยาศาสตร์
4. สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
5. สุขศึกษาและพลศึกษา
6. ศิลปะ
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
8. ภาษาต่างประเทศ

สาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มนี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้ โดยอาจจัดเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนเพื่อ สร้างพื้นฐานการคิดและเป็นกลยุทธ์ในการแก้ปัญหา และวิกฤตของชาติ กลุ่มที่สอง ประกอบด้วย สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ เป็นสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์ และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่าง สร้างสรรค์

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ในเรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา ไว้ในสาระการเรียนรู้กลุ่มต่างๆ โดยเฉพาะกลุ่มวิทยาศาสตร์ กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มสุขศึกษาและพลศึกษา

กลุ่มภาษาต่างประเทศ กำหนดให้ผู้เรียนภาษาอังกฤษในทุกช่วงชั้น ส่วนภาษาต่างประเทศอื่นๆ สามารถเลือกจัดการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม การกำหนดสาระการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสำหรับผู้เรียนนั้น แต่ละกลุ่มกำหนดเฉพาะส่วนที่จำเป็นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับส่วนที่ตอบสนองความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนนั้น สถานศึกษาสามารถกำหนดเพิ่มขึ้นได้ ให้สอดคล้องและสนองตอบศักยภาพผู้เรียนแต่ละคน

1.3.3 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

เป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพมุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัดและความสนใจอย่างแท้จริง การพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้านทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคมโดยอาจเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสนองนโยบายในการสร้างเยาวชนของชาติให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัยและมีคุณภาพเพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมายมีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

1.3.3.1 กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเอง เสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญาและการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนว ให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อ และการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ

1.3.3.2 กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจรตั้งแต่ศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงานโดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด การบำเพ็ญประโยชน์ เป็นต้น

1.3.4 มาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม ที่เป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมของแต่ละกลุ่มเพื่อใช้เป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ซึ่งกำหนดเป็น 2 ลักษณะ คือ

1.3.4.1 มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.3.4.2 มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละช่วงชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6 มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษากำหนดไว้เฉพาะมาตรฐานการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ตลอดจนมาตรฐานการเรียนรู้ที่เข้มข้นตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนให้สถานศึกษาพัฒนาเพิ่มเติมได้

1.3.5 การจัดเวลาเรียน

ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนให้ยืดหยุ่นได้ ตามความเหมาะสมในแต่ละชั้นปีทั้งการจัดเวลาเรียนในสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และรายวิชาที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มเติมรวมทั้งต้องจัดให้มีเวลาสำหรับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียนตามความเหมาะสม

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนเป็นรายปีโดยมีเวลาเรียนวันละประมาณ 4 - 5 ชั่วโมง ช่วงชั้นนี้เป็นช่วงชั้นแรกของการศึกษาขั้นพื้นฐาน เด็กจำเป็นต้องพัฒนาทักษะที่จำเป็นเพื่อช่วยให้สามารถเรียนสาระการเรียนรู้กลุ่มอื่นๆ ได้รวดเร็วขึ้นทักษะเหล่านี้ ได้แก่ ภาษาไทยด้านการอ่านและการเขียน และทักษะคณิตศาสตร์

ดังนั้นการฝึกทักษะด้านการอ่านการเขียนและการคิดคำนวณจึงควรใช้เวลาประมาณร้อยละ 50 ของเวลาเรียนทั้งหมดในแต่ละสัปดาห์ ส่วนเวลาที่เหลือก็ใช้สอนให้ครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ซึ่งรวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนเป็นรายปีโดยมีเวลาเรียนวันละประมาณ 4 - 5 ชั่วโมง การจัดเวลาเรียนในกลุ่มภาษาไทย และคณิตศาสตร์ อาจใช้เวลาลดลงเหลือประมาณร้อยละ 40 ของเวลาเรียนในแต่ละสัปดาห์โดยให้เวลากับกลุ่มวิทยาศาสตร์มากขึ้น สำหรับการเรียนภาษาไทยและคณิตศาสตร์แม้เวลาเรียนจะลดลงยังคงต้องฝึกฝนทบทวนอยู่เป็นประจำเพื่อพัฒนาทักษะขั้นพื้นฐานในระดับที่สูงขึ้น ดังนั้นสถานศึกษาจะมีเวลาอย่างเพียงพอให้เด็กมีโอกาสนเล่น ทำกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและปฏิบัติงานต่างๆ โดยต้องจัดเวลาเรียนในแต่ละกลุ่มสาระและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนประมาณร้อยละ 20 ส่วนเวลาที่เหลือสถานศึกษาสามารถจัดกิจกรรมอื่นๆ ได้ตามความเหมาะสม

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 ให้จัดเวลาเป็นรายปีมีเวลาเรียนประมาณวันละ 5 - 6 ชั่วโมง การกำหนดเวลาเรียนสำหรับ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ควรให้สัดส่วนใกล้เคียงกันแต่อย่างไรก็ตามกลุ่มภาษาไทย คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ยังคงมีความสำคัญควรจัดเวลาเรียนให้มากกว่ากลุ่มอื่นๆ สำหรับผู้เรียนที่มีความประสงค์จะศึกษาต่อและจัดรายวิชาอาชีพหรือโครงการอาชีพสำหรับผู้เรียนที่จะออกไปสู่โลกอาชีพ

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาคโดยให้ค่าน้ำหนักของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าน้ำหนักวิชา 1 หน่วยกิต

และมีเวลาเรียนประมาณวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง การจัดเวลาและสาระการเรียนรู้ในช่วงชั้นนี้เป็นการเริ่มเข้าสู่การเรียนเฉพาะสาขา จึงให้มีการเลือกเรียนในบางรายวิชาของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้และจัดทำ “ รายวิชาเพิ่มเติมใหม่ ” บางรายวิชาที่น่าสนใจหรือที่มีความยากในระดับสูงขึ้นไป เช่น แคลคูลัสในคณิตศาสตร์ หรือวิทยาศาสตร์ชั้นสูง สำหรับผู้ที่เรียนกลุ่มสาระนี้ได้ดีเป็นพิเศษ

นอกจากนี้สถานศึกษาสามารถปรับรูปแบบการจัดหลักสูตรให้เหมาะสมยิ่งขึ้นได้ในบางกลุ่มสาระ เช่น ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยีซึ่งยังจำเป็นต้องเรียนอยู่อาจจัดเป็นรายวิชาสั้นๆ หรือรายวิชาเดี่ยวหรือรวมกันในลักษณะบูรณาการ เมื่อสถานศึกษาจัดการเรียนรู้ได้ตามมาตรฐานการเรียนช่วงชั้นที่ระบุไว้แล้วก็อาจพัฒนาเป็นวิชาเลือกเฉพาะทางในระดับสูงขึ้นไปก็ได้เช่นเดียวกัน การจัดเวลาเรียนดังกล่าวข้างต้นเป็นแนวทางสำหรับการจัดการศึกษาในระบบสถานศึกษา ส่วนการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยนั้น ให้พิจารณายืดหยุ่นเวลาเรียนตามสถานการณ์และโอกาสที่เอื้อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้

กล่าวโดยสรุป หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้กำหนดสาระการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มไว้เฉพาะในส่วนที่จำเป็นในการพัฒนาผู้เรียนเท่านั้น ส่วนที่ตอบสนองความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนนั้น สถานศึกษาสามารถกำหนดเพิ่มขึ้นได้ให้สอดคล้องและสนองตอบศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน

2. การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 เป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ มาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2544 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546ข : บทนำ) มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. จัดทำนโยบาย แผนพัฒนาและมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย มาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของท้องถิ่น
2. วิเคราะห์การจัดตั้งงบประมาณ เงินอุดหนุนทั่วไปของสถานศึกษาและหน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษาและแจ้งการจัดสรรงบประมาณที่ได้รับให้หน่วยงานต้นสังกัดรับทราบ กำกับ ตรวจสอบ ติดตามการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานในสังกัด
3. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
4. กำกับ ดูแล ติดตามและประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษา
5. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัยและรวบรวมสารสนเทศด้านการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

2.1 สภาพปัจจุบันของเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 (2547ก : 2) เป็นหน่วยงานบริหารส่วนภูมิภาค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ตั้งอยู่บริเวณศูนย์ราชการจังหวัดนนทบุรี ถนนรัตนาธิเบศร์ ตำบลบางกระสอ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี เริ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2546 ตามพระราชบัญญัติการบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 โดยยุบรวมสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดและอำเภอ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดและอำเภอ และสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดนนทบุรีเข้าเป็นหน่วยงานเดียวกัน มีหน้าที่รับผิดชอบการบริหารการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่ประชากรวัยเรียนในเขตอำเภอเมืองนนทบุรีและอำเภอบางกรวย

สภาพชุมชนของเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 ชุมชนมีลักษณะผสมผสานระหว่างชุมชนเมืองในเขตอำเภอเมืองเป็นส่วนใหญ่ และกึ่งชนบทในเขตอำเภอบางกรวย มีประชากรประมาณ 430,040 คน อาชีพหลักของชุมชน คือ ทำสวนผลไม้ สวนไม้ดอกไม้ประดับ รับจ้างค้าขาย การทำเครื่องปั้นดินเผา รับราชการและอื่นๆ แต่ปัจจุบันมีความเติบโตทางการเมืองทำให้อาชีพของประชากรเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ อิสลาม คริสต์และอื่นๆ รองลงมาตามลำดับ มีหน่วยบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี

2. เทศบาลมีจำนวน 2 แห่ง คือ เทศบาลนนทบุรี และเทศบาลบางกรวย

3. องค์การบริหารส่วนตำบล มี 10 แห่ง คือ

3.1 อำเภอเมืองนนทบุรี 4 แห่ง คือ อบต.ไทรมา้ อบต.บางกร่าง อบต.บางไผ่ และ อบต.บางรักน้อย

3.2 อำเภอบางกรวย 6 แห่ง คือ อบต.บางขุน อบต.บางสีทอง อบต.บางขุนทอง อบต.ปลายบาง อบต.ศรีสวัสดิ์ และอบต.ศาลากลาง

2.2 แนวการจัดการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มาตรา 8 (2) ให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (มาตรา 10) การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ โดยกำหนดให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาต้องปฏิรูปการบริหารและจัดการเพื่อรองรับการกระจายอำนาจทางการศึกษา (มาตรา 39) โดยมีกรอบสำหรับเป็นแนวทางการจัดทำแผนกลยุทธ์ทางการศึกษา (พ.ศ.2547-2549) ได้แก่

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2542 มาตรา 73 และมาตรา 81
2. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545
3. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9
4. นโยบายของรัฐบาล
5. นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กระทรวงศึกษาธิการ

2.3 ข้อมูลด้านการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 (2547ก : 3) มีโรงเรียนในสังกัด จำนวน 110 โรงเรียน ได้แก่ ระดับอนุบาล ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา 12 โรงเรียน ระดับอนุบาลและประถมศึกษา 71 โรงเรียน ระดับมัธยมศึกษา 11 โรงเรียน และระดับอาชีวศึกษา 5 โรงเรียน

นักเรียนในเขตพื้นที่บริการ จำนวน 61,675 คน ได้แก่ นักเรียนก่อนประถมศึกษา 10,175 คน นักเรียนประถมศึกษา 26,477 คน นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น 14,958 คน นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย 7,518 คน นักเรียนปวช. ปวส. 2,182 คน และนักเรียนที่เป็นเด็กพิการเรียนร่วม 365 คน

บุคลากรทางการศึกษา จำนวน 3,523 คน ได้แก่ ครูทุกสังกัด 2,989 คน พลเรือนสามัญ 83 คน ลูกจ้างประจำ 205 คน ลูกจ้างชั่วคราว 36 คน และลูกจ้างเงินนอกงบประมาณ 210 คน

2.4 การปฏิรูปการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1

การปฏิรูปการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 ได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานจากรัฐบาลอย่างชัดเจน แต่ความพร้อมทางด้านการบริหารจัดการ ทั้งในเชิงโครงสร้าง องค์กร ระเบียบ กฎหมาย ครู และบุคลากรทางการศึกษา การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม ยังมีข้อจำกัดที่ต้องเร่งรัดดำเนินการบริหารจัดการ ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน การระดมทรัพยากรและการลงทุนที่เน้นการใช้ทรัพยากรร่วมกันการบริหารทรัพยากรแบบมุ่งเน้นผลงานซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่ผลักดันให้การปฏิรูปการศึกษารุดหน้าได้รวดเร็ว (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1. 2547ก : 1-8) ดังนั้น การบริหารการศึกษาในรูปแบบใหม่ จึงได้จัดตั้ง อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้ทุกสังคมเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้กิจกรรมการเรียนแบบท่องจำต้องเปลี่ยนเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองการเรียนรู้โดยผ่านกิจกรรมต่างๆ ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข เรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิดเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมจะทำให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ เกิดความรู้ ความเข้าใจได้ดีกว่าการท่องจำและเกิดการพัฒนาในทุกๆ ด้าน (รุ่ง แก้วแดง. 2543ก : 125-127) โดยมีรายละเอียดดังนี้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1. 2547ก : 4-5)

การจัดกระบวนการเรียนรู้

การจัดกระบวนการเรียนรู้แนวใหม่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิตยังทำได้ไม่มากนัก การจัดการเรียนรู้อย่างขาดการเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาดั้งเดิมและวิทยาการสมัยใหม่ไม่สอดคล้องกับสภาพจริง หลักธรรมทางศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้แหล่งการเรียนรู้ เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเพื่อแสวงหาความรู้ ยังมีข้อจำกัดในการนำมาใช้ในการเรียนรู้ทั้งด้านความเพียงพอ และคุณภาพ หลักสูตรการศึกษาทุกระดับยังขาดความเชื่อมโยง หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเรียนรู้ยังมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ไม่มากเท่าที่ควรและการจัดการความรู้ของชุมชนยังไม่สามารถทำให้ชุมชนพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง

โครงสร้างหลักสูตร

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและปลาย พุทธศักราช 2521 ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533 หลักสูตรปฐมวัย พุทธศักราช 2546 และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสถานศึกษาและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่แต่ละโรงเรียนกำหนดเป็นจุดเน้น เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีความสนใจใฝ่รู้ ประหยัด ซื่อสัตย์ มีคุณธรรมจริยธรรม สุขภาพอนามัยดี รักษาสิ่งแวดล้อม กตัญญู มีค่านิยมพึงประสงค์ สืบสานวัฒนธรรมไทย มีสัมมาคารวะ มีสุนทรีย์ภาพ เกิดทุนสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และมีความเพียรพยายาม

ด้านการพัฒนาบุคลากร

การพัฒนาครูเป็นการจัดการฝึกอบรมเป็นส่วนใหญ่ การนิเทศการสอนยังทำได้ไม่ดี ทั้งที่มีผู้รู้ในทุกๆ สถานศึกษาแต่เป็นการรู้เฉพาะเรื่อง ผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการพัฒนาบ่อยครั้งแต่ได้นำไปถ่ายทอดในเชิงนิเทศงานและการสอนได้ในระดับไม่สูงนัก ครูแกนนำไม่สามารถขยายผลได้เพราะครูแกนนำต้องทำหน้าที่สอนตามปกติ ไม่มีเวลาเพียงพอในการช่วยแนะนำครูคนอื่นได้ เนื่องจากการจัดระบบครูแกนนำไปทำหน้าที่ครูพี่เลี้ยงจัดระบบไว้ไม่ดีและครูสายอาชีพส่วนใหญ่ มักขาดประสบการณ์

การใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา

การใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา เป็นจุดอ่อนของการดำเนินงานที่ผ่านมา การจัดการเรียนการสอนใช้ครูเป็นสื่อหลัก ผู้เรียนไม่ได้รับแรงกระตุ้นการเรียนรู้จากธรรมชาติ แหล่งการเรียนรู้ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง ประกอบกับสถานศึกษาขาดสื่อที่ทันสมัยและมีคุณภาพซึ่งไม่เพียงพอสำหรับการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนและผู้สอน นอกจากนี้ครูผู้สอนยังขาดการพัฒนาให้รู้จักการผลิตสื่อ การใช้สื่อ การเรียนตามธรรมชาติ

เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีจำนวนไม่เพียงพอ อย่างไรก็ตามการผลักดันให้ใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเพิ่มขึ้น กลายเป็นโอกาสที่ช่วยให้สถานศึกษาได้รับการสนับสนุนให้ใช้เทคโนโลยี สื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัยเป็นเครื่องช่วยสอนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและเป็นกลไกสำคัญที่ผลักดันให้เกิดการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ขยายตัวได้กว้างขวางรวดเร็วยิ่งขึ้น

การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 ตามกรอบงานทั้ง 4 ด้าน คือ 1) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ 2) งานตรวจสอบและทบทวนคุณภาพ 3) การประสานงานการประกันคุณภาพ และ 4) การวิเคราะห์วิจัยโดยใช้การบูรณาการงานเข้าด้วยกัน มีขั้นตอนการดำเนินงาน การจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ การสร้างทีมงาน การจัดทำแผนพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน การสร้างสื่อและเครื่องมือในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การพัฒนาบุคลากรหลักของสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องกับการนิเทศติดตามและประเมินผล

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น สรุปความว่า การจัดการเรียนการสอนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 เป็นการจัดการศึกษาโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การศึกษาเน้นการปฏิบัติด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน มีการสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยการใช้สื่อต่างๆ ที่ทันสมัย เพื่อให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพและได้เรียนรู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลก อีกทั้งเพื่อให้สอดคล้องตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ด้วยการจัดกระบวนการเรียนการสอนและจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างกว้างขวางนอกห้องเรียน แต่ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและครูยังขาดการได้รับการพัฒนาด้านการใช้สื่อ เพื่อใช้สนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนั้นครูควรปรับเปลี่ยนวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการใช้สื่อเทคโนโลยีช่วยสอนเพียงอย่างเดียว มาเป็นการใช้สื่อการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนที่จะส่งเสริมผู้เรียนให้สามารถพัฒนาตนเองได้ตามความแตกต่างตามธรรมชาติของผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพและสร้างบรรยากาศ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ให้เกิดการเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ครูต้องเปลี่ยนบทบาทของตนจากที่ยึดตนเองและสื่ออุปกรณ์เป็นเครื่องช่วยสอนเพียงอย่างเดียว มาเป็นการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเป็นแหล่งความรู้ให้มากขึ้น พร้อมทั้งแนะนำให้ผู้เรียนใช้แหล่งการเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์ จะทำให้ลดปัญหาที่จะต้องพัฒนาครูให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับการผลิตสื่อเพื่อใช้เป็นอุปกรณ์ประกอบกิจการการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี

2.5 การใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนของจังหวัดนนทบุรี

การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเป็นสำคัญ เพื่อให้ให้นักเรียนมีทักษะในการศึกษาหาความรู้จากสื่อต่างๆ อย่างกว้างขวางและสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนในห้องเรียนได้เป็นอย่างดี การศึกษาค้นคว้าจึงสามารถศึกษาได้

จากแหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน โรงเรียนจึงมีหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน จัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ทุกรูปแบบและหลากหลายพร้อมทั้งแนะนำให้ผู้เรียนใช้แหล่งการเรียนรู้ในห้องเรียนให้เกิดประโยชน์ การที่ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าจากแหล่งการเรียนรู้ในห้องเรียน นอกจากผู้เรียนจะได้รับความรู้โดยตรงแล้วยังมีผลพลอยได้เกิดขึ้นอีกหลายประการ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1. 2546 : คำนำ) ดังนี้

1. เป็นการสร้างสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียนกับชุมชนและโรงเรียนกับชุมชน
 2. ผู้เรียนเกิดความรัก ความผูกพัน ความภาคภูมิใจ ความหวงแหนสิ่งที่ตั้งงามและมีคุณค่าที่เกิดจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่สั่งสมกันมานับแต่อดีตถึงปัจจุบัน
 3. เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน นำไปสู่การร่วมพัฒนาท้องถิ่นในที่สุด
- จากข้อมูลการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนของจังหวัดนนทบุรี ที่ใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน สามารถจำแนกได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

2.5.1. แหล่งการเรียนรู้ประเภทบุคคล จังหวัดนนทบุรี

ประกอบด้วยบุคคลซึ่งมีความรู้ความสามารถ ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องต่างๆ จากหลากหลาย สาขาอาชีพ บางท่านเป็นปราชญ์ชาวบ้าน เป็นข้าราชการ ข้าราชการบำนาญ เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนซึ่งเป็นผู้ที่มีทักษะ มีความชำนาญและประสบการณ์เฉพาะตนดังปรากฏตามตาราง 1

ตาราง 1 แหล่งการเรียนรู้ประเภทบุคคล จังหวัดนนทบุรี

ลำดับ	ชื่อ	ที่อยู่	องค์ความรู้
อำเภอเมือง			
1	คุณบุญเชื้อ ขอนแก้ว	40/1504 ซอย 48 หมู่บ้านประชานิเวศน์ ตำบลท่าทราย	ผ้ามัดย้อม
2	คุณพัฒนา บัวทั้ง	49/2 หมู่ 5 ตำบลตลาดขวัญ	ดนตรีไทย
3	คุณประพาส เครื่องาม	ชุมชนบุรีรังสรรค์ 24 หมู่ 2 ตำบลสวนใหญ่	เครื่องปั้นดินเผา
4	คุณวสันต์ ธรรมนุสย์	ชุมชนซอยเวรตี 25	เพาะพันธุ์ปลารันชู
5	คุณสาคร ยังเขียวสด	ซอยศิริชัย	ทำหุ่นละครเล็ก
6	คุณญานี ตราโมช	81 ซอยพิชยพันธ์ ตำบลตลาดขวัญ	ดนตรีไทย
7	คุณสมศรี ภูเสื่อ	64/49 หมู่ 1 ซอยโรงไม้ ตำบลบางกรวย	ตัดเสื้อผ้าสำเร็จรูป

ตาราง 1 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อ	ที่อยู่	องค์ความรู้
8	คุณสรายุทธ บุรณสิน	76/8 หมู่ 9 ตำบลบางเขน	ดนตรีไทย
9	คุณละเอียด เปรมปรีชา	72/3 หมู่ 3 ตำบลบางรักน้อย	กลัวยอบแผ่น
10	คุณสุปราณี หล้าคำ	26/15 หมู่บ้านคันทรี่พาร์ค	สังคมวัฒนธรรม
11	คุณสายวรรณ แย้มสุวรรณ	ซอยวัดพุทธนิปรังค์ - ปราโมทย์ ตำบลบางศรีเมือง	นาฏศิลป์ไทย
	อำเภอบางกรวย		
12	คุณจารึก แก้วศรี	64/35 หมู่บ้านทวีโรจน์ ซอย 5 หมู่ 6 ถนนบางกรวย-ไทรน้อย ตำบลบางกรวย	ต่อเรือจำลอง “ นาวาสยาม”
13	คุณบรรเลง กล้าหาญ	ชุมชนวัดสวนใหญ่	1.ตีทองแผ่น 2.ดนตรีไทย
14	คุณประเวช พิภสมบูรณ์	9/157 หมู่ 7 ตำบลมหาสวัสดิ์	วาดแผนโบราณ
15	คุณปิ่น กล้าคำ	36/2 หมู่ 7 ตำบลมหาสวัสดิ์	แทงหยวกใช้ในพิธี
16	คุณสมพงษ์ ทับพุ่ม	ซอยวัดรวกบางสีทอง ตำบลบางสีทอง	เชี่ยวชาญการปลูกหน้าวัว
17	คุณภาคภูมิ มาลีพันธ์	65 หมู่ 4 ตำบลปลายบาง	1.การทำไม้ตัดเป็นรูปสัตว์ 2.เกษตรกรดีเด่น
18	คุณพรพิศ จรัสเวคิน	51/214 หมู่บ้านบางใหญ่ ตำบลเสาธงหิน	มัลติเทตก์ (ภาษาจีนและ ภาษาอังกฤษ)
19	คุณสมยศ สมจ	หมู่ 2 ตำบลปลายบาง	เลี้ยงกบ
20	คุณอนันตชัย แมรา	34/1 หมู่ 2 ตำบลบางคูเวียง	นักดนตรีไทย
21	คุณวาสนา นามโบราณ	125/126 หมู่ 5 ถนนบางกรวย - ไทรน้อย ตำบลบางกรวย	ทำขนมโตเกียว
22	คุณศรีนวล ปิ่นเย็น	36 หมู่ 2 ตำบลบางคูเวียง	ขับร้องเพลงไทยเดิม

ตาราง 1 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อ	ที่อยู่	องค์ความรู้
23	คุณดาววรรณ ตาลมา	11/42 หมู่ 4 ถนนบางกรวย - ไทรน้อย ตำบลบางกรวย	ทำขนมลูกชุบ
24	คุณโสภณ วีระไพบุลย์	ซอยข้างโรงเรียน เทพศิรินทร์ นนทบุรี	เพาะเห็ดฟาง
25	คุณสุทธิพันธ์ บุญใจใหญ่	102/5 หมู่ 7 ตำบลมหาสวัสดิ์	การปลูกธรรมชาติรักษาและ กล้วยประเภทต่างๆ
26	คุณสุเทพ ใจมั่น	138/1 หมู่ 4 ซอย 10 ถนนบางกรวย - ไทรน้อย ตำบลบางกรวย	ทำโต๊ะหมู่บูชา
อำเภอปากเกร็ด			
27	คุณสุรีย์พร ปานศรี	42 หมู่ 8 ตำบลคลองข่อย	หัตถกรรม
28	คุณหวล บุญยีน	73/3 หมู่ 8 ตำบลคลองข่อย	ประสบการณ์ทำนา 40 ปี
29	คุณอัมพร ขาวละเอียด	17 หมู่ 4 ตำบลบางพลับ	สานตะกร้าจากกกมะพร้าว
30	คุณอำนาจ มากทรัพย์	ตำบลบางพูด	สานแข่งปลาทุ
31	ร้อยตำรวจตรีกาหลง พึ่งทองคำ	บ้านคลองขวาง	1. ปี่พาทย์ 2. ขับร้องเพลงไทยเดิม
32	พระพิศาล ธรรมพาทิ (พระพยอม กัลยาโณ)	วัดสวนแก้ว	กลยุทธ์ในการบรรยายธรรม
33	คุณจันทร์ทิพย์ ช่างบุญศรี	81/1 หมู่ 2 ตำบลบางม่วง	ทำกระดาดจากผักตบชวา
34	คุณถวิล รักษาวงษ์	11/1 หมู่ 2 ตำบลบางม่วง	ดนตรีไทย
35	คุณทเม็น นุชทรัพย์	11 หมู่ 2 ตำบลบางม่วง	ปี่พาทย์
อำเภอบางใหญ่			
36	คุณพัชรินทร์ รักแจ้ง	ตำบลบางกร่าง	แตงรวง/อังกะลุง
37	คุณมานิตย์ มโนพฤกษ์	ตำบลบางม่วง	สมุนไพรรักษาโรค
อำเภอไทรน้อย			
38	คุณบุญเหลือ เหมะมูล	14/3 หมู่ 4 ตำบลบางขุนศรี	วิถีชีวิตชาวรามัญ
39	คุณยวง เขียวนิล	91/1 หมู่ 5 ตำบลราษฎร์นิยม	การขยายพันธุ์พืช
40	คุณสุชิน สุดเล็ก	48 หมู่ 2 ตำบลราษฎร์นิยม	เล่นดนตรีไทย

ตาราง 1 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อ	ที่อยู่	องค์ความรู้
41	คุณหล่อ ยิ้มไทร	17/1 หมู่ 7 ตำบลไทรใหญ่	1.ทำปุ๋ยชีวภาพ 2.สารกำจัดแมลง
42	คุณเสน่ห์ โมสถิตย์	ตำบลบางขุนศรี	การเพาะพันธุ์พืชแบบ ไร้เมล็ด
บางบัวทอง			
43	คุณชื่น เรียวแรง	21 หมู่ 6 ตำบลลำโพ	หมอขวัญพืชแต่งงาน
44	บุญเรือน ทองสุข	18 หมู่ 7 ตำบลลำโพ	เครื่องจักสานจากกระดาษ
45	คุณสวัสดิ์ เรียวแรง	หมู่ 2 ตำบลหัวลำโพง	แทงหยวก

ที่มา : หน่วยศึกษานิเทศก์และชมรมครูแกนนำ กรมสามัญศึกษา จังหวัดนนทบุรี. (2546).
แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น นนทบุรี. หน้า 1 - 47.

2.5.2 แหล่งการเรียนรู้ประเภทสถานที่ จังหวัดนนทบุรี

ประกอบด้วย สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สถานที่ที่มนุษย์สร้างขึ้นหรือเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หน่วยงานของทางราชการหรือองค์กรเอกชน วัด โบสถ์ ศาสนสถาน โรงเรียน โรงพยาบาล พิพิธภัณฑ์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ที่มีอยู่ในชุมชน ดังปรากฏตามตาราง 2

ตาราง 2 แหล่งการเรียนรู้ประเภทสถานที่ จังหวัดนนทบุรี

ลำดับ	ชื่อ	ที่อยู่	องค์ความรู้
อำเภอเมือง			
1	กระทรวงพาณิชย์	ถนนสนามบินน้ำ ตำบลท่าทราย	กฎหมายทรัพย์สิน ทางปัญญาเพื่อคุ้มครอง ผู้บริโภค
2	กระทรวงสาธารณสุข	ถนนติวานนท์ ตำบลตลาดขวัญ	1.อาศรมสมุนไพร 2.แพทย์แผนโบราณ 3.กรมสุขภาพจิต 4.บำบัดผู้ติดยาเสพติด 5.สำนักงานคณะกรรมการ อาหารและยา

ตาราง 2 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อ	ที่อยู่	องค์ความรู้
3	ดำเนินกิจกรรม	ซอยอัคนี ถนนงามวงศ์วาน	สถาปัตยกรรมดีเด่นของ สมาคมสถาปนิก ไทย
4	คริสตจักรน้ำพระทัย 1	86 หมู่ 6 ถนนประชาราษฎร์	1.สอนภาษาอังกฤษ 2.ประกอบศาสนกิจ คริสต์ศาสนา
5	คลองอ้อม	ตั้งแต่ตำบลบางศรีเมือง อำเภอเมือง ถึง ตำบล บางม่วง อำเภอบางใหญ่	1.เส้นทางคมนาคมที่สำคัญ สมัยกรุงศรีอยุธยา 2.เส้นทางเดินทัพของ พระเจ้าตากสินมหาราช 3.เส้นทางเสด็จประพาสต้น ของรัชกาล ที่ 5
6	คริสตจักรน้ำพระทัย 2	สี่แยกแคราย	1. สอนภาษาอังกฤษ 2.ประกอบศาสนกิจ คริสต์ศาสนา
7	ตึกเจ้าพระยารัตนาธิเบศร์ โรงเรียนรัตนาธิเบศร์	ในโรงเรียนรัตนาธิเบศร์ ตำบลสวนใหญ่	โบราณสถาน
8	บ้านจอมพล ป. พิบูลสงคราม	ริมคลองบางเขนตรงข้าม วัดปากน้ำพิบูลสงคราม	ชีวิตความเป็นอยู่ของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม
9	มัสยิดรียาด์สุนัน	ซอยบุรีรังสฤษฎ์ ตำบลสวนใหญ่	โบราณสถาน
10	พิพิธภัณฑ์เขาสัตว์	ถนนประชาราษฎร์ ตำบลสวนใหญ่	เขาสัตว์หลากหลายชนิด
11	มูลนิธิบ้านครูมนตรี	ตำบลตลาดขวัญ	ชีวิตความเป็นอยู่ของ ครูมนตรี
12	พิพิธภัณฑ์เขาสัตว์	ถนนประชาราษฎร์ ตำบลสวนใหญ่	เขาสัตว์หลากหลายชนิด
13	พิพิธภัณฑ์มนุษยวิทยา และห้องสมุดประชาชน จังหวัดนนทบุรี	บริเวณศาลากลางเก่าข้าง โรงเรียนอนุบาลนนทบุรี	พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ แห่งแรกของประเทศ ไทย/ห้องสมุด

ตาราง 2 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อ	ที่อยู่	องค์ความรู้
14	พิพิธภัณฑสถานโรงเรียน นนทบุรีพิทยาคม	68 ถนนติวานนท์ ตำบลบางกระสอ	1. เครื่องมือการเกษตร 2. เครื่องปั้นดินเผา 3. ของใช้ของคนไทยในอดีต
15	มัสยิด(สุเหร่า) ฮิดายาตุลอุมมะห์	บ้านตลาดขวัญ ตำบลบางกระสอ	โบราณสถาน
16	โรงพยาบาลบาราศนราดรุร	ตำบลตลาดขวัญ	1. คลินิกนิรนาม (โรคเอดส์) 2. ศูนย์โรคติดต่อ
17	โรงพยาบาล พระนั่งเกล้า	ตำบลบางกระสอ	1. แหล่งประวัติศาสตร์ 2. ที่ตั้งวัดหัวเมือง 3. ที่ตั้งเมืองนนทบุรีเดิม
18	วัดค้ำคาว	ตำบลบางไผ่	1. โบราณสถาน 2. หลวงพ่อแก้ว
19	โรงพยาบาลศรีธัญญา	ถนนติวานนท์ ตำบลตลาดขวัญ	1. สุขภาพจิต 2. การบำบัดยาเสพติด
20	วัดไทรมา	ซอยไทรมา สีแยกท่าอิฐ ถนนรัตนาเบศรี	1. วิังมัจฉา 2. พันธุ์ปลาน้ำจืดหลายชนิด
21	เรือนจำกลางบางขวาง	117 หมู่ 3 ถนนนนทบุรี (หน้าตลาดนนทบุรี)	เรือนจำกลางของประเทศ ไทย (กักขังนักโทษที่ถูก ตัดสินให้จำคุก 30 ปีขึ้นไป ไปถึงโทษประหารชีวิต)
22	วัดท้ายเมือง	ตำบลบางกระสอ	สถานที่ตั้งเมืองนนทบุรีเดิม
23	วัดปากน้ำ (พิบูลสงคราม)	ถนนพิบูลสงคราม ตำบลสวนใหญ่	สารสนเทศของจอมพล ป. พิบูลสงคราม
24	โรงเรียนแดงไต้ตั้ง ทัศนศิลป์	31/42 - 43 อาคารขวัญนนท์ บิซิเนสเซ็นเตอร์ ถนนประชาราษฎร์ ตำบลตลาดขวัญ	1. การหล่อเรซิน 2. การร้อยเครื่องประดับ 3. ทำเทียนหอม 4. การวาดภาพ 5. การตกแต่งไฟเบอร์กลาส 6. บาติก
25	วัดกลางบางซื่อ	ตำบลบางกระสอ	หลวงพ่อบุญรอด

ตาราง 2 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อ	ที่อยู่	องค์ความรู้
26	โรงเรียนสตรีนนทบุรี	ตำบลสวนใหญ่	1. ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี 2. ศูนย์อนุรักษ์สิ่งแวดลอม 3. ศิลปกรรม 4. โรงเรียนนาร่อง 5. วัฒนธรรมท้องถิ่นไทย 6. ศูนย์ภาษาสากล 7. ศูนย์ภาษาเยอรมัน 8. ห้องเรียนสี่เขียว
27	วัดชมพูเวก	174 หมู่ 4 ถนนสนามบินน้ำ ตำบลท่าทราย	1. โบราณสถาน 2. ศิลปะลายปูนปั้น 3. จิตรกรรมฝาผนังฝีมือสกุลช่างนนทบุรี 4. ภาพแม่พระธรณีบีบมวยผมที่งดงามที่สุดในประเทศไทย
28	วัดปราสาท	ตำบลบางกร่าง	1. แหล่งโบราณสถาน 2. ภาพจิตรกรรมฝาผนังฝีมือครูสกุลช่างนนทบุรี
29	วัดนครอินทร์	ถนนพิบูลสงคราม ตำบลสวนใหญ่	วัดมอญ
30	วัดสมรโกฏิ	ถนนรัตนาธิเบศร์ ตำบลบางกระสอบ	สร้างในสมัยอยุธยา
31	วัดเขมาภิรตาราม	ถนนพิบูลสงคราม ตำบลบางใหญ่	1. พระอารามหลวงตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้น 2. โบราณสถาน 3. ตำหนักแดงและ 4. พระที่นั่งมุลมณเฑียร
32	ห้องเรียนสี่เขียว โรงเรียนรัตนาธิเบศร์	ตำบลสวนใหญ่	1. พลังงานไฟฟ้า 2. การอนุรักษ์

ตาราง 2 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อ	ที่อยู่	องค์ความรู้
33	วัดเฉลิมพระเกียรติ วรวิหาร	ตำบลบางศรีเมือง	1.พระอารามหลวงสมัย รัชกาลที่ 3 2.โบราณสถานศิลปะ ไทยปนจีน 3.สถาปัตยกรรมดีเด่น ของสมาคมสถาปัตยกรรม ไทย
34	วัดสังฆทาน	ตำบลบางไผ่	1.หลวงพ่อดโต 2.สถานที่ปฏิบัติธรรม
35	วิทยาลัยมหาดไทย	ศาลากลางเก่า ตำบลสวนใหญ่	โบราณสถาน
36	ศาลหลักเมืองเดิม ปากคลองอ้อม	ตำบลบางศรีเมือง	โบราณสถาน
37	ศูนย์โทรคมนาคม	ถนนติวานนท์ ตำบลบางกระสอบ	ศูนย์โทรคมนาคม
38	อุทยานเฉลิมกาญจนา ภิเชก	ตำบลบางศรีเมือง	อุทยานน้ำแห่งแรกของ ประเทศไทย
39	ห้องเรียนสีเขียว โรงเรียน วัดเขมาภิรตาราม	ตำบลสวนใหญ่	1.พลังงานไฟฟ้า 2.การอนุรักษ์
40	ห้องเรียนสีเขียว โรงเรียน ศรีบุญยานนท์	ตำบลตลาดขวัญ	1.พลังงานไฟฟ้า 2.การอนุรักษ์
41	อุทยานมกุฏมรยสราญ	หน้าศาลากลางจังหวัด นนทบุรี ถนนรัตนาธิเบศร์	1.สวนสาธารณะ 2.สวนสุขภาพ
42	โรงกรองน้ำมหาสวัสดิ์ อำเภอบางกรวย	ริมถนนกาญจนาภิเชก ตำบลปลายบาง	โรงงานผลิตน้ำประปา ใหญ่เป็นอันดับ 2
43	เกาะเกร็ด	ตำบลเกาะเกร็ด	แหล่งท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรม

ตาราง 2 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อ	ที่อยู่	องค์ความรู้
44	การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย	ตำบลบางกรวย	1.พลังงาน/สิ่งแวดล้อม 2.เกษตรธรรมชาติ 3.บริการด้านสุขภาพ 4.สนับสนุนงบประมาณ การเรียนรู้ในชุมชน 5.ค่ายเยาวชนอนุรักษ์ พลังงาน
45	เกาะเกร็ด	ตำบลเกาะเกร็ด	แหล่งท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรม
46	คริสตจักรบางกอก	หมู่ 6 เมืองทองธานี	1.สอนภาษาอังกฤษ 2.ประกอบศาสนกิจ คริสต์ศาสนา
47	เทศบาลตำบลบางกรวย	เทศบาลตำบลบางกรวย	1.สาธิตการดับเพลิง/ สาธารณภัย 2.สนับสนุนงบประมาณ ด้านการอบรม
48	วัดกระโจมนทอง	ตำบลวัดชลอ	1.พระวิหารหลวงพ่อ อุ๋ทอง 2.ค่ายพุทธบุตร 3.ศูนย์พัฒนาจิต
49	โรงพยาบาลบางกรวย	ตำบลบางกรวย	1.การรักษาและตรวจ สุขภาพ 2.ให้ความรู้ด้านสุขภาพ 3.ให้ความรู้เรื่องโรค ติดต่อร้ายแรง 4.ให้ความรู้เรื่องโทษ ของยาเสพติด 5.วางแผนโบราณ
50	ตลาดน้ำวัดแสงศิริธรรม	ชอยท่าอิฐ	แหล่งท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรม

ตาราง 2 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อ	ที่อยู่	องค์ความรู้
51	โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ บางกรวย	45/45 หมู่ 3 ตำบลบางกรวย	1.โครงการเปิดรั้ว โรงเรียน 2.บริการชุมชนด้าน สถานที่อบรม/ จัดงาน/ที่พัก ชั่วคราวแก่ผู้มา ศึกษาดูงานใน ส่วนกลาง
52	คริสตจักรพระแม่การุณย์	ซอยโรงเรียนพระแม่ การุณย์	1.สอนภาษาอังกฤษ 2.ศาสนาคริสต์
53	คริสตจักรเมืองทองธานี	หมู่บ้านเมืองทองธานี	1.สอนภาษาอังกฤษ 2.ศาสนาคริสต์
54	คริสตจักรเสริมสุข	หมู่บ้านพรไพศาล ตำบลบางพูด	1.สอนภาษาอังกฤษ 2.ศาสนาคริสต์
55	โรงพยาบาลชลประทาน	ถนนติวานนท์	1.ให้ความรู้เรื่องสุขภาพ 2.บริการสาธารณสุข แสดงเครื่องปั้นดินเผา ชาวมอญโบราณ
56	พิพิธภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา	ตำบลเกาะเกร็ด	ประกอบศาสนกิจ ศาสนาอิสลาม
57	มัสยิดทำอิฐสุเหร่าเขียว	ตำบลทำอิฐ	ศูนย์ศิลปศึกษา
58	โรงเรียนสวนกุหลาบนนทบุรี	ตำบลบางพูด	ให้บริการและเผยแพร่ สารสนเทศของ พระบาทสมเด็จพระ ปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
59	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช	หมู่บ้านเมืองทองธานี ถนนแจ้งวัฒนะ	1.ให้ความรู้เรื่องสุขภาพ 2.บริการสาธารณสุข
60	โรงพยาบาลปากเกร็ด	ถนนแจ้งวัฒนะ	พระบูชาประจำวัน
61	วัดหงษ์ทอง	ถนนสุขาประชาสรรค์	พระบูชาประจำวัน
62	วัดหงษ์ทอง	ถนนสุขาประชาสรรค์	

ตาราง 2 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อ	ที่อยู่	องค์ความรู้
63	บ้านขนมหวาน	ตำบลเกาะเกร็ด	สาธิตการทำขนมหวาน
64	วัดกุฎี	ถนนสุขประชาสรรค์ ตำบลบางพูด	1.จิตรกรรมฝาผนัง 2.อนุสรณ์สถานสมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์
65	โรงพยาบาลมงกุฎวัฒนะ	ถนนแจ้งวัฒนะ	1.ให้ความรู้เรื่องสุขภาพ 2.บริการสาธารณสุข
66	วัดชลประทานรังสฤษฎ์	ตรงข้ามโรงพยาบาล ชลประทาน	สอนธรรมะแนวทาง สวนโมกข์
67	วัดเกาะพญาเจ่ง	ตำบลบางพูด	1.จิตรกรรมฝาผนัง. 2.ประวัติศาสตร์
68	วัดบางพิง	ถนนสุขประชาสรรค์ ตำบลบางพูด	วังวิจิศา
69	วัดบางพูดนอก	ถนนสุขประชาสรรค์ ตำบลบางพูด	จิตรกรรมฝาผนัง
70	วัดบางพูดใน	ถนนสุขประชาสรรค์ ตำบลบางพูด	ธรรมของสามเณร
71	วัดแสงสิริธรรม	ตำบลท่าอิฐ	1.พระอุโบสถอายุ 100 ปี 2.ตลาดน้ำ 3.พันธุ์ปลาพื้นบ้าน
72	สถานีอนามัย	ตำบลบางพูด	1.ให้ความรู้เรื่องสุขภาพ 2.บริการสาธารณสุข
73	วัดเสาชงทอง	ตำบลเกาะเกร็ด	1.พระธาตุเจดีย์ 2.พระธุดังเจดีย์
74	ศูนย์เทคโนโลยีและ ประมวลผลธนาคาร ไทยพาณิชย์	111/78 ถนนแจ้งวัฒนะ ถนนสุขประชาสรรค์ ตำบลบางพูด	ระบบเครือข่ายข้อมูล ทางอิเล็กทรอนิกส์
75	ศูนย์ฝึกอาชีพสตรี บ้านเกร็ดกาญจน์	78/3 หมู่ 1 ตำบลบางพูด	ศูนย์ฝึกอาชีพสตรี หลากหลายอาชีพ

ตาราง 2 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อ	ที่อยู่	องค์ความรู้
76	วัดปรมัยยิกาวาสวรวิหาร	ตำบลเกาะเกร็ด	1.พระพุทธศาสนาแบบ รามัญ 2.วัฒนธรรมประเพณี รามัญ 3.พระพุทธรูปประจำ จังหวัดนนทบุรี 4.วัดที่รัชกาลที่ 5 เสด็จหลายครั้ง
77	ศูนย์สาธิตการแกะสลัก เครื่องปั้นดินเผา	ตำบลเกาะเกร็ด	สาธิตวิธีทำเครื่องปั้น ดินเผา
78	สถานสงเคราะห์ปากเกร็ด	อำเภอปากเกร็ด	โครงการศิลปะอาชีพ
79	สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์	ตำบลบ้านใหม่	สวนสาธารณะแบบสวนน้ำ
80	หมู่บ้านขนมไทย	ปากคลองบางบัวทอง หมู่ 1 ตำบลท่าอิฐ	สาธิตการทำขนมไทย
81	อบต.คลองข่อย	ตำบลคลองข่อย	งานปั้นดินไทย/ญี่ปุ่น
82	อบต.คลองอุดม	ตำบลคลองอุดม	แหล่งเรียนรู้การปกครอง ส่วนท้องถิ่น
83	อบต.บางตะไนย์	ตำบลบางตะไนย์	แหล่งเรียนรู้การปกครอง ส่วนท้องถิ่น
84	อบต.บางพลับ	หน้าวัดสารีโมพาราม	แหล่งเรียนรู้การปกครอง ส่วนท้องถิ่น
อำเภอบางใหญ่			
85	กลุ่มการจัดอบรมศิลปะ และหัตถกรรมธรรมชาติ	ชมรมหมู่บ้านรัตนโกสินทร์	นำวัสดุจากธรรมชาติมา สร้างงานศิลปะ
86	วัดสวนแก้ว	ตำบลบางเลน	1.อุโบสถแบบธรรมชาติ 2.โครงการช่วยเหลือ ผู้ยากไร้
87	วัดพระเงิน	ตำบลบางม่วง	หอไตร

ตาราง 2 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อ	ที่อยู่	องค์ความรู้
88	วัดปรารงค์หลวง	บ้านบางใหญ่ ตำบลบางม่วง	1.พระปรารงค์/ใบเสมา 2.หลวงพ่อบูททอง 3.พระวิหารน้อย
89	โรงถ่ายกันตนา	อำเภอบางใหญ่	สถานที่ถ่ายทำละคร
90	โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา พัฒนาการบางใหญ่	98 หมู่ 10	หุ่นกระบอก
91	วัดอัมพวัน	บ้านบางม่วง	1.หอไตรกลางน้ำ 2.มณฑปพระพุทธบาท 3.พระปรารงค์
92	วัดเอนกดิษฐาราม	บ้านบางใหญ่	แหล่งประวัติศาสตร์ รัชกาลที่ 5

ที่มา : หน่วยศึกษานิเทศก์และชมรมครูแกนนำ กรมสามัญศึกษา จังหวัดนนทบุรี. (2546).
แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น นนทบุรี. หน้า 1 - 88.

2.5.3. แหล่งเรียนรู้ประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี จังหวัดนนทบุรี

เป็นสถานที่ที่มีการสืบทอด เรื่องราวในอดีตของชุมชน ความเชื่อ กิจกรรม วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมและประเพณีของชุมชน ที่ทำให้คนในชุมชนมีความรู้สึกภาคภูมิใจ และผูกพันกับท้องถิ่นที่ตนอาศัย ดังปรากฏตามตาราง 3

ตาราง 3 แหล่งเรียนรู้ประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดนนทบุรี

ลำดับ	ชื่อ	ที่อยู่	องค์ความรู้
1	วัฒนธรรม ประเพณี ของชาวมัณเฑียร	เกาะเกร็ด อำเภอบางเกร็ด	ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิต ของชาวมัณเฑียร
2	คุณเฉลิม สายสร้าง	โรงเรียนปากเกร็ด	บายศรีสู่ขวัญ
3	วัฒนธรรมแบบไทย-รามัญ	หมู่ 9 ตำบลไทรใหญ่ อำเภอไทรน้อย	1.วัฒนธรรมไทย-รามัญ 2.วัดตุ้มคล (ผ้าแดง)

ตาราง 3 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อ	ที่อยู่	องค์ความรู้
4	วัฒนธรรม ประเพณี ของชาวมุสลิม	บ้านคลองโตะน้อย ตำบล บางขุนศรี อำเภอไทรน้อย	วัฒนธรรม ประเพณีและ วิถีชีวิตชาวอิสลาม
5	คุณลัดดาวัลย์ แสงอรุณ	127 หมู่ 1 ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด	รำมอญ
6	คุณมะลิ วงศ์จำนงค์	71 หมู่ 1 ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด	การแสดงพื้นบ้านของ ชาวมอญ
7	คุณพิศาล บุญผูกและ คุณไพโรจน์ บุญผูก	71 หมู่ 1 ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด	1.เครื่องปั้นดินเผา 2.ศิลปะพื้นบ้านชาวมอญ
8	พ.อ. ชาตีวัฒน์ งามนิยม	บ้านข้างโรงน้ำแข็ง วัดกลาง เกร็ด อำเภอปากเกร็ด	ช่างแกะกระดาดเพื่อใช้ใน งานพิธีของชาวมอญ
9	คุณทองหล่อ จิวออก	127 หมู่ 1 ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด	การจัดพิธีสำคัญต่างๆ ของชาวมอญ

ที่มา : หน่วยศึกษานิเทศก์และชมรมครูแกนนำ กรมสามัญศึกษา จังหวัดนนทบุรี. (2546).
แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น นนทบุรี. หน้า 1 - 88.

2.5.4. แหล่งการเรียนรู้ประเภทอาชีพ จังหวัดนนทบุรี

ประกอบด้วยกลุ่มอาชีพ หรือสถานประกอบการซึ่งมีพื้นที่เพื่อให้ผู้เรียนใช้สำหรับฝึกปฏิบัติ เพื่อเพิ่มทักษะในด้านอาชีพได้ด้วย เช่น อุตสาหกรรมในครัวเรือน การรวมกลุ่มอาชีพต่างๆ ในชุมชน ได้แก่ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเกษตรกร อุตสาหกรรมของชุมชน ดังปรากฏตามตาราง 4

ตาราง 4 แหล่งการเรียนรู้ประเภทอาชีพ จังหวัดนนทบุรี

ลำดับ	ชื่อ	ที่อยู่	องค์ความรู้
	อำเภอเกาะเกร็ด		
1	บ้านหม้อ บางตะนาวศรี	ตำบลสวนใหญ่	การทำเครื่องปั้นดินเผา
2	ศูนย์ไม้ดอกไม้ประดับ	ตำบลบางรักน้อย ถนนรัตนนิเบศร์	1.พันธุ์ไม้ไทยพื้นบ้าน 2.การขยายพันธุ์ไม้ 3.ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยี เพื่อการเกษตร

ตาราง 4 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อ	ที่อยู่	องค์ความรู้
3	โรงงานโตชิบา	ถนนติวานนท์	ผลิตอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์
4	ร้านดุริยศัพท์อังกฤษ	ตำบลตลาดขวัญ	1.อาชีพทำอังกฤษ 2.สอนดนตรีไทย
อำเภอบางกรวย			
5	กลุ่มทำผลิตภัณฑ์จากดินหอม	หมู่ 3 ตำบลบางสีทอง	1.ไม้ดอกชนิดต่างๆ 2.ขนมไทยจิ๋ว
6	กลุ่มแม่บ้านตำรวจ	หมู่ 1 ตำบลปลายบาง	1.น้ำมันมะพร้าวหอม 2.แชมพูสระผมสมุนไพร 3.น้ำยาปรับผ้านุ่ม
7	กลุ่มสตรีมหาสวัสดิ์	ที่ทำการเทศบาล ตำบลปลายบาง	ทำมาลัยดอกไม้สด
8	กลุ่มสตรี อบต. ปลายบาง	ที่ทำการ อบต.ปลายบาง	ขนมหวาน ขนมไทย
9	กลุ่มอาชีพทำดอกไม้จันทร์	หมู่ 2 ตำบลบางสีทอง	งานหัตถกรรม
10	กลุ่มอาชีพบางสีทอง	หมู่ 4 ตำบลบางสีทอง	1.น้ำมันหม่อง 2.พืชมเส่น้ำ 3.แชมพูสมุนไพร 4.การบูร
11	กลุ่มอาชีพสตรีบางขุน	หมู่ 1 ตำบลบางขุน	ขนมอบต่างๆ
12	กลุ่มอาชีพสตรีขนมไทย	หมู่ 3 ตำบลบางขุนทอง	ขนมไทย
13	กลุ่มอาชีพสตรีทำไข่เค็มเสริมไอโอดีน	หมู่ 5 ตำบลบางขุนทอง	1.ไข่เค็มเสริมไอโอดีน 2.น้ำพริกเผา
14	กลุ่มอาชีพสตรีปลายบาง	หมู่ 5 ตำบลปลายบาง	หมี่กรอบ
15	กลุ่มอาชีพทำขนมทองปลับ	หมู่ 6 ตำบลบางขุนทอง	1.ขนมทองปลับ 2.สมุนไพร
16	กลุ่มอาชีพสตรีพัฒนา	หมู่ 3 ตำบลบางขุนทอง	1.เครื่องดื่มสมุนไพร 2.ไข่เค็ม
17	กลุ่มอาชีพสตรีดอกไม้จันทร์	หมู่ 3 ตำบลบางขุนทอง	ดอกไม้จันทร์
18	ชุมชนวัดสวนใหญ่	เทศบาลบางกรวย	ทำขนมไทย

ตาราง 4 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อ	ที่อยู่	องค์ความรู้
19	ชุมชนโค้งมะขาม	บริเวณชุมชนโค้งมะขาม	1.ตัดเย็บเสื้อผ้า 2.ทำดอกไม้จันทร์
20	ชุมชนวัดสนามนอก	เทศบาลตำบลบางกรวย	1.วางแผนโบราณ 2.อบสมุนไพร
21	บริษัทกาโตว์ จำกัด	5/9 หมู่ 1 ตำบลบางกรวย	ผลิตขนมปัง
22	บริษัทกราฟท์	62/1 หมู่ ตำบลบางกรวย	ผลิตรถยนต์ดับเพลิง
23	บริษัทเซนตากู จำกัด	11/20 หมู่ 1 ตำบลบางกรวย	1.ฟอกผ้ายีนส์ 2.อบผ้า
24	บริษัททศวิมล กรู๊ฟ	119/1 หมู่ 1 ถนนบางขุนทอง	ผลิตหมูหยอง
25	บริษัทผลิตภัณฑ์อาหาร เซฟช้อยส์ จำกัด	99/9 หมู่ 5 ตำบลมหาสวัสดิ์	ผลิตอาหารกระป๋อง
26	บริษัท ฟุชั่น อินดรัสเตรียล จำกัด	71 หมู่ 1 ตำบลบางกรวย	ผลิตพัดลมไฟฟ้า
27	บริษัทไฟฟ้ากำลังไทย จำกัด	110/ 8 หมู่ 2 ตำบลมหาสวัสดิ์	ผลิตชิ้นส่วนอุปกรณ์ไฟฟ้า
28	บริษัทสยามอินเตอร์ แพ็ค 91	61/3 หมู่7 ตำบลบางกรวย	ผลิตกล่องกระดาษ
29	บจ. เอสเทล	79/5 หมู่2 ถนนบางกรวย ตำบลมหาสวัสดิ์	ผลิตชิ้นส่วนอุปกรณ์ไฟฟ้า
30	ห้างหุ้นส่วนจำกัด สยามอินเตอร์เฟรม	47/21-23 หมู่ 5 ตำบลบางกรวย	ผลิตกรอบรูป
31	ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอเซียค้าไม้ จำกัด	11/10 หมู่ 4 ตำบลบางกรวย	1.โต๊ะหมู่บูชา 2.เฟอร์นิเจอร์
32	โรงงานน้ำแข็งนวลวรรณ	75/17 หมู่ 2 ถนนปลายบาง ตำบลมหาสวัสดิ์	โรงงานน้ำแข็งขนาดใหญ่
33	ห้างหุ้นส่วนจำกัด พรรุ่งเรืองไม้ยางพารา	11/24 หมู่ 4 ตำบลบางกรวย	ผลิตแผ่นไม้ยางพารา
34	อบต.บางขุน	ตำบลบางขุน	กึ่งพันธุ์ส้มเขียวหวาน
35	อบต. บางขุนทอง	ตำบลบางขุนทอง	กึ่งพันธุ์ส้มเขียวหวาน

ตาราง 4 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อ	ที่อยู่	องค์ความรู้
36	ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอเชียค้าไม้	11/10 หมู่ 4 ตำบลบางกรวย	1.โต๊ะหมู่บูชา 2.เฟอร์นิเจอร์
37	อบต.มหาสวัสดิ์	ตำบลมหาสวัสดิ์	ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ
38	ร้านนนท์เบเกอรี่	ทำน่านนทบุรี	ทำขนมอบเบเกอรี่
39	บ้านทำขนมหวานไทย	บ้านติดคลองบางบัวทอง ห่างอำเภอเมือง 6 - 7 กม.	ทำขนมหวานต่างๆ
อำเภอปากเกร็ด			
40	กลุ่มเครื่องหอมไทย บางตะไนย์	32 หมู่ 3 ตำบลบางตะไนย์	น้ำอบไทย
41	กลุ่มสมุนไพรกันยุง ตำบลอ้อมเกร็ด	4 หมู่ 4 ตำบลอ้อมเกร็ด	สมุนไพรกันยุงจากตะไคร้/ โหระพา/ยูคาลิปตัส/ กะเพรา/ การบูรและ ทรายแห้ง
42	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร คลองพระอุดม	13 หมู่ 3 ตำบลคลองพระอุดม	1.แชมพูสมุนไพร 2.ผลไม้แปรรูป
43	กลุ่มหัตถกรรม เครื่องปั้นดินเผา	หมู่ 1 บ้านเกาะเกร็ด หมู่ 6 บ้านเสาธงทอง ตำบลเกาะเกร็ด	เครื่องปั้นแกละสลัก
44	ชาญชัยพาณิชย์	ข้างซอยจี้กุลเจริญ	ทำหลังคาไฟเบอร์
45	ดีมนวดแผนโบราณ	สี่ไชยทอง 3 ถนนแจ้งวัฒนะ	นวดแผนโบราณ
46	บ้านขนมหวาน	ตำบลเกาะเกร็ด	การทำขนมหวานโบราณ
47	บริษัทจอมธนา จำกัด (ไอศกรีมครีโม)	92 หมู่ 4 ถนนแจ้งวัฒนะ	การผลิตไอศกรีม
48	ร้านขายกระถางเคลือบ ตกแต่งจากดินเผา	ตำบลเกาะเกร็ด	ของที่ระลึกทำจากดินเผา
49	โรงงานเครื่องปั้นดินเผา	ตำบลเกาะเกร็ด	การทำเครื่องปั้นดินเผา
50	โรงงานเฟอร์นิเจอร์ (S.B. เฟอร์นิเจอร์)	ซอยวัดกู่ ตำบลบางพูด	ผลิตเฟอร์นิเจอร์
51	โรงงานอิฐบล็อก	ถนนติวานนท์	อิฐบล็อก

ตาราง 4 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อ	ที่อยู่	องค์ความรู้
52	บริษัท เอ เอ็ม ดี (ไทยแลนด์ จำกัด)	229 หมู่ 4 ถนนแจ้งวัฒนะ	ผลิตอุปกรณ์วงจร อิเล็กทรอนิกส์
53	ร้านขายผลิตภัณฑ์ของจิว	ตำบลเกาะเกร็ด	ผลิตภัณฑ์ของจิว
54	กลุ่มอาชีพผ้าบาติก	หมู่ 6 บ้านบัวทอง	ผ้าบาติก
55	คุณลำดวน ม่วงมณี	13/5 หมู่ 1 ตำบลบางพูด	ทำขนมตาล ขนมถ้วย
56	คุณวีรวัฒน์ มังสะเมาะ	66/1 หมู่ 6 ตำบลท่าอิฐ	ขายกาแฟโบราณ
57	คุณศักดิ์สิทธิ์ วงศ์น้อย	44/29 หมู่ 9 ตำบลบางพูด	ช่างซ่อมคอมพิวเตอร์
58	คุณสมจิต จันทร์แดง	ตำบลบางบัวทอง	เพาะเชื้อเห็ด
59	คุณวันชัย ทรัพย์สันทัด	1/3 หมู่ 4 ตำบลคลองเกร็ด	งานไม้ต่าง ๆ
60	คุณศรีเมือง ทรรทุรานนท์	หมู่ 1 ตำบลเกาะเกร็ด	ทำเครื่องปั้นดินเผา
61	คุณสมทรง เกิดผล	ตรงข้ามวัดหงส์ ซอย 8 ตำบลบางพูด	ถ่ายรูป/วิดีโอ
62	คุณสมพร สีนสีบผล	บ้านช่างปั้นศรีสมพร	ทำเครื่องปั้นดินเผา
63	คุณสมศักดิ์ พันธุ์เครือวัลย์	ปากเกร็ด 44/10 หมู่ 2 ตำบลบางพูด	ผลิตน้ำดื่ม
64	สุพัตร แยมทับ	โรงเรียนปากเกร็ด	ดนตรีไทยพื้นบ้านทุกชนิด
65	คุณอุไร แยมกุ่ม	6/1 หมู่ 3 ตำบลท่าอิฐ	ทำข้าวตัง
66	คุณเสริม นามมะลัย	145/1 หมู่ 1 ตำบลปากเกร็ด	ขายกล้วยเดี่ยว
67	คุณอำนาจ โห้เจื้อย	ร้านตรงข้ามวัดกลางเกร็ด	แกะลายปั้นพื้นบ้าน
68	คุณเสน่ห์ ช่างต่อ	52/4 หมู่ 2 ตำบลบางตะไนย์	งานไม้และทำกระด่ายชุด มะพร้าว
69	คุณสำรวย เชิดเขียว	11 หมู่ 9 ตำบล คลองข่อย	การทำเกษตรทฤษฎีใหม่
70	คุณหลง แยมกุ่ม อำเภอบางใหญ่	6/1 หมู่ 3 ตำบลท่าอิฐ	ทำขนมหวาน
71	คุณชัยวัฒน์ ชัยะตั้งวัฒนะ	26/26 ตำบลบางม่วง	ขายอะไหล่รถยนต์

ตาราง 4 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อ	ที่อยู่	องค์ความรู้
72	คุณปัญญา ธรรมชูเชาว์รัตน์	ตลาดบางใหญ่ซีดี	ขยายพันธุ์พืชส่ง ต่างประเทศ
73	คุณพุ่ม เกื่อนโย	28 หมู่ 5 ตำบลบางใหญ่	ทำสวนกล้วยไม้
74	คุณเรียน ยางแดง	40/1 หมู่ 2 ตำบลบ้านใหม่	ทำนาบัว
75	คุณสกล แก้วเพ็ญภาค	ตำบลบางเลน	ศิลปะการแสดง
76	คุณศิริ ม่วงเถื่อน	38/24 หมู่ที่ 1 ตำบล บางศรีเมือง	ผลิตแก้วของที่ระลึก
77	คุณสมศรี เกื่อนโย	36 หมู่ 7 ตำบลบางแม่นาง	ขายเปิดพะโล้เนื้อนุ่ม
78	คุณสุชาดา กุฎีพันธ์	9/1 หมู่ 8 ตำบลบ้านใหม่	สวนส้มเขียวหวาน
79	คุณหยวก กลัดเล็ก	18 หมู่ 3 ตำบลบ้านใหม่	ทำนาข้าว
80	คุณอรันดา จันทร์สวัสดิ์ อำเภอไทรน้อย	68/5 หมู่ 6 ตำบลบางม่วง	ทำสวนดอกไม้ให้ผลผลิต ทั้งปี
81	กลุ่มแม่บ้าน หมู่ 4	หมู่ 4 ตำบลบางขุนศรี	การแปรรูปอาหาร
82	กลุ่มอาชีพสตรี หมู่ 7	หมู่ 7 บ้านคลองฝรั่ง	1.ผลิตแชมพูสระผม 2.ขนมดอกจอก 3.น้ำพริกสำเร็จรูป
83	บริษัท เจนวนิส์ โปรดักท์ จำกัด	หมู่ 2 ตำบลราษฎร์นิยม	ผลิตกรอบรูปส่งนอก
84	บริษัท ไทยเอเชีย แปซิฟิก บรีวเวอรี่ จำกัด	ถนนไทรน้อย ลาดบัวหลวง ตำบลไทรใหญ่	ผลิตเบียร์ Heineken
85	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร บ้านเกาะดอน	ชุมชนละหาร	นาบัว
86	กลุ่มอาชีพดอกไม้สด อบแห้ง”	หมู่ 6 ชมรม หมู่บ้านบางบัวทอง	ดอกไม้สดอบแห้ง
87	บริษัท ไทยนำแสง จำกัด	52 หมู่ 2 ตำบลราษฎร์นิยม	ทำเฟอร์นิเจอร์จากไม้อัด แปรรูป
88	กลุ่มเกษตรกร ตำบลบางรักพัฒนา	หมู่ 5 ตำบลบางรักพัฒนา	เกษตรกรรวมประเภทต่างๆ
89	กลุ่มเลี้ยงแพะ	หมู่ 4 ตำบล ลำโพง	อาชีพเลี้ยงแพะ

ตาราง 4 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อ	ที่อยู่	องค์ความรู้
90	กลุ่มอาชีพผ้าบาติก	หมู่ 6 บ้านบัวทอง	ผ้าบาติก
91	กลุ่มอาชีพ “ ศิลปประดิษฐ์ ” อำเภอบางบัวทอง	หมู่บ้านบัวทอง	ศิลปประดิษฐ์
92	นาบัว	77 หมู่ 2 ตำบลละหาร	การทำนาบัว
93	นาผักบุ้ง	หมู่ 5 ตำบลบางคูรัด	การทำนาผักบุ้ง
94	บริษัทบรรเจิด บรรจุภัณฑ์	134 หมู่ 2 ตำบลพิมลราช	ผลิตกล่องกระดาษ
95	บริษัทพัฒนากิจ ประเทศไทย จำกัด	15/4 หมู่ 5 ตำบลพิมลราช	ผลิตรองเท้าแตะ
96	โรงงานทำผักตอง	71/6 หมู่ 5 ตำบลบางบัวทอง	ทำผักตอง
97	บริษัทสินพงษ์พรรณ	143/265 หมู่ 7 ถนนบางบัวทอง สุพรรณบุรี	ตัดเย็บเสื้อผ้า
98	บริษัท เอส. บี อุตสาหกรรม	15/8 หมู่ 8 ถนน บางบัวทอง-สุพรรณบุรี	ผลิตเฟอร์นิเจอร์
99	โรงงานผลิตแว่นตา พลาสติก	15/5 หมู่ 6 ถนน บางบัวทอง-สุพรรณบุรี	ผลิตแว่นตาพลาสติก
100	โรงงานผลิตสีน้ำมัน	94/4 หมู่ 7 ถนนบางบัว ทอง-สุพรรณบุรี	ผลิตสีน้ำมัน
101	ผลิตภัณฑ์กระเป่าหนัง	หมู่ 4 ตำบลคูรัด	ผลิตกระเป่าหนัง
102	สวนฝรั่ง	11/1 หมู่ 3 ตำบลบางใหญ่	ปลูกฝรั่งพันธุ์สีทอง
103	สวนผัก	ตรงข้ามโรงเรียนโสตศึกษา จังหวัดนนทบุรี	ปลูกผัก
104	สวนมะพร้าวน้ำหอม	หมู่ 11 ตำบลบางรักใหญ่	1.ปลูกมะพร้าวน้ำหอม 2.ผลิตภัณฑ์แปรรูปจาก มะพร้าว
	อำเภอบางใหญ่		
105	คุณสมศรี เกื่อนโย	36 หมู่ 7 ตำบลบางแม่นาง	ทำเบ็ดพะไล
106	คุณสำรวย เหมือนสุดใจ	18 หมู่ 3 ตำบลบ้านใหม่	สวนลำไย

ตาราง 4 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อ	ที่อยู่	องค์ความรู้
107	คุณสุชาดา กุฎีพันธ์	9/1 หมู่ 8 ตำบลบ้านใหม่	สวนส้มเขียวหวาน

ที่มา : หน่วยศึกษานิเทศก์และชมรมครูแกนนำ กรมสามัญศึกษา จังหวัดนนทบุรี. (2546).

แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น นนทบุรี. หน้า 1 - 88.

3. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

3.1 แนวความคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

บทบาท (Role) เป็นพฤติกรรมที่ควบคู่กับตำแหน่งของบุคคลที่ดำรงตำแหน่งอยู่ซึ่งแต่ละตำแหน่งจะมีบทบาทหน้าที่แตกต่างกันตามภารกิจของงาน (วุฒิไกร เลื่อนแป้น. 2547 : 10) โดยจะมีรายละเอียดของงาน (Job Description) เป็นตัวกำหนดบทบาทของบุคคลในการทำงาน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษา จึงเป็นบุคคลที่หน่วยงานทางการศึกษาคาดหวังว่า ควรจะแสดงบทบาทหรือพฤติกรรมในการบริหารการศึกษาที่ตนเป็นผู้รับผิดชอบ ให้เกิดความมีประสิทธิภาพโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เกิดการเรียนรู้ตามศักยภาพและเป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของบทบาทไว้หลายความหมาย ดังนี้

ทรงธรรม กาญจนพิบูลย์ (2541 : 9) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การกระทำของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่แสดงออกมาตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายหรือตามหน้าที่ที่รับผิดชอบอยู่ซึ่งการแสดงออกของบทบาทนั้นจะขึ้นอยู่กับตำแหน่ง ทั้งนี้ต้องเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับด้วย

เปลื้อง ณ นคร (2544 : 257) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การแสดงท่าทางตามบทหรือการที่ได้มีส่วนกระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง

วุฒิไกร เลื่อนแป้น (2547 : 11) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมของผู้ดำรงตำแหน่งหนึ่งตำแหน่งใดซึ่งรับผิดชอบและมีภารกิจในการปฏิบัติงานตามตำแหน่งหน้าที่นั้นและเป็นหน้าที่ตามความรับผิดชอบที่บุคคล ผู้เกี่ยวข้อง มีความหวังหรือมีความคาดหวังว่าจะต้องประพฤติปฏิบัติด้วยความรับผิดชอบ

กล่าวโดยสรุป บทบาท หมายถึง พฤติกรรมของผู้ที่ดำรงตำแหน่งตามบทบาทที่ได้รับและจะต้องปฏิบัติภารกิจในความรับผิดชอบให้เกิดประสิทธิภาพตามที่สังคมคาดหวังและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม

3.2 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

บทบาท หน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือจัดให้มีแผนพัฒนาการศึกษา เป็นผู้ดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การประชาสัมพันธ์สถานศึกษาและการสนับสนุนการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (กรมวิชาการ. 2545 : 51) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่สำคัญที่จะดำเนินการพัฒนาสถานศึกษาให้มีความก้าวหน้า ผลผลิต คือ นักเรียนมีคุณภาพตามความต้องการของสังคม เป็นผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงาน เป็นผู้ประสานงานในองค์กร เพื่อให้งานมีประสิทธิภาพ เป็นผู้นำเทคนิคต่างๆ ในการปฏิบัติงานแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาและเป็นผู้สั่งควบคุมงาน กำกับ ดูแล การปฏิบัติงานให้สำเร็จผลตามความมุ่งหมาย อีกทั้งบริหารจัดการอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาทั้งระบบ (วุฒิไกร เลื่อนแป้น. 2547 : 13)

กล่าวโดยสรุปว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้บริหารการจัดการศึกษาที่ดี ให้มีคุณภาพเพื่อให้เกิดประสิทธิผลแก่ผู้เรียน และสนับสนุนให้ครูผู้สอนจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเป็นคนที่มีความคิด ริเริ่ม สร้างสรรค์ มีคุณภาพ ตามความต้องการของสังคมบนพื้นฐานของสังคมแห่งการเรียนรู้

3.3 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ ได้มีนักการศึกษากล่าวไว้ ดังนี้

กรมวิชาการ (2546ก : 6-11) ได้กำหนดบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษา ดังนี้

1. กำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติ

ผู้บริหารสถานศึกษาร่วมกับคณะกรรมการกิจกรรม พัฒนาผู้เรียนหรือหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

1.1 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2542 และคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามคำสั่งของกระทรวงศึกษาธิการ

1.2 กำหนดระเบียบและหลักเกณฑ์การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษา

1.3 ศึกษาข้อมูล แหล่งวิทยาการการเรียนรู้ในชุมชนและท้องถิ่น

1.4 กำหนดและมอบหมายบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษา

2. นิเทศและติดตาม

2.1 นิเทศและติดตามการจัดทำแผนงาน โครงการและปฏิทินงาน ของหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและอนุมัติให้ความคิดเห็น

2.2 นิเทศ ติดตามการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่องให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษาและเป้าหมายของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

3. ส่งเสริม สนับสนุน

- 3.1 ให้มีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน
- 3.2 ส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่เน้นวัฒนธรรมหรือภูมิปัญญา
- 3.3 สนับสนุนทรัพยากรที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- 3.4 ให้คำปรึกษาแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

4. ประเมินและรายงาน

- 4.1 รับทราบผลการประเมินพร้อมทั้งข้อเสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดกิจกรรมในภาคเรียนต่อไป
- 4.2 รายงานการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ให้คณะกรรมการสถานศึกษาทราบเพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดกิจกรรมในภาคเรียนต่อไป

วุฒิไกร เลื่อนแป้น (2547 : 5) กล่าวถึง บทบาทของของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ หมายถึง ภารกิจของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการใช้แหล่งเรียนรู้ ดังนี้

1. จัดให้มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย
2. ดูแล บำรุง รักษาแหล่งเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้
3. ให้บุคลากรทั้งครู อาจารย์ เจ้าหน้าที่ นักเรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้อย่างคุ้มค่า
4. เพื่อเพิ่มพูนให้บุคลากรในโรงเรียนสามารถเข้าถึงและใช้แหล่งเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ
5. ติดตามและประเมินผล การจัดและการใช้แหล่งเรียนรู้ว่ามีระบบ

กล่าวโดยสรุป บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ คือ บทบาทในการส่งเสริม สนับสนุนให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเป็นสื่อในการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามที่สังคมคาดหวัง และต้องพัฒนาครูให้มีความรู้ ความเข้าใจ รวมถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม กระบวนทัศน์ในการจัดการศึกษาด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีความหลากหลาย

4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาใน หมวด 4 ที่เกี่ยวข้องกับสาระในการจัดการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ที่ครูและสถานศึกษาจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติ โดยปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้แบบเดิมที่เน้นการท่องจำ ทำตาม ซึ่งมีครูเป็นศูนย์กลางมาเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยเอาชีวิตจริงของผู้เรียนเป็นตัวตั้ง เป็นกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การรู้จักสืบเสาะค้นหาความรู้ การสนใจใฝ่รู้ การรู้จักแก้ปัญหา (รุ่ง แก้วแดง. 2543ข : คำนำ) การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน การอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิด

การเรียนรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 12) เพื่อหาคำตอบจากการสร้างความรู้ใหม่ขึ้นมาและการวิจัยควรเป็นวิถีชีวิต (ประเวศ วะสี. 2543ก : 10) ควรเน้นการเพิ่มความรู้ความชำนาญของครูควบคู่กับการจัดและปรับปรุงคุณภาพของแหล่งเรียนรู้ประเภทต่างๆ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนทุกเพศ ทุกวัย ใฝ่เรียนใฝ่รู้ปรากฏการณ์รอบๆ ตัวตลอดชีวิต (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1. 2546 : คำนำ) ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 16)

กระบวนการทัศน์ใหม่ของการศึกษาไทยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนไปสู่การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สาระของการสอนเป็นสาระที่รวมท้องถิ่นและชุมชนไว้ด้วย (ไพฑูริย์ สินลารัตน์. 2544 : 1) การเรียนรู้เป็นระบบความรู้ที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ในแต่ละวัยและสัมพันธ์กับสถาบันต่างๆ ในชุมชน เช่น ครอบครัว วัด ราษฎร์ชุมชนโดยมีการฝึกจากประสบการณ์ในชีวิต จากการทำมาหากิน การรักษาพยาบาล การบวชเรียน การร่วมพิธีกรรมต่างๆ รวมทั้งกิจกรรมที่ดำรงอยู่ในชุมชน ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่มีอยู่ตลอดเวลาถึงแม้ว่าจะไม่ได้เข้าศึกษาในโรงเรียนก็สามารถเรียนรู้ได้ทุกหนทุกแห่งตลอดชีวิต (พจน์ เทียมศักดิ์. 2543ข : 9) ผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องพัฒนาบุคลากร ทั้งครู นักเรียนรวมทั้งตนเองให้ทันกับความเจริญเติบโตของสังคมและโลก โดยเฉพาะสร้างนักเรียนให้รู้เท่าทันคนในลักษณะเน้นความจำเป็นที่จะเรียนวิธีการเรียนรู้ (It Must Learn How to Learn) รวมทั้งเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการเรียนรู้ จากการเรียนในที่เดียวกับบุคคลเดียวเป็นทุกสถานที่ ทุกเวลา ทุกโอกาส ทุกบุคคลต่อเนื่องตลอดชีวิต (สมชาย เทพแสง. 2547 : 16)

ขณะเดียวกัน สุน อมรวิวัฒน์ (2544 : 10) ได้ให้ทัศนะ เกี่ยวกับการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งการเรียนรู้ว่า โรงเรียน ชุมชน สถาบันชุมชน เอกชน องค์กรทุกฝ่าย ควรร่วมมือกันจัดการศึกษาที่ขยายวงกว้างออกสู่ชุมชนและธรรมชาติ ดังนี้

1. การเรียนรู้เกิดขึ้นได้กับทุกคน ในทุกสถานที่ ทุกเวลา
2. แหล่งการเรียนรู้ของชุมชนมีอยู่มากมาย ทั้งที่เป็นองค์กรจัดตั้ง สถาบันในชุมชน วิถีชีวิต การทำมาหากิน ประเพณี พิธีกรรมและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ
3. การเรียนรู้ที่ดีเกิดขึ้นจากการที่ ทุกฝ่ายสร้างเครือข่ายของการเชื่อมโยงประสบการณ์เกิดสังคมการเรียนรู้และสังคมคุณธรรม
4. การเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน และธรรมชาติเป็นกระบวนการที่มีความสุข สร้างสรรค์ความคิดและประสบการณ์ชีวิตที่มีคุณค่า

ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิด ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 3) ที่กล่าวถึงแนวคิดในการจัดแหล่งการเรียนรู้ ดังนี้

1. แหล่งเรียนรู้ เป็นแหล่งที่นักเรียนจะศึกษาค้นคว้าหาคำตอบ ในเรื่องที่น่าสนใจใฝ่รู้แหล่งเรียนรู้มีทั้งในโรงเรียนและชุมชน

2. แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนนอกจากห้องเรียน ห้องปฏิบัติการต่างๆ แล้วสถานที่ทุกแห่งในบริเวณโรงเรียนจัดเป็นแหล่งเรียนรู้ได้และบางครั้งโรงเรียนอาจจัดเพิ่มเติมจากที่มีอยู่ เช่น จัดเป็นจุดศึกษา สวนการเรียนรู้ ค่ายการเรียนรู้ เป็นต้น

3. แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นแหล่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติและอาจเป็นสถานที่สำคัญทางศาสนา สาธารณประโยชน์ สถานประกอบการ สถาบันทางการศึกษา อาชีพในชุมชนตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ

4. โรงเรียนจัดการเรียนรู้โดยเชื่อมโยงกิจกรรมต่อเนื่องระหว่างการเรียนรู้ในห้องเรียนในโรงเรียนและชุมชน

ในทำนองเดียวกัน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2546 : 79-80) ให้ทัศนะว่าการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนสามารถเรียนได้จากหลายทางด้วยกัน ดังนี้

1. จากการฟังเรื่องราวที่คนเฒ่า คนแก่ในหมู่บ้านเล่าให้ฟัง แล้วจดจำนำไปคิดไตร่ตรองและจดบันทึกไว้

2. จากประสบการณ์ตรงที่ตนเองได้ประสบพบเห็น หรือเรียนรู้มาโดยตรงจากการปฏิบัติงานการร่วมกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนและสังคม

3. จากการอธิบาย ถูกเถียงกับกัลยาณมิตรทั้งหลาย ซึ่งจะทำให้ได้แนวคิด ทักษะที่แปลกแยกแตกต่างออกไปจากที่ตนเองมีอยู่ แสดงถึงการเป็นคนยอมรับฟังความคิดเห็นและเหตุผลของผู้อื่น แล้วนำข้อคิดเหล่านั้นมาผสมผสานกับความคิดเห็นของตนเองอีกทางหนึ่งด้วย

4. จากการร่วมปฏิบัติงาน ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้และประสบการณ์สะสมจนตกผลึก สามารถสังเคราะห์จัดระบบความรู้ที่ได้รับมานั้นเข้าด้วยกัน สร้างสรรค์องค์ความรู้ขึ้นมาใหม่มีข้อเสนอแนะใหม่หรือมีทางเลือกที่เหมาะสมกว่าขึ้นได้ด้วยตนเอง

สรุปว่า การเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน เป็นรูปแบบวิธีการเรียนรู้จากการบอกเล่าพูดคุยกับผู้คนในชุมชน จากวิถีชีวิต จากประสบการณ์ที่ปรากฏให้เห็น จากการปฏิบัติงาน นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปเป็นความรู้ที่เกิดประโยชน์และเกิดการเรียนรู้สิ่งแปลกใหม่ได้ตลอดเวลาหรืออาจจัดระบบเสียใหม่ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันแล้วนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคมและชุมชน

4.1 หลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน เป็นเสมือนห้องเรียนที่กว้างใหญ่ที่ให้นักเรียนสามารถเรียนรู้และเกิดความเข้าใจในสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ตลอดจนเรื่องราวของสถาบันอื่นในสังคมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ดังนั้นการเปิดโลกทัศน์ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ที่แท้จริงและผู้เรียนได้ฝึกทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้มีความสุขไม่น่าเบื่อ เพราะมีกิจกรรมที่น่าสนใจกระทำ ทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าในตัวเอง เกิดความผูกพัน เชื่อมมั่น

ในการเป็นเจ้าของชุมชน ซึ่งมีนักวิชาการศึกษาหลายท่าน ได้เสนอหลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนไว้มากมาย ดังนี้

4.1.1 ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความสุข

ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความสุขเป็นทฤษฎีที่กิตติยวดี บุญชื้อ (2540 : 32-84) เป็นหัวหน้าคณะผู้เชี่ยวชาญทำการพัฒนาขึ้นโดยมีจุดประสงค์เพื่อหาวิธีเรียนแบบใหม่ที่ทำให้ผู้เรียนเรียนอย่างสนุกสนาน ผู้เรียนมาโรงเรียนด้วยความตื่นเต้นและมุ่งมั่นอยากรู้ในสิ่งที่เขายังไม่รู้ อยากทำในสิ่งที่เขายังไม่เคยทำและอยากเป็นในสิ่งที่เขายังไม่เคยเป็น ซึ่งทฤษฎีนี้กล่าวถึงการเรียนที่มีความสุขมีองค์ประกอบ 6 ประการ คือ

4.1.1.1 เด็กแต่ละคนได้รับการยอมรับว่าเป็นมนุษย์คนหนึ่งที่มีหัวใจและสมองมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และมีสิทธิ์ที่จะได้รับการปฏิบัติจากผู้ใหญ่อย่างมนุษย์คนหนึ่ง

4.1.1.2 ครูให้ความเมตตา จริงใจและอ่อนโยนต่อเด็กทุกคน โดยทั่วถึงครูให้ความเอาใจใส่ทุกคนเท่าเทียมกัน มีความยุติธรรม สม่่าเสมอ อารมณ์มั่นคง สดชื่นแจ่มใส วางตนเป็นแบบอย่างที่ดีเสียสละและอดทน

4.1.1.3 เด็กเกิดความรัก และภูมิใจในตนเอง รู้จักปรับตัวได้ทุกที่ ทุกเวลาเห็นคุณค่าของชีวิตและความเป็นมนุษย์ของตน ยอมรับจุดดีจุดด้อยของตนเอง รู้วิธีปรับตนเองให้อยู่ในสภาพแวดล้อมต่างๆ โดยไม่เสียสุขภาพจิต

4.1.1.4 เด็กแต่ละคนมีโอกาสเลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจเพื่อได้ค้นหาความสามารถของตนที่ซ่อนเร้นรอการพัฒนา

4.1.1.5 บทเรียนสนุก แปลกใหม่ จูงใจให้ติดตามและเร้าใจอยากค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองในสิ่งที่สนใจ การเรียนไม่ซีดจางอยู่ในห้องเรียน การเรียนสัมพันธ์กับวิถีชีวิต

4.1.1.6 สิ่งที่เรียนรู้สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันเกิดประโยชน์และมีความหมายต่อตัวเขา

4.1.2 ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นทฤษฎีที่ สุมณฑา พรหมบุญ (2540 :1-74) เป็นหัวหน้าคณะผู้เชี่ยวชาญพัฒนาขึ้น จุดเน้นของการเรียนรู้ คือ การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางด้านจิตใจ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง ได้รับการฝึกฝนทักษะต่างๆ การแสวงหาความรู้ การคิด การจัดการกับความรู้ การแสดงออก การสร้างความรู้ใหม่และการทำงานกลุ่ม ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้เป็นคนเก่ง คนดีและมีความสุข กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่นิยมใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มี 3 วิธี คือ

4.1.2.1 กระบวนการกลุ่ม (Group Process) เป็นกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มผู้เรียนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีปฏิสัมพันธ์กันมีแรงจูงใจร่วมกันทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยที่สมาชิกกลุ่มมีอิทธิพลต่อกันในระยะแรก กระบวนการกลุ่มถูกนำมาใช้ฝึกทักษะมนุษย์สัมพันธ์ และพัฒนาบุคลิกภาพภายหลังมีการนำกระบวนการกลุ่มไปใช้ในการเรียนการสอนวิชาต่างๆ

4.1.2.2 การเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจ (Cooperative Learning) เป็นวิธีเรียนที่จัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และความสำเร็จของกลุ่ม โดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแบ่งปันความรู้ให้กำลังใจกันและดูแลซึ่งกันและกัน

4.1.2.3 การเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ความรู้ (Constructivism) เป็นวิธีเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องแสวงหาความรู้และสร้างความรู้ความเข้าใจด้วยตนเองโดยนำความรู้ที่มีอยู่เชื่อมโยงกับความรู้ใหม่

4.2 ความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

การเรียนรู้ในโลกปัจจุบัน นักการศึกษาได้ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางการศึกษาใหม่จากความเชื่อในเรื่องของการเรียนรู้ที่ว่าความรู้มีเพียงที่โรงเรียน สู่แหล่งการเรียนรู้อื่นนอกห้องเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามสภาพจริง สัมผัสกับประสบการณ์จริง เรียนรู้และปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น เรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคมเพื่อให้มีสติปัญญา ไหวพริบที่จะเข้าใจโลก รู้จักตนเองจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายรอบตัวตามความต้องการศักยภาพ ความสนใจ ความพร้อมและเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดเรื่องการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชนในแง่ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ในหมวด 4 แนวทางการจัดการศึกษา มาตรา 24 (5) ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้จากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ และมาตรา 24 (6) การจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพและมาตรา 25 รัฐต้องดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่นๆ อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 14-15)

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และหลักสูตรสถานศึกษา มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตและใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งมีความยืดหยุ่นสนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่และเรียนรู้ได้จากสื่อการเรียนและแหล่งการเรียนรู้ทุกประเภทรวมทั้งเครือข่ายการเรียนรู้ต่างๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ชุมชนและแหล่งอื่นเป็นสื่อที่ผู้เรียนและผู้สอนใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียน ผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ขึ้นเองหรือนำสื่อต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัวและในระบบสารสนเทศมาใช้ในการเรียนรู้โดยใช้วิจารณญาณในการเลือกใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ (กรมวิชาการ. 2544ก : 3) ที่จะดึงเอาศักยภาพที่แท้จริงของผู้เรียนออกมาซึ่งทำให้ผู้เรียนแต่ละคนค้นพบตนเองความต้องการของตนเองและมุ่งหาข้อมูลในสาขาที่ตนสนใจจากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย นำมาผสมผสานสังเคราะห์และสรุปเป็นข้อมูลข่าวสารแล้ว

นำข้อมูลข่าวสารมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์เป็นองค์ความรู้ ถ้ามีการผสมเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีที่ทันสมัยจะเกิดมูลค่าเพิ่มเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมและสังคม (ผ่องศรี สมยา. 2544 : 13)

แหล่งการเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนเพราะแหล่งการเรียนรู้จะเป็นสื่อในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจใคร่รู้และเกิดการเรียนรู้โดยผ่านกระบวนการหรือกิจกรรม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : คำนำ) ที่มีความหลากหลายสามารถตอบสนองความต้องการของแต่ละบุคคลในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เพราะบุคคลมีความต้องการแตกต่างกันไปตามความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและความพร้อมที่จะเรียนรู้ (สามารถ รอดสำราญ. 2546 : 22) แหล่งการเรียนรู้จึงช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเองเรียนรู้จากการทำงานจริง รู้จักคิดแบบองค์รวมและเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลายเป็นแหล่งที่เอื้ออำนวยให้ครูผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการให้แก่ผู้เรียนได้สมบูรณ์ที่สุดเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ที่ได้รับจากแหล่งการเรียนรู้ไปสู่ประสบการณ์จริงในชีวิตประจำวัน (ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ ; และดารณี คำวังนัง. 2545 : 27) การเรียนรู้ที่มีความสุขสร้างสรรค์ความคิดและประสบการณ์ที่มีคุณค่า (สุนน อมรวิวัฒน์. 2544 : 1) สามารถส่งเสริมให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตเกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ได้ทั่วทุกหนแห่ง (สามารถ รอดสำราญ. 2546 : 22)

จากความสำคัญดังกล่าว สรุปได้ว่า แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนนับว่าเป็นเครื่องมือที่ทำหน้าที่ในการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางการศึกษาใหม่ ช่วยเปลี่ยนทัศนคติ และค่านิยมเพื่อให้เกิดการยอมรับสิ่งใหม่ๆ แนวความคิดใหม่ๆ เกิดมุมมองใหม่ๆ ขึ้น จากความเชื่อในเรื่องของการเรียนรู้ที่ว่าความรู้มีเพียงที่โรงเรียนสู่แหล่งการเรียนรู้อื่นนอกห้องเรียน ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามสภาพจริง สัมผัสกับประสบการณ์จริง เรียนรู้และปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น เรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคม เพื่อให้มีสติปัญญา ไหวพริบที่จะเข้าใจโลก รู้จักตนเอง พัฒนาผู้เรียนไปสู่การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดการบูรณาการความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรมและจริยธรรม เพราะสื่อที่ได้จากแหล่งการเรียนรู้ เป็นนวัตกรรมที่ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ฝึกทักษะ ประสบการณ์ สร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีความสุข

4.3 ความหมายของแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

แหล่งการเรียนรู้ (Community Resources หรือ Local Resources) หมายถึง ที่รวม ที่อาจมีสภาพ/สถานที่ หรือศูนย์รวมที่ ประกอบด้วย ข้อมูล ข่าวสารความรู้และกิจกรรมที่มีกระบวนการเรียนรู้หรือกระบวนการเรียนการสอนที่มีรูปแบบแตกต่างกันไป จากกระบวนการเรียนการสอนที่มีครูเป็นผู้สอนหรือศูนย์กลางการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ที่มีกำหนดเวลาเรียนยืดหยุ่น สอดคล้องกับความต้องการและความพร้อมของผู้เรียน (สายันต์ ไพรัชญาจิตร. 2544 : 2-3) เช่นเดียวกับกรมวิชาการ (2545 : 43) ได้กล่าวถึงแหล่งการเรียนรู้ หมายถึง แหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศและประสบการณ์

ที่สนับสนุน ส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่เรียน แสวงหาความรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่าง กว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ส่วน ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ และ ดารณี คำวัจนัง (2545 : 20) ได้ให้ความหมาย แหล่งการเรียนรู้ คือ สภาพแวดล้อมทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเป็นแหล่งที่จะ ทำให้ผู้สอนสามารถออกแบบการเรียนรู้ให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติหรือได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างกลุ่มเพื่อน ระหว่างครูกับผู้เรียน ระหว่าง วิทยากรประจำแหล่งการเรียนรู้กับครูและผู้เรียน รวมทั้งเป็นแหล่งที่ผู้เรียนอาจอาศัยการสืบค้นของ ตนเองเพื่อแสวง หาความรู้เพิ่มเติม ส่วนสามารถ รอดสำราญ (2546 : 6) แสดงทัศนะว่า แหล่งการ เรียนรู้ หมายถึง สิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ได้แก่ บุคคล สถานที่ต่างๆ แหล่งวิทยาการ ธรรมชาติ สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ ที่เสริมสร้างให้ผู้เรียน เกิดกระบวนการเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยประสบการณ์ตรง เพื่อให้ สามารถนำประโยชน์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ สอดคล้องกับแนวความคิดของ กู๊ด (Good. 1973 : 114) ที่กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้ในชุมชน หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ในชุมชนเป็นสิ่งที่มีความค่าทาง การศึกษาที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนได้ เช่น พิพิธภัณฑ์ โรงมหรสพ ห้องสมุด สวนสาธารณะ นอกจากนี้ยังรวมถึงบุคคลหรือกลุ่มคนที่อยู่ในชุมชนด้วย

กล่าวโดยสรุป แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ ความสามารถใน ท้องถิ่น ความเชื่อของกลุ่มบุคคล เรื่องราวความเป็นมาในอดีตของชุมชน กิจกรรม วัฒนธรรม ประเพณี สถาบันและองค์กรต่างๆ สถานที่สำคัญ การประกอบอาชีพและสถานประกอบการที่มีอยู่ ในชุมชนอันเป็นสถานที่ตั้งของโรงเรียน และมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของนักเรียน

4.4 แนวคิดการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อมุ่งเน้นให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้ใช้แหล่งการเรียนรู้เป็นห้องเรียนธรรมชาติ ที่ให้ผู้เรียนได้ใช้เป็นห้องปฏิบัติการที่สอดคล้องกับ สภาพแวดล้อมจริง โดยมีฐานความเชื่อว่าจะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ และทัศนคติที่ดีต่อสภาพแวดล้อม รักถิ่นฐาน สามารถสืบทอดความรู้จากบรรพบุรุษ เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงที่ก่อให้เกิดทักษะและ นำไปสู่การประกอบอาชีพได้ อีกทั้งยังเป็นแนวความคิดที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เอา ความจริงและผู้เรียนเป็นตัวหลัก วิชาเป็นส่วนประกอบสภาพแวดล้อมจากการเรียนดังกล่าวจะช่วย กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ใหม่แก่ผู้เรียน (ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ ; และดารณี คำวัจนัง. 2545 : 19)

กรมสามัญศึกษา (2542ก : 7) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับแนวคิดในการพัฒนาแหล่งการ เรียนรู้ในชุมชนเพื่อการเรียนการสอน ดังนี้

1. มุ่งส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางและให้นักเรียนรู้จักแสวง หาความรู้ได้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ

2. ส่งเสริมให้โรงเรียนดำเนินการจัดแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ที่สมบูรณ์ มีคุณภาพและเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง
 3. รมรณค้ให้โรงเรียนพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้นักเรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้
 4. ดำเนินการให้โรงเรียนจัดกระบวนการเรียนรู้หลายชนิดไว้ในแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนอย่างครบครัน ให้สนองความต้องการของนักเรียน หลักสูตรชุมชนและสังคม
 5. ดำเนินการนิเทศและติดตามประเมินผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทุกปีเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
- ส่วนสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 1) ได้แสดงทัศนะในเรื่องเดียวกันดังนี้

1. แหล่งการเรียนรู้เป็นแหล่งที่นักเรียนจะศึกษาค้นคว้าหาคำตอบในเรื่องที่ตนสนใจใฝ่รู้ แหล่งการเรียนรู้มีทั้งในโรงเรียนและชุมชน
2. แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนนอกจากห้องเรียน ห้องปฏิบัติการต่างๆ แล้วสถานที่ทุกแห่งในบริเวณโรงเรียนจัดเป็นแหล่งเรียนรู้ได้และบางครั้งโรงเรียนอาจจัดเพิ่มเติมจากสิ่งที่มีอยู่ เช่น จัดเป็นจุดศึกษา สวนการเรียนรู้ ค่ายการเรียนรู้ เป็นต้น
3. แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเป็นแหล่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติและที่สร้างขึ้น อาจเป็นสถานที่สำคัญทางศาสนา สาธารณประโยชน์ สถานประกอบการ สถาบันการศึกษา อาชีพในชุมชนตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านต่างๆ
4. โรงเรียนจัดการเรียนรู้ โดยเชื่อมโยงกิจกรรมต่อเนื่องระหว่างการเรียนรู้ในห้องเรียนในโรงเรียนและชุมชน

เช่นเดียวกับ สิบปนนท์ เกตุทัต (2542 : 7) ได้ให้แนวคิดว่าการศึกษาไทยในอนาคตต้องจัดแหล่งการเรียนรู้ในลักษณะเครือข่าย โดยให้ทุกคนในชาติได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ของการศึกษาไทยว่า การศึกษาเพื่ออนาคตต้องไม่เป็นระบบที่มีศูนย์กลางความรู้และการบริหารจัดการ แต่จะเป็นระบบที่คนทุกกลุ่มทุกแห่งมีโอกาสพัฒนาการเรียนรู้และเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สามารถเชื่อมโยงถึงกันได้ มีกระจายอยู่ทั่วทุกถิ่นของประเทศไทยโดยไม่มีศูนย์กลางอยู่ที่ใดที่หนึ่งเพียงแห่งเดียว ควรเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้าถึงการศึกษา โดยมีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิตและทุกส่วนในสังคมมีส่วนในการเกื้อหนุนการศึกษาด้วยจัดให้แหล่งการเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในชุมชน

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ครูผู้สอนใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเป็นสื่อในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบในเรื่องที่สนใจ ใฝ่รู้ มีโอกาสสัมผัสกับของจริง ทำให้การเรียนมีความสุข เกิดความสนุกสนาน มีชีวิตชีวาและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของตนและสังคม ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาจึงควรรู้จักแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนไว้เพื่อที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการบริหารการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิผลต่อผู้เรียน ให้เป็นคนเก่ง คนดีและมีความสุข

4.5 บทบาทหน้าที่ของแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

แหล่งการเรียนรู้เป็นแหล่งที่ให้ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ โดยสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อขยายประสบการณ์ของนักเรียน และเชื่อมโยงสู่การใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้ร่วมกันในระหว่างผู้เรียน กับครูผู้สอนหรือเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 18) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของ แหล่งการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. การจัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย : สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนในทุก ระดับและทุกกลุ่มเป้าหมาย เหมาะสมกับสภาวะความพร้อมของแหล่งการเรียนรู้ในแต่ละพื้นที่
2. สร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง : เสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับ สภาพสังคม วิถีชีวิต สภาพเศรษฐกิจและการเมืองของแต่ละสังคม
3. จัดหาความร่วมมือ : โดยร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ เอกชน ชุมชนและองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้องรวมทั้งตัวผู้เรียนเพื่อจัดทำหลักสูตรที่ยืดหยุ่น ผู้เรียนสามารถเลือก เรียนได้ตามความสนใจและความถนัดของตน
4. หลักสูตรเนื้อหาสาระ เป็นที่ยอมรับ : สามารถเทียบโอนความรู้จากการศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย เข้าสู่การศึกษาในระบบโรงเรียนได้
5. จัดทำสื่อ : การจัดทำสื่อที่ใช้ในการนำเสนอและการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย ได้แก่ สื่อเสริมสร้าง วิद्यุ โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน รวมทั้งสื่อบุคคลที่เป็นวิทยากรในท้องถิ่น
6. ประสานเชื่อมโยงกับองค์กรต่างๆ : เพื่อจัดการอบรมผู้ที่เกี่ยวข้องให้ทุกส่วนได้มีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษา
7. อบรมผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้จัดการศึกษาในแหล่งเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
8. สนับสนุน : ด้านทรัพยากรและจัดทำมาตรฐาน ตัวชี้วัดและประเมินผล : จัดให้มีการ สนับสนุนด้านทรัพยากรและจัดทำมาตรฐานตัวชี้วัดและดำเนินการอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เกณฑ์วัด ความสำเร็จควรมีหลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียน

จากแนวความคิดดังกล่าว สรุปได้ว่า แหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่ในสังคมรอบตัวทั้งสิ่งที่มีชีวิต และไม่มีชีวิต ทั้งสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นแหล่งความรู้ที่ทำให้คนในสังคมเกิด การเรียนรู้และเกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เป็นแหล่งการศึกษาตลอดชีวิตที่บุคคล สามารถหาความรู้ต่างๆ ได้ด้วยตนเองตลอดเวลาโดยไม่จำกัดเพศและวัย

4.6 ประเภทของแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

แหล่งการเรียนรู้ช่วยให้มนุษย์ได้สัมผัสกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวด้วยตนเอง ทำให้เกิดการ เรียนรู้ เกิดการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคมที่สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิต การมีชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่น การจัดแหล่งการเรียนรู้จึงจัดได้หลายแบบตามความสอดคล้องในการจัด

กิจกรรมของโรงเรียนแต่ละแห่งและเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้ นักการศึกษาได้จำแนกประเภทแหล่งการเรียนรู้ไว้แตกต่างกัน ดังนี้

พจนี เทียมศักดิ์ (2543ก : 57) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับ ประเภทของแหล่งการเรียนรู้ว่า แหล่งการเรียนรู้มีอยู่ทั่วไปทั้งในครอบครัว ชุมชน วัดและในธรรมชาติ รวมทั้งผู้ให้การถ่ายทอดการเรียนรู้ซึ่ง ได้แก่ พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย เพื่อน ครู พระ หมอพื้นบ้าน ดันไม้ สัตว์ ทุกคน ทุกสิ่งในโลกนี้ล้วนเป็นผู้ถ่ายทอด ฉะนั้นการเรียนรู้จึงสามารถเกิดได้ทุกสถานที่ในชีวิต ซึ่งถือได้ว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้น ความเกี่ยวข้องกันสามารถทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ทั้งสิ้น การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจึงเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นในสถาบันการศึกษาเสมอไป การเรียนรู้เกิดขึ้นโดยผ่านทางครอบครัวซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนและปฏิบัติจริงพร้อมกัน สำหรับการถ่ายทอดการเรียนรู้ในครอบครัวจะเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ผู้เรียนจะได้ฝึกฝนไปเรื่อยๆ เมื่อชำนาญแล้วจะกลายเป็นผู้สอนให้แก่คนรุ่นต่อไป

ในเรื่องเดียวกันนี้ สุมน อมรวิวัฒน์ (2544 : 2-3) ได้แบ่งแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเป็น 2 ประเภท คือ

1. แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนที่รัฐหรือประชาชนจัดตั้งขึ้น เช่น อุทยานการศึกษาในวัดและในชุมชน อุทยานประวัติศาสตร์ อุทยานแห่งชาติทางทะเล อุทยานแห่งชาติในท้องถิ่นแถบภูเขา ศูนย์วัฒนธรรม ศูนย์ศิลปะอาชีพ ศูนย์เยาวชน ศูนย์หัตถกรรมชุมชน หอสมุด ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์สถาน พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติ เกี่ยวกับพืช สัตว์ ดิน หิน แร่ เป็นต้น แหล่งเรียนรู้ดังกล่าวตั้งอยู่ทั่วประเทศ มีการจัดการที่ดี บรรยากาศน่ารื่นรมย์ มีวิทยากรที่สามารถให้ความรู้ด้านต่างๆ ที่ผู้เรียนสนใจได้อย่างดียิ่ง

2. แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นสถาบันของชุมชนที่มีอยู่แล้วในวิถีชีวิตและการทำมาหากินในชุมชน เช่น โบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญในวัดซึ่งเป็นสถานที่ทำบุญตามประเพณี ร้านขายของชำ ตลาด ซึ่งเป็นแหล่งชุมชนชาวบ้าน ลานนวดข้าว โรงงานขนาดเล็กในหมู่บ้าน ป่า ห้วย หนอง คลอง บึง ที่ชาวบ้านมาหาอาหาร เก็บหน่อไม้ เก็บเห็ด หาปลา ฯลฯ ทุกหนทุกแห่งล้วนเป็นห้องเรียนธรรมชาติที่เปิดกว้าง สร้างบรรยากาศและจินตนาการอันกว้างไกล

✕ ส่วน ศิริกาญจน์ โกสุมภ์และดารณี คำวังนัง (2545 : 19) มีความเห็นว่า แหล่งการเรียนรู้ที่โรงเรียนหรือสถานศึกษาสามารถใช้ประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน ได้แก่ ห้องสมุดโรงเรียน/หมวดวิชา ห้องสมุดเคลื่อนที่ มุมหนังสือในห้องเรียน ห้องพิพิธภัณฑ์ ห้องมัลติมีเดีย ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องอินเตอร์เน็ต ศูนย์วิชาการ ศูนย์สื่อการเรียนการสอน สวนพฤกษศาสตร์ สวนสมุนไพร สวนสุขภาพ สวนธรรมชาติ ฯลฯ

2. แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น ได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ ศูนย์กีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานประกอบการ วัด ชุมชน ครอบครัว องค์กรภาครัฐและเอกชน ฯลฯ

ในทัศนะของ สิริยุพา ศกุนตะเสฐียร (2545 : 7) ได้ให้ทัศนะว่า แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ ได้แก่ แสงแดด อากาศ ดิน หิน แร่ธาตุ แม่น้ำ ลำคลอง พืชและสัตว์
2. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล สมาคม ได้แก่ บุคคล กลุ่มคน สมาคม ชุมชนต่างๆ ที่มีความรู้ความสามารถ มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่างๆ มีความสำเร็จในการประกอบอาชีพทั้งภาครัฐและเอกชน
3. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นสถานที่ สถาบัน หน่วยงาน ได้แก่ โรงเรียน วัด สถานประกอบการ พิพิธภัณฑ์ทางศาสนา ปุชนีย์สถาน ห้องสมุดประชาชน ศูนย์วัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สถานที่ราชการอื่นๆ สถานประกอบการ โรงงาน สวนสัตว์ สวนสาธารณะ
4. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นเทคโนโลยี กิจกรรม วัฒนธรรมและประเพณี ได้แก่ หนังสือ เอกสาร ตำราทางวิชาการ สิ่งที่เป็นความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ การคิดค้นประดิษฐ์สิ่งต่างๆ การกระทำหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาและขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม วิถีการดำรงชีวิต

สำหรับ สามารถ รอดสำราญ (2546 : 24) อธิบายว่า แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นบุคคล ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในด้านต่างๆ ทั้งในชุมชน โรงเรียน นอกชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ ได้แก่ บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น กรรมการสถานศึกษา เป็นต้น
2. แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นแหล่งวิชาการ หมายถึง อาคารสถานที่ ซึ่งเป็นแหล่งรวมข้อมูล แหล่งความรู้ต่างๆ ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนและแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน เช่น ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ ศูนย์วิชาการ พิพิธภัณฑ์ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม เทคโนโลยีสารสนเทศ อุทยานการศึกษา สวนพฤกษศาสตร์ สวนสาธารณะ สถานที่ราชการ สถานประกอบการในท้องถิ่น โรงงานอุตสาหกรรม
3. แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ได้แก่ แหล่งน้ำ สัตว์ ต้นไม้ ไร่ ไร่นา สัตว์เลี้ยง สัตว์ป่า สัตว์ใช้งาน อุทยานแห่งชาติ ภูเขา หิน ดิน ทราย กรวดและแร่
4. แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นสื่อสารสนเทศ หมายถึง สื่อนวัตกรรมรวมทั้งเทคโนโลยี สิ่งประดิษฐ์ต่างๆ ได้แก่ หนังสือ ตำรา สิ่งพิมพ์ เอกสาร จุลสาร ป้ายโฆษณา รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ เกมคอมพิวเตอร์ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่างๆ

จากการศึกษาประเภทแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดของนักวิชาการหลายๆ ท่านสรุปได้ว่า การศึกษาจากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเป็นการศึกษาที่เกิดขึ้นตามวิถีชีวิต เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ การทำงาน ครอบครัว สื่อ สถานที่ ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียม ประเพณี สถานประกอบการและแหล่งความรู้ต่างๆ ในชุมชน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียน ได้รู้ แสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและอย่างต่อเนื่อง ช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้เพื่อสะดวกต่อการศึกษาค้นคว้า จึงแบ่งแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนออกเป็น 4 ประเภท (พจนีย์ เทียมศักดิ์, 2543 : 57 ;

สุมน อมรวิวัฒน์. 2544 : 2-3 ; ศิริยุพา ศกุนตะเสฐียร. 2545 : บทคัดย่อ ; ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ และ ดารณี คำวัจฉ. 2545 : 19 ; และ สามารถ รอดสำราญ. 2546 : 24) คือ 1) แหล่งการเรียนรู้ ประเภทบุคคล 2) แหล่งการเรียนรู้ประเภทสถานที่ 3) แหล่งการเรียนรู้ประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี และ 4) แหล่งการเรียนรู้ประเภทอาชีพ

4.7 ประโยชน์การใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

การนำแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนมาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน จัดว่าเป็นการนำสื่อมาช่วยในการเปลี่ยนบรรยากาศการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการเรียนในชั้นเรียนออกสู่นอกห้องเรียนอันส่งผลให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษา ซึ่งมีนักการศึกษาได้กล่าวถึงประโยชน์ของแหล่งการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

ทัศนีย์ สุขเมธี (2532 : 43-47) ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนไว้ ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง สร้างเจตคติ แรงจูงใจและเห็นคุณค่าของบทเรียนมากขึ้น
2. เป็นประสบการณ์ที่ผู้เรียนสามารถนำมาคิด พิจารณาได้โดยตรงและประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการดำรงชีวิตได้
3. เป็นการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533) ที่มุ่งหวังให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็นและจัดการได้
4. การเรียนรู้จากของจริง ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ และเกิดความพยายามที่จะพัฒนาตนเอง ชุมชนและสังคม ตามอุดมคติของตน
5. แหล่งวิทยาการเป็นแหล่งช่วยประสานความรู้ ทางภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
6. แหล่งวิทยาการช่วยแก้ปัญหาให้ครูในด้านความรู้เฉพาะทาง ประสบการณ์เฉพาะเรื่อง หรือสื่อการเรียนรู้ที่ครูไม่ถนัดได้อย่างดี ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ทักษะให้แก่ครูและผู้เรียน
7. การใช้แหล่งวิทยาการต่างๆ นอกจากจะให้คุณค่าด้านความรู้ ทักษะ เจตคติที่ดีแก่ผู้เรียนยังช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนด้วย

ในทำนองเดียวกัน อรทัย มูลคำและสุวิทย์ มูลคำ (2544 : 171-172) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของแหล่งการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. เด็กได้เรียนรู้จากของจริง ได้เรียนรู้โดยใช้ประสาทสัมผัสครบถ้วน ทั้งจากการมองเห็น การได้ชิม การได้ดมกลิ่น การได้ยินเสียง การได้จับต้องสิ่งที่เป็นรูปธรรมในสถานการณ์จริง เช่น การไปเยี่ยมชมโรงพยาบาล การสังเกตห่วงโซ่อาหารในนาข้าว การไปเรียนรู้วิธีการทำห่อหมกปลา ฯลฯ เป็นต้น

2. เด็กได้ออกไปศึกษาค้นคว้าหาคำตอบที่ต้องการด้วยตนเอง หรือเด็กได้มีโอกาสซักถาม สิ่งที่อัดอั้นตันใจใคร่รู้ว่าผลงานของเขาถูกต้องหรือไม่เพียงใด จากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านจริงๆ เช่น ผู้เรียนสร้างสถานีวิทยุท้องถิ่นจากจินตนาการเมื่อไปเยี่ยมชมสถานีวิทยุท้องถิ่นนั้นจริงๆ ดูการ บันทึกเทปหรือการออกรายการสดจริงๆ คำถามมากมายที่อยากรู้จะได้รับคำตอบ ณ ที่แห่งนี้เป็นต้น

3. เป็นการเรียนรู้ที่มีความสุขจริงๆ ทั้งผู้เรียนและผู้สอนหรือตามหลักการจัดการเรียน การสอนอย่างมีประสิทธิภาพ เรียกกันว่า Happy Learning เพราะไม่ซ้ำซาก จำเจอยู่ในห้องสี่เหลี่ยม มีกิจกรรมที่ต้องทำร่วมกันทำมากมายทั้งครูและเด็ก เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียนด้วยกันและที่ สำคัญคือ ครูกับผู้เรียนต่างได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปด้วยกัน

4. เป็นการจัดการเรียนอย่างมีส่วนร่วม คือ ผู้บริหาร ผู้เรียน ผู้สอน ชุมชน เริ่มต้นวางแผน การทำงานร่วมกันตั้งแต่ต้น การแสวงหาและคัดสรรแหล่งเรียนรู้ การบูรณาการการเรียนการสอนใน แต่ละวิชาจนถึงการประเมินผลงานที่ทุกคนต้องทำร่วมกัน ปรึกษาหารือกัน รับรู้ร่วมกันและชื่นชม ผลงานร่วมกันหรือตามหลักการจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เรียกวิธีนี้ว่า Participatory Learning

5. บุคลากรในชุมชน ในท้องถิ่น ในสถานศึกษา เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่าง แท้จริงมิใช่ตราไว้เพียงในกระดาษ ทุกคนมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องรวมทั้งญาติสนิท มิตรสหายของทุกคนล้วน เกิดความภาคภูมิใจที่โรงเรียนให้ความสำคัญ ลูกหลานให้ความเคารพนับถือ ให้เกียรติ ให้การ ยกย่องความรู้สึกเป็นเจ้าของจะกลับคืนมา โรงเรียนแห่งนั้นจะกลายเป็นโรงเรียนของชุมชนอย่าง แท้จริง ปัญหารอยบาดหมางใจในอดีตจะลบหายไป ทุกฝ่ายจะหันหน้าเข้าหากันเพื่อป้องกันและ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น สายใยที่สำคัญคือเด็กนักเรียนเหล่านั้น สนใจใคร่ซักถาม ปรารถนาที่กระตือ รือร้อนอยากรู้อยากเห็น อยากฟัง แม้กระทั่งนิยายปรัมปราจากคำบอกเล่าของ พ่อแก่ แม่เฒ่า จาก หลวงปู่ หลวงตา โดยมีครูเป็นเพียงผู้ออกแบบและผู้คอยเชื่อมโยงองค์ความรู้เหล่านั้นไปสู่จุดประสงค์ ของหลักสูตร

กล่าวโดยสรุป ประโยชน์ที่ได้จากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน คือการช่วยสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างการเรียนการสอนกับชีวิตจริง ให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาใช้ในชีวิต ผู้เรียนมี ประสบการณ์มากขึ้น มีทักษะในการปฏิบัติงานจริง ได้เรียนรู้และเข้าใจสภาพความเป็นจริงของ ชุมชน ทำให้เกิดความรัก ห่วงแหน ผูกพันและเห็นคุณค่าของชุมชนที่อาศัย ตลอดจนสามารถช่วย แก้ปัญหาให้กับครูเกี่ยวกับการขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนการสอน

4.8 การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน

สถานศึกษาควรใช้ชุมชนเป็นแหล่งการเรียนรู้ เพื่อเป็นการสร้างฐานทางปัญญาตลอดจน การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมให้ประเทศชาติเกิดการพัฒนายั่งยืนซึ่ง โรงเรียนสามารถเรียนรู้จากชุมชนได้ (ประเวศ วะสี. 2543ก : 60-61) ดังนี้

1. เรียนรู้จากคนในชุมชน ในชุมชนมีผู้รู้ต่างๆ มากมาย มากกว่าครูที่สอนท่องหนังสือ

มากนัก เช่น ผู้รู้ทางเกษตรกรรม ทางช่าง ศิลปิน ผู้รู้ทางศาสนา หมอพื้นบ้าน นักธุรกิจรายย่อย ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ฯลฯ ผู้นำชุมชนที่เป็นนักคิด นักศิลปะกรรม มีปัญญาและความดีมากกว่าใครต่อใครตั้งเยอะแยะในระดับสูงๆ ถ้าเปิดโรงเรียนสู่ชุมชนให้ทั้งครูและนักเรียนได้เรียนรู้จากครูในชุมชนจะมีครูมากมายหลากหลายเป็นครูที่รู้จักจริง ทำจริง จะทำให้การเรียนรู้เข้าไปเชื่อมโยงกับการปฏิบัติจริงการเรียนรู้จะสนุกไม่น่าเบื่อที่สำคัญจะเป็นการปรับระบบคุณค่าเดิมของการศึกษาของเราที่สอนให้ดูถูกคนที่มีคุณค่าเหล่านี้ เมื่อผู้รู้ในชุมชนเหล่านี้กลายเป็นครูก็จะเป็นการยกระดับคุณค่าศักดิ์ศรีและความภูมิใจของชุมชนเป็นการถักทอทางสังคม

2. เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ควรจะสำรวจและสร้างแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพิ่มขึ้นให้เป็นแหล่งเรียนรู้ไม่ว่าจะเป็นทุ่งนา ป่าเขา แหล่งน้ำ วัด แหล่งอนุรักษ์ป่า แหล่งอนุรักษ์สัตว์ กลุ่มอาชีพต่างๆ พิพิธภัณฑสถานทุกตำบลควรสร้างพิพิธภัณฑสถานของตนเองเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ ศิลปะและวัฒนธรรมก็จะเพิ่มแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

3. เรียนรู้จากเรื่องของชุมชน การเรียนควรเรียนเรื่องของชุมชนให้มากที่สุด เช่น ศาสนา ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การแพทย์พื้นบ้าน

4. เรียนรู้จากการปฏิบัติงานในชุมชน ครูและนักเรียนควรจะได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติงานจริงในชุมชน เช่น ทำการเกษตร หัตถกรรม การแปรรูปอาหาร งานช่าง ธุรกิจชุมชน การแพทย์แผนไทย การท่องเที่ยวเพื่อที่จะได้ทำงานเป็น จัดการเป็น อยู่ร่วมกันเป็น มีอาชีพ แก้ปัญหา เศรษฐกิจและเป็นการพัฒนาศีลธรรมไปด้วยในตัว เป็นศีลธรรมที่เกิดจากการดำเนินชีวิตร่วมกันแต่ไม่ได้เกิดการท่องวิชาศีลธรรม

เช่นเดียวกับ พงษ์ เทียมศักดิ์ (2543 : 224-225) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับลักษณะบางประการเกี่ยวกับการใช้แหล่งการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน ดังนี้

1. การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน จะทำให้การเรียนรู้สอดคล้องกับสภาพแท้จริงของชุมชน นอกจากนั้นการเรียนรู้จากวิถีชีวิตชุมชนรอบตัวจากครอบครัว วัด ผู้รู้ในชุมชน ไม่เลือกเวลาและสถานที่ที่จะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตรงกับสิ่งที่สนใจเป็นการส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

2. ครูมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการเกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สัมพันธภาพอันดีของครูที่มีต่อผู้เรียน จะก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน นอกจากนี้ครูจะเป็นตัวประสานหลักในการดึงชุมชนเข้ามาร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน

3. การจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้สัมผัสประสบการณ์ตรง โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาจัดการเรียนการสอน ทั้งทรัพยากรบุคคลหรือทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่จะพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างได้ผลดี มากกว่าการเรียนรู้จากตำราเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาจัดการเรียนการสอน จะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและภูมิใจในท้องถิ่นชุมชนของตน

4. การเปิดโอกาสให้ปราชญ์ หรือผู้รู้ในชุมชนมาร่วมเป็นผู้สอนหรือวิทยากรในบางเนื้อหา เช่น การสอนเรื่องพืชสมุนไพร เกษตรผสมผสาน หรือวิทยากรอื่นๆ ที่มีอยู่ในชุมชนเป็นรูปแบบของ

การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่คนรุ่นใหม่ที่ดีที่สุดวิธีหนึ่ง นอกจากนี้ ยังส่งผลให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของโรงเรียนและชุมชน สร้างความภาคภูมิใจในท้องถิ่นและส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างเสมอภาค

สอดคล้องกับ สุมน อมรวิวัฒน์ (2544 : 5-6) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับ กระบวนการเรียนรู้จากธรรมชาติว่า ธรรมชาตินี้ มิได้หมายถึง เพียงสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น ภูเขา ป่า สวน ไร่ นา ดิน หิน แร่ ลมฟ้าอากาศ ต้นไม้ ไบโหญา ฯลฯ เท่านั้นหากหมายรวมถึงเพื่อนมนุษย์ สรรพสัตว์และแม้แต่การเรียนรู้ รู้จักวิเคราะห์ธรรมชาติในตัวของเราเอง การเรียนรู้จากธรรมชาติได้ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความจริงของชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลง มีการต่อสู้ดิ้นรน มีปัญหา มีสุนทรียภาพ มีคุณค่าทั้งความจริง ความงามและความดี ในทางตรงกันข้ามธรรมชาติมีทั้งความเสื่อมสลายและความโหดร้ายทำลายล้าง ดังมีคำกล่าวที่ว่า ดิน น้ำ ลม ไฟ นั้นมีคุณอนันต์และโทษมหันต์มนุษย์จึงจำเป็นต้องเรียนรู้การอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติ ปรับตัวเองได้ในความเปลี่ยนแปลง ผู้เรียนจะเรียนรู้จากธรรมชาติได้ดีก็ต่อเมื่อเขาได้รับการปลดปล่อยออกจากห้องเรียนที่กักขังเขาไปสู่ธรรมชาติและมีโอกาสหันกลับมาเรียนรู้เพื่อรู้จักตนเองว่าสัมพันธ์กับธรรมชาติอย่างไร

กล่าวโดยสรุป การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน เป็นหลักการของการจัดการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่ว่าการศึกษาเป็นภารกิจของบุคคลและสังคมที่ต้องมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรทั้งหลายทั้งปวงที่มีอยู่ในชุมชนมาจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ

4.9 การดำเนินการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนของสถานศึกษา

แหล่งการเรียนรู้เป็นสื่อที่นับว่ามีคุณค่ายิ่งต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้การใช้แหล่งการเรียนรู้เป็นไปตามแนวการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง สถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรดำเนินการ ดังนี้

๑) จำรัส มีกุล (2542 : 87) ได้แสดงทัศนะต่อการดำเนินการใช้แหล่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ดังนี้

1. การใช้แหล่งการเรียนรู้ต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนการสอน
2. เป็นสิ่งที่ช่วยในการแก้ปัญหาและส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. เสนอความคิดอย่างมีเหตุผลถูกต้องและทันสมัยเป็นประโยชน์ในชีวิตและในอนาคตของนักเรียน
4. เป็นสิ่งที่ช่วยให้นักเรียนได้คิด เป็นอุทาหรณ์หรือเป็นแนวทางให้ศึกษาค้นคว้าต่อไป
5. ก่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และเห็นคุณค่า
6. คำนึงค่ากับเวลาและการลงทุน การใช้แหล่งวิทยากรให้คุ้มค่ากับเวลาและการลงทุนนั้นควรมีขั้นตอนในการดำเนินการอย่างชัดเจน ดังนี้

6.1 ชั้นเตรียม เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่ครูจะต้องพิจารณาวางแผนให้รอบคอบโดยมีลำดับขั้น ดังนี้

6.1.1 สำรวจแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ ที่มีประโยชน์ต่อการเรียนการสอน

6.1.2 ครูและนักเรียนจะต้องวางแผนการใช้แหล่งวิทยาการนั้นว่าจะใช้เมื่อไรโดยวิธีใด

6.1.3 ติดต่อ ขออนุญาต นัดหมาย เพื่อให้การใช้แหล่งวิทยาการนั้นเป็นไปได้ด้วยความสะดวกและเป็นประโยชน์มากที่สุด

6.1.4 เตรียมการนัดประชุมนัดหมายเพื่อนร่วมงานนักเรียนให้มีความรู้ความเข้าใจ เช่น การจัดบันทึก การสัมภาษณ์ การกล่าวขอบคุณ การเขียนรายงาน เป็นต้น

6.2 ขั้นตอนการลงมือปฏิบัติตามแผน ที่ได้เตรียมการไว้ดังนี้

6.2.1 เดินทางไปแหล่งวิทยาการเพื่อเข้าศึกษาหาความรู้จากแหล่งวิทยานั้น

6.2.2 ศึกษาหาความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ตามกระบวนการที่เตรียมไว้โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่จะได้รับมากที่สุด ให้เวลาเพื่อใช้แหล่งวิทยาการให้คุ้มค่าตามที่คาดหมายไว้

6.2.3 จะบันทึก ถ่ายภาพ บันทึกเทปเกี่ยวกับความรู้และประสบการณ์ที่ได้พบเห็น เพื่อให้เป็นข้อมูลในการเสนอผลงานต่อไป

6.3 ขั้นเสนอผลงาน เมื่อกลับจากการศึกษาแหล่งวิทยาการแล้วควรให้มีกิจกรรมเสนอผลงานจากการศึกษา เช่น การอภิปราย การรายงาน การจัดนิทรรศการ และประเมินผลการศึกษาแหล่งวิทยานั้นๆ ทุกครั้ง

6.4 ขั้นตอนการประเมินผล แหล่งวิทยานั้นว่า ได้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนหรือไม่เพียงใดอาจจะใช้วิธีการสังเกต สัมภาษณ์ ทดสอบ ชักถาม ตรวจสอบผลงาน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาครั้งต่อไป

นอกจากนั้น กรมวิชาการ (2544ข : 23-24) ได้แสดงทัศนะในเรื่องการดำเนินการใช้แหล่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ดังนี้

1. จัดทำและจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อและแหล่งการเรียนรู้

2. ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อ แหล่งการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน

3. จัดทำและจัดหาสื่อ แหล่งการเรียนรู้ สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียนและสำหรับเสริมความรู้ของผู้สอน

4. ศึกษาวิธีเลือกและการใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เหมาะสมหลากหลายและสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

5. ศึกษาวิธีการวิเคราะห์และประเมินคุณภาพมาตรฐานสื่อ และแหล่งการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้นเองและที่เลือกนำมาใช้ประกอบการเรียนรู้โดยมีการวิเคราะห์และประเมินสื่อการเรียนรู้ที่ใช้อยู่กันอย่างสม่ำเสมอ

6. จัดหาหรือจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา และในชุมชน เพื่อการศึกษา ค้นคว้า และแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้

7. จัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชน และสังคมอื่น

8. จัดให้มีการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ และ การใช้แหล่งการเรียนรู้เป็นระยะ ๆ

เฉลิม พรกระแสน (2544 : 12) ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้ด้วยการใช้แหล่งการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้การสสอนอย่างแท้จริงและ มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

2. ยึดกลุ่มเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่ม พุดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ข้อมูลต่างๆ จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้เกี่ยวกับ พฤติกรรมของตนเอง ผู้อื่นและเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ดี

3. ยึดการค้นพบด้วยตนเอง การเรียนรู้ที่ผู้สอนพยายามจัดการสอนที่พยายามให้ผู้เรียนได้ ค้นหาคำตอบด้วยตนเอง ผู้เรียนมักจดจำได้ดีและมีความหมายโดยตรงต่อผู้เรียน เกิดความคงทนต่อ การเรียนรู้

4. เน้นกระบวนการควบคู่ไปกับผลงาน โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ กระบวนการ ต่างๆ ที่เน้นทำให้เกิดผลงาน มิใช่มุ่งจะพิจารณาผลงานแต่เพียงอย่างเดียว ทั้งนี้เพราะประสิทธิภาพ ของผลงานขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของกระบวนการ

5. เป็นการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันโดยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสค้นหาแนวทางที่จะนำ ความรู้ ความเข้าใจไปใช้ในชีวิตประจำวัน

จากความสำคัญดังกล่าว สรุปว่า การดำเนินการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนของสถาน ศึกษาเป็นการรวมเอากิจกรรมและประสบการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในทุกแห่งเข้าด้วยกัน ทั้งในสังคม ชุมชน บ้าน ที่ทำงาน สถานศึกษาและแหล่งวิทยาการต่างๆ มาจัดเป็นกิจกรรมการเรียนรู้แก่ผู้เรียน เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองจากประสบการณ์ตรงและการลงมือปฏิบัติจริง ทำให้เกิด การเรียนรู้ในสิ่งใหม่หรือทำให้เกิดความเชื่อมั่นในความรู้ที่มีอยู่เดิม ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาการ ศึกษา แบบมนุษยนิยม (Humanistic Education) ที่เชื่อมั่นว่าเสรีภาพของบุคคลทำให้เป็นการยากที่ จะตอบสนองความต้องการอันหลากหลายของผู้เรียนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาและยังตรง ตามปรัชญาการศึกษาแบบพัฒนาการ (Progressive Education) ที่มีแนวคิดว่าการศึกษาเกิดจาก การเรียนรู้ที่ได้จากการกระทำและมวลประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับจากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ

4.10 วิธีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

การเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ธรรมชาติเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรูปแบบของการบูรณาการ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเพียงกิจกรรมเดียว ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ตรงและใช้ความสามารถหลายอย่างในการเรียนรู้ ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ดังปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 22 มาตรา 23 มาตรา 24 และมาตรา 25 โดยมีวิธีการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

4.10.1 การเรียนรู้แบบบูรณาการ

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542 : 46-47) กล่าวว่าบูรณาการ หมายถึง การนำศาสตร์ต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานกันเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ จึงเป็นการนำเอาความรู้สาขาวิชาต่างๆ ที่สัมพันธ์กันมาผสมผสานกันเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเกิดประโยชน์สูงสุด การเรียนการสอนแบบบูรณาการจะเน้นองค์รวมของเนื้อหา มากกว่าองค์ความรู้ของแต่ละรายวิชาและเน้นที่การสร้างความรู้ของผู้เรียนมากกว่าการให้เนื้อหาโดยตัวครู

ลักษณะสำคัญของการบูรณาการคือ 1) เป็นการบูรณาการระหว่างความรู้และกระบวนการเรียนรู้ 2) เป็นการบูรณาการระหว่างพัฒนาการด้านความรู้ และทางด้านจิตใจ 3) เป็นการบูรณาการระหว่างความรู้และการปฏิบัติ 4) เป็นการบูรณาการระหว่างสิ่งที่อยู่ในห้องเรียนกับสิ่งที่ป็นอยู่ในชีวิตจริง และ 5) เป็นการบูรณาการระหว่างวิชาต่างๆ การบูรณาการการเรียนการสอน สามารถทำได้ 2 ลักษณะ คือ

1. แบบสหวิทยาการ (Interdisciplinary) ทำได้โดยกำหนดหัวข้อ (Theme) ขึ้นมาแล้วนำความรู้จากวิชาต่างๆ มาเชื่อมโยงให้สัมพันธ์กับหัวเรื่องนั้น บางครั้งเรียกการบูรณาการแบบนี้ว่า สหวิทยาการแบบมีหัวข้อ (Thematic Interdisciplinary Studies) หรือสหวิทยาการแบบเน้นการประยุกต์ใช้ (Application-First Approach)

2. แบบพหุวิทยาการ (Multidisciplinary) เป็นการนำเนื้อเรื่องที่ต้องการจะบูรณาการไปสอดแทรก (Infusion) ในวิชาต่างๆ บางครั้งเรียกการบูรณาการแบบนี้ว่า การบูรณาการแบบเนื้อหา (Discipline-First Approach)

การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการมีหลักการที่สำคัญที่จะต้องคำนึงถึง ดังนี้ คือ 1) เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 2) จัดประสบการณ์ตรงให้กับผู้เรียน 3) จัดบรรยากาศที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าคิด กล้าทำ 4) เน้นการปลูกฝังจิตสำนึก ค่านิยมและจริยธรรมที่ถูกต้อง และ 5) ให้ผู้เรียนได้เริ่มทำงานกลุ่ม

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เป็นการเรียนการสอนที่ก่อให้เกิดความเชื่อมโยงวิชาต่างๆ เป็นลักษณะสหสัมพันธ์ กระบวนการเชื่อมโยงความคิดในเนื้อหาวิชาการที่หลากหลาย จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถมองเห็นความเชื่อมโยงของประสบการณ์ต่างๆ และสามารถนำความคิด

ไปใช้ในสถานการณ์ที่หลากหลาย อีกทั้งแนวคิดของ แอร์บาร์ท จอห์น ดุย และเพื่อนร่วมงานที่นำมาเป็นพื้นฐานของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยได้กล่าวถึงความสำคัญของการสร้างความรู้จากการเชื่อมโยงและบูรณาการสิ่งที่สัมพันธ์กันว่า การบูรณาการจะเกิดขึ้นได้เมื่อเชื่อมโยงความคิดต่างๆ เข้าด้วยกันเท่านั้น การเชื่อมโยงจะเกิดขึ้นเมื่อความคิดรวมเข้าหากันในลักษณะที่เป็นหนึ่งเดียว จอห์น ดุย เชื่อมันว่าคนเราจะเข้าใจความหมายสิ่งใด เหตุการณ์ใดหรือสถานการณ์ใดได้ก็ต่อเมื่อเรามองเห็นความสำคัญของสิ่งนั้น เหตุการณ์นั้นหรือสถานการณ์นั้นกับสิ่งอื่น เหตุการณ์อื่นหรือสถานการณ์อื่นว่าสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้อย่างไร อะไรเป็นสาเหตุ ผลลัพธ์คืออะไร และจะมีประโยชน์อย่างไร สิ่งที่สำคัญต่อการเรียนรู้ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดต่างๆ นั้นเองเมื่อนักเรียนเริ่มเข้าใจว่าความเชื่อมโยงคืออะไรแล้ว เขาจะพบว่า การเข้าใจความคิดต่างๆ นั้นมีความหมายมากกว่าการรับรู้ว่ามีกิจกรรมอะไรเกิดขึ้นบ้าง ความเข้าใจและความรู้จะเกิดขึ้นเมื่อนักเรียนมองเห็นความหมายของโลกด้วยประสบการณ์ของตนเองและวิธีการปฏิบัติตนในสังคมด้วยการทำงานร่วมกับผู้อื่น การเข้าร่วมกิจกรรมของหมู่คณะ การเรียนรู้จากหลักสูตรที่มีลักษณะบูรณาการ การให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกัน การสอนแบบใช้ประสบการณ์ตรง และกระบวนการแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาผู้เรียน การสร้างสถานการณ์ที่เร้าความสนใจ การให้นักเรียนหาทางสนองความสนใจของตนเอง การมีวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนคิดริเริ่ม และแสดงออกโดยนักเรียนเป็นผู้คิดและกระทำตามธรรมชาติของตนเอง (Dewey ; et al. 1993 : unpagged ; อ้างอิงจาก Amy E Seely แพลโดย เจ็ดศักดิ์ ชุมนุช. 2540 : 3 - 5)

ซึ่งสอดคล้องกับแนวการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ตามมาตรา 22 ที่กำหนดให้ครูผู้สอนต้องใช้รูปแบบ วิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและการเรียนรู้แบบบูรณาการ เช่นเดียวกับแนวคิดในการจัดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กล่าวถึงการเรียนรู้แบบบูรณาการว่า เป็นการจัดการเรียนรู้ในลักษณะองค์รวม ที่เป็นการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญโดยนำกระบวนการเรียนรู้จากกลุ่มสาระเดียวกัน หรือต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้มาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน (ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ ; และดารณี คำวังนัง. 2545 : 26-27) ซึ่งจัดได้หลายลักษณะดังนี้

1. การบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว ผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ต่างๆ กับหัวข้อเรื่องที่สอดคล้องกับชีวิตจริงหรือสาระที่กำหนดขึ้นมาโดยสามารถเชื่อมโยงสาระและกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่างๆ เช่น การอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ต่างๆ ที่ทำให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะและกระบวนการเรียนรู้ไปแสวงหาความรู้ความจริง จากหัวข้อเรื่องที่กำหนด

2. การบูรณาการแบบคู่ขนาน มีผู้สอนตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมกันจัดการเรียนการสอนโดยยึดหัวข้อเรื่องเพียงเรื่องเดียวแล้วบูรณาการเชื่อมโยงเนื้อหาจากหลายๆ วิชามาสอนร่วมกัน

3. การบูรณาการแบบสหวิทยาการ การบูรณาการในลักษณะนี้ โดยนำเนื้อหาจากหลายกลุ่มสาระมาเชื่อมโยงเพื่อจัดการเรียนรู้ ซึ่งโดยทั่วไปผู้สอนมักจัดการเรียนการสอนแยกตามรายวิชาหรือกลุ่มวิชาแต่บางเรื่องผู้สอนจัดการเรียนการสอนร่วมกันในเรื่องเดียวกัน

4. การบูรณาการแบบโครงการ ผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอนด้วยการบูรณาการเป็นโครงการ โดยผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสร้างสรรค์โครงการขึ้น โดยใช้เวลาการเรียนต่อเนื่องกันได้หลายชั่วโมง ด้วยการนำจำนวนชั่วโมงของวิชาต่างๆ ที่ผู้สอนเคยสอนแยกกันนั้นมารวมกันเป็นเรื่องเดียวกันในลักษณะของการสอนเป็นทีม การเรียนเป็นทีม ในกรณีที่ต้องการเน้นทักษะบางเรื่องเป็นพิเศษผู้สอนสามารถแยกกันสอนได้

4.10.2 การเรียนรู้ตามสภาพจริง

เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เริ่มต้นจากการให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติในสภาพจริง แล้วนำผลการเรียนรู้จากการปฏิบัติมาสร้างเป็นความคิดรวบยอดของผู้เรียน แต่ละคน แล้วนำไปสู่การสร้างทฤษฎีของผู้เรียนแต่ละคนซึ่งอาจจะเหมือนหรือต่างกันได้ โดยผู้สอนจะเป็นผู้ตะล่อมให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความรู้ที่แต่ละคนได้เรียนรู้มานำมาสร้างเป็นองค์ความรู้หรือทฤษฎีพื้นฐานใหม่ร่วมกัน โดยลักษณะของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามสภาพจริง (กรมวิชาการ. 2543 : 4-6) โดยมีลักษณะดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนให้มีภาคปฏิบัติในชีวิตจริงสามารถถ่ายโยงไปสู่สถานการณ์ใหม่ได้
2. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดและปฏิบัติอย่างมีความหมายต่อผู้เรียน จะทำให้ผู้เรียนมุ่งมั่นทำผลงานให้สำเร็จ กระตุ้นให้ผู้เรียนอยากคิด อยากทดลองและปฏิบัติด้วยการกำหนดปัญหาที่ท้าทายยั่วและเป็นไปได้ในชีวิตจริง
3. เน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติตามแนวทางของตนเอง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการคิดและปฏิบัติในสิ่งที่ชอบ
4. ส่งเสริมให้นำความรู้จากหลายเนื้อหาและหลายวิชามาประยุกต์ใช้

การจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง ผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนจากผู้ออกเป็นผู้จัดการเรียนรู้ เป็นผู้ช่วยให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งผู้สอนจะต้องให้ความรัก ให้ความมั่นคง ให้มีอิสระ ให้การยอมรับ ให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีความสุข กระตุ้นความสนใจเอาใจใส่ รับรู้ความรู้สึกของผู้เรียน อธิบายด้วยเหตุผล ให้ข้อมูลย้อนกลับและจัดสิ่งแวดล้อมทางบวก ทั้งยังต้องรู้จักเข้าใจผู้เรียนและให้คำแนะนำผู้เรียนได้เป็นอย่างดี มีความรู้ความเข้าใจลึกซึ้งและมีความเชื่อมั่นในคุณค่าของสาระการเรียนรู้ที่รับผิดชอบ มียุทธศาสตร์การสอนที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ครูผู้สอนต้องรักการสอนและพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นมืออาชีพทางการจัดการเรียนรู้ ปฏิบัติตนเป็นต้นแบบที่ดีแก่ผู้เรียนทั้งในด้านความประพฤติและการเรียนรู้ ส่วนผู้เรียนต้องเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ของตนจากการเป็นผู้รับมาเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาว่ามีความหมายและ

ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต มีการตั้งเป้าหมายและวางแผนการศึกษาให้เหมาะสมกับ ความถนัดและความสามารถของตนเอง วิธีการเรียนรู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น มีการประเมินตนเองรวมทั้งพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ

4.10.3 การศึกษานอกสถานที่ (Education Field Trip)

การศึกษานอกสถานที่หรือทัศนศึกษา จัดเป็นการจัดการเรียนรู้จากสภาพจริงอย่าง หนึ่งเพราะเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสนใจและกระตือรือร้นที่จะไปศึกษานอกสถานที่ซึ่งเป็น การจัดการเรียนรู้ที่มีความหมายสำหรับผู้เรียน เพราะนอกจากผู้เรียนจะได้เรียนรู้จากสภาพจริง หรือเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงแล้ว ยังช่วยขยายโลกทัศน์หรือสร้างมุมมองใหม่ในการมองสิ่ง ต่างๆ รอบตัวอีกทั้งจะช่วยกระตุ้นความสนใจด้านต่างๆ ของผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างองค์ ความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองจากบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว และเป็นการเรียนรู้จากประสาท สัมผัสทั้งห้า ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกสถานที่ที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนและผู้เรียน ต้องมีการวางแผนและเตรียมการศึกษาอย่างมีขั้นตอนและผู้เรียนต้องรู้เป้าหมายในการศึกษา วัตถุประสงค์และสิ่งที่ตนเองจะต้องปฏิบัติอย่างชัดเจนเพื่อจะได้เตรียมความพร้อม เตรียมวัสดุอุปกรณ์ เตรียมการตั้งคำถามหรือเตรียมบันทึกเสียง ถ่ายรูป จดบันทึก เพื่อให้ได้รายละเอียดจากการศึกษา ในแต่ละครั้งอย่างครบถ้วน โดยสิ่งที่ครูผู้สอนควรคำนึงถึงและควรปฏิบัติในการนำผู้เรียนไปศึกษา นอกสถานที่ (ศิริกาญจน์ โกลุมภ์ ; และดารณี คำวณิช. 2545 : 52 - 54) ดังนี้

1. ชั้นเตรียมการ หลังจากที่ครูผู้สอนและผู้เรียนตัดสินใจที่จะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยการศึกษาออกสถานที่ ควรร่วมกันเตรียมการ ดังนี้

- 1.1 จัดทำแผนการศึกษานอกสถานที่และกำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษา
- 1.2 กำหนดวัน เวลาและสถานที่ที่จะไปศึกษา
- 1.3 ติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่หรือเจ้าของสถานที่ที่จะไปศึกษา
- 1.4 กำหนดกิจกรรมที่จะปฏิบัติ
- 1.5 กำหนดเครื่องแต่งกายที่เหมาะสม
- 1.6 เตรียมเครื่องมือเครื่องใช้
- 1.7 แบ่งกลุ่มผู้เรียนตามความสนใจ วางแผนการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มเตรียมประ

เด็นที่จะศึกษาเรียนรู้ เตรียมอุปกรณ์ของกลุ่ม เตรียมตั้งคำถามเพื่อการซักถามหรือการสัมภาษณ์ ล่วงหน้า

- 1.8 ขออนุญาตผู้ปกครอง ผู้บริหารโรงเรียน
- 1.9 เตรียมยานพาหนะ กรณีศึกษานอกชุมชน
- 1.10 เตรียมผู้ดูแลนักเรียน กรณีศึกษาเป็นกลุ่มใหญ่
- 1.11 สร้างข้อตกลงเพื่อปฏิบัติร่วมกันในการศึกษานอกสถานที่

2. ชั้นการศึกษานอกสถานที่ ครูผู้สอนควรดูแลการศึกษานอกสถานที่ให้เป็นไปตาม แผนการที่กำหนดไว้ โดยครูควรแสดงบทบาทเป็นผู้นำกลุ่มหรือผู้นำชม ดังนี้

2.1 อธิบายสภาพทั่วไปของสถานที่ที่ศึกษา

2.2 สังเกตสิ่งที่น่าสนใจและตั้งคำถามเพื่อให้ผู้เรียนคิดตาม หาข้อมูลเพิ่มเติม อภิปรายเพื่อหาข้อสรุปที่เหมาะสม

2.3 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนศึกษา สังเกต สัมภาษณ์ อภิปราย จัดบันทึก วาดภาพ ถ่ายรูปหรือสัมผัสของจริง โดยครูผู้สอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนทุกคนร่วมในกิจกรรมการศึกษานอก นอกสถานที่ให้มากที่สุด

2.4 ตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลที่ได้จากการศึกษานอกสถานที่

3. ชั้นสรุปผลการเรียนรู้ หลังการศึกษานอกสถานที่ ครูผู้สอนควรให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่ม อภิปรายและสรุปผลการศึกษานอกสถานที่และจัดทำรายงานผลการศึกษานอกสถานที่ของกลุ่ม โดยการรายงาน การอภิปราย การจัดนิทรรศการ การวาดภาพ หรือการทบทวนด้วยภาพ (Graphic review) อย่างเป็นระบบตามความถนัดของผู้เรียนในกลุ่ม

4.10.4 การเชิญวิทยากรภายนอก

การเชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้ในห้องเรียน ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนที่มีความสามารถด้านต่างๆ ภูมิปัญญาชาวบ้าน บุคคลสำคัญในชุมชน เจ้าของกิจการที่น่าสนใจในชุมชน ศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จในการเรียนหรือการทำงาน บุคคลที่ประกอบอาชีพต่างๆ ในชุมชนถือเป็นแหล่งการเรียนรู้หนึ่งในชุมชนที่ครูผู้สอนควรเชิญให้บุคคลเหล่านี้มาพบปะกับนักเรียนเพื่อให้ความรู้หรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกัน เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยตรงผ่านบุคลากรด้านต่างๆ อย่างแท้จริงเป็นแหล่งความรู้เบื้องต้นและเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่นอกเหนือจากครูผู้สอน

จากความสำคัญดังกล่าว สรุปได้ว่า วิธีการจัดการเรียนการสอนโดยการใช้แหล่งการเรียนรู้เรียนรู้ในชุมชน เป็นการส่งเสริม สนับสนุนให้ครูผู้สอนนำแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนซึ่งนับว่าเป็นห้องเรียนธรรมชาติที่หลากหลาย มาใช้เป็นสื่อในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง มีการลงมือปฏิบัติจริงอันจะส่งผลให้ผู้เรียนได้รู้จักกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง อันส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาได้อย่างมีความสุข

5. การใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

5.1 การใช้แหล่งการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้นำมาสู่การปฏิรูปการศึกษาและการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่หลากหลายสอดคล้องกับความสนใจและความแตกต่างระหว่างบุคคล และส่งเสริมให้มีการจัดแหล่งเรียนรู้ตลอด ชีวิตทุกรูปแบบ จากสาระของแนวการจัดการศึกษาที่

ปรากฏสามารถวิเคราะห์ประเด็นสำคัญที่เกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้ได้ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 7-15)

1. การเรียนรู้โดยการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง หมายถึง การเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการสร้างประสบการณ์ของสิ่งต่างๆ ให้ความหมายต่อตนเองจากปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมโดยใช้กระบวนการคิดและแสวงหาความรู้ควบคู่ไปกับการปฏิบัติจริง ให้ผู้เรียนค้นพบข้อความรู้และประสบการณ์ด้วยตนเอง ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกโอกาสจัดบรรยากาศสิ่งแวดล้อมและแหล่งวิชาการให้เอื้อต่อการสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้

2. การเรียนรู้เป็นเรื่องของตนเอง ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม หมายถึง การเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างร่างกายและจิตใจของตนเอง การรับรู้และตระหนักในตนเองสามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมให้สอดคล้องกับค่านิยมที่ดีงาม ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรมมีความเพียรพยายามในการทำคามดีอย่างไม่ย่อท้อ การเสริมสร้างลักษณะนิสัยและสุนทรียภาพความดีงามในตนเอง การเรียนรู้เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างสอดคล้องเหมาะสมกับสภาวะแวดล้อม การตระหนักถึงคุณค่าและพัฒนาคุณภาพประชาชาติสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

3. การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพมี 2 ลักษณะ ดังนี้

3.1 การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาทักษะการดำรงชีวิต หมายถึง การเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิตที่สำคัญและจำเป็นในด้านการรู้จักวิเคราะห์ วิจารณ์ มีความคิดสร้างสรรค์ ตระหนักรู้ในตน เห็นใจผู้อื่น ภาคภูมิใจในตนเอง รับผิดชอบต่อสังคม สร้างสัมพันธ์ภาพและการสื่อสารตัดสินใจและแก้ปัญหาและจัดการกับอารมณ์และความเครียด

3.2 การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพ หมายถึง การเรียนรู้เพื่อค้นพบและใช้ศักยภาพของตนเพื่อเตรียมตัวประกอบอาชีพให้เหมาะสมกับตนเอง รู้จักเลือกประกอบอาชีพสุจริต

4. การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนากระบวนการคิด การแก้ปัญหา โดยเน้นประสบการณ์และการฝึกปฏิบัติ หมายถึง การใช้ทักษะและการคิดเพื่อค้นหาคำตอบในสถานการณ์ต่างๆ โดยอาศัยประสบการณ์และการปฏิบัติจริง เพื่อให้สามารถเผชิญกับปัญหาและการจัดการกับภาวะต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมเป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม

5. การเรียนรู้โดยผสมผสานความรู้ คุณธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ หมายถึง การเรียนรู้ที่มุ่งให้ความรู้ในศาสตร์ต่างๆ ควบคู่กับการพัฒนาตนเองด้านจิตใจ บุคลิกภาพและลักษณะนิสัย

6. การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาประชาธิปไตย หมายถึง การเรียนรู้ในเรื่องสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาคและการปฏิบัติตามหน้าที่ของตน การเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นโดยคำนึงถึงความคิดเห็นและผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก

7. การเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรม หมายถึง การเรียนรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจและความตระหนักในคุณค่าของความรู้ต่างๆ ที่ได้คิดค้นและสั่งสมประสบการณ์โดยภูมิปัญญา

ตลอดจนมีความรักชื่นชมและห่วงใยในคุณค่าของศิลปะ วัฒนธรรมไทยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตและสืบสานให้ยั่งยืนตลอดจนเชื่อมโยงให้สู่สากล

8. การวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การศึกษารวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์สรุปผล เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของสถานศึกษา

9. การเรียนรู้โดยความร่วมมือของครอบครัวและชุมชน หมายถึง การที่ครอบครัวชุมชนและสถานศึกษา มีบทบาทร่วมกันในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เพื่อให้เรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ

10. การประเมินผลการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการพิจารณาตัดสินคุณค่าคุณลักษณะและพฤติกรรมของผู้เรียนว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้หรือไม่

กล่าวโดยสรุปการใช้แหล่งเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 สามารถทำได้หลายรูปแบบขึ้นอยู่กับครูผู้สอนหรือการบริหารและการจัดการของแต่ละโรงเรียนว่าควรจะใช้กลยุทธ์ใดจึงจะเหมาะสมกับสภาพเนื้อหาของแต่ละวิชาและความพร้อมของแหล่งทรัพยากรในชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้จากประสบการณ์ใหม่ที่สามารใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

5.2 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้

แหล่งการเรียนรู้มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารและครูผู้สอนสามารถนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนได้เป็นอย่างดีจากการศึกษาการใช้แหล่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่ามีแหล่งการเรียนรู้ที่น่าจะนำไปสู่การเรียนการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ประเภท (ประเวศ วัชสี. 2543ค : 60-61 ; พงษ์นิยั เทียมศักดิ์. 2543ข : 224-225 ; สุนน อมรวิวัฒน์. 2544 : 2-3 ; ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ ; และดารณี คำวังนัง. 2545 : 19 ; และสิริยุพา ศกุนตะเสฐียร. 2545 : บทคัดย่อ) ดังนี้

5.2.1 แหล่งการเรียนรู้ประเภทบุคคล

ในชุมชนมีผู้รู้ต่างๆ มากมาย มากกว่าครูที่สอนท่องหนังสือมากนัก เช่น ผู้รู้ทางเกษตรกรรม ทางช่าง มีศิลปิน ผู้รู้ทางศาสนา หมอพื้นบ้าน นักธุรกิจรายย่อย ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ฯลฯ ผู้นำชุมชนที่เป็นนักคิด นักศิลปกรรม มีปัญญา และความดีมากกว่าใครต่อใครตั้งเยอะแยะในระดับสูงๆ ถ้าเปิดโรงเรียนสู่ชุมชนให้ทั้งครูและนักเรียนได้เรียนรู้จากครูในชุมชนจะมีครูมากมายหลากหลาย เป็นครูที่รู้จริงทำจริงจะทำให้การเรียนรู้เข้าไปเชื่อมโยงกับการปฏิบัติจริง การเรียนรู้จะสนุกไม่น่าเบื่อที่สำคัญจะเป็นการปรับระบบคุณค่าของการศึกษา เดิมการศึกษาของเราสอนให้ดูถูกคนที่มีความรู้เหล่านี้เมื่อผู้รู้ในชุมชนเหล่านี้กลายเป็นครูก็จะเป็นการยกระดับคุณค่า

ศักดิ์ศรีและความภูมิใจของชุมชนอย่างแรงเป็นการถักทอทางสังคม (ประเวศ วะสี. 2543ก : 60-61) เกี่ยวกับเรื่องนี้ได้มีนักวิชาการหลายท่านที่ให้ความสนใจ ดังนี้

สุวิทย์ มูลคำ (2545 : 19) กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล ประกอบด้วย บุคคล ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ซึ่งมีความเชี่ยวชาญหลากหลายสาขาวิชาชีพ บางท่านอาจเป็นผู้มีทักษะความชำนาญในแต่ละสาขาวิชาชีพ บางท่านเป็นปราชญ์ชาวบ้าน บางท่านเป็นอดีตข้าราชการ ที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน บางท่านเป็นผู้นำทางศาสนาในท้องถิ่นและบุคลากร ในสถานศึกษาที่มีทั้งความชำนาญ ความรู้ หรืออาชีพเสริมรายได้ที่ทำอยู่เป็นประจำ ทั้งผู้บริหาร ครู นักการภารโรง ตลอดจนนักเรียนรุ่นพี่หรือนักเรียนชั้นที่โตกว่า ซึ่งสามารถนำมาเชื่อมโยงบูรณาการในการศึกษาได้

สิริยุพา ศกุนตะเสฐียร (2545 : 7) กล่าวว่า แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นบุคคล สมาคม ได้แก่ บุคคล กลุ่มคน ชุมชนต่างๆ ที่มีความรู้ ความสามารถ มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่างๆ มีความสำเร็จในการประกอบอาชีพทั้งภาครัฐและเอกชน

สามารถ รอดสำราญ (2546: 45) กล่าวว่า แหล่งการเรียนรู้ประเภทบุคคล คือ ผู้ที่มีความสามารถในด้านต่างๆ ทั้งในโรงเรียน ชุมชน นอกชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ ได้แก่

1. บุคลากรในโรงเรียน เช่น เพื่อน ครู อาจารย์ ผู้บริหาร นักการภารโรง แม่ค้า
2. ผู้ปกครองนักเรียน ที่หลากหลายอาชีพเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดี
3. ผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น เช่น ครูภูมิปัญญา ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่างๆ ทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ปกครององค์กรท้องถิ่น

4. บุคลากรในชุมชน ได้แก่ บุคลากรใกล้โรงเรียน และในพื้นที่บริการ เป็นต้น
5. กรรมการสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 4) อธิบายว่า บุคคลเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่จะถ่ายทอดความรู้ ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งด้านการประกอบอาชีพและการสืบสานวัฒนธรรม ตลอดจนนักคิด นักประดิษฐ์ และผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในด้านต่างๆ

อริปัตย์ คลี่สุนทร (2547 : 29-30) กล่าวว่า แหล่งการเรียนรู้ประเภทบุคคล หมายถึง บุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์ที่สั่งสมกันต่อๆ มาสามารถช่วยแก้ปัญหาหรือเสนอแนะสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมกว่าในหลายเรื่อง เนื่องจากองค์ความรู้ในท้องถิ่นนั้นเป็นความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติจริงที่สืบทอดกันมาและสามารถปรับใช้ในหลายสถานการณ์ได้

ริชาร์ด และปีเตอร์สัน (Richard ; & Peterson. 1980 : 52) ได้แบ่งแหล่งวิทยาการในชุมชนประเภทบุคคล ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. บุคคลที่อยู่ใกล้ชิด แบ่งออกเป็น

1.1 เพื่อนสนิทหรือญาติ โดยปกติแล้วคนเราจะเรียนรู้อะไรก็จะได้รับอิทธิพลจากเพื่อนหรือญาติที่อยู่ใกล้ชิด ในขณะที่คนที่มีความรู้ก็อยากจะถ่ายทอดสิ่งที่ตนรู้ให้เพื่อนหรือญาติของตนและยังจะเป็นการดีถ้าญาติหรือเพื่อนสนิทเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านความรู้หรืออาชีพด้านใด

ด้านหนึ่ง

1.2 ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วจะเป็นผู้ที่ประกอบอาชีพเฉพาะและได้คำตอบ แทนเช่น แพทย์ พยาบาล ทนายความ สถาปนิก จิตรกร ช่างก่อสร้าง ที่ปรึกษาทางการเงินและ ที่ปรึกษาพิเศษ เป็นต้น

1.3 ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นเพื่อน ซึ่งรวมทั้งผู้เชี่ยวชาญเฉพาะในสาขาอาชีพต่างๆ เช่น งานช่าง งานอดิเรก ฯลฯ บางครั้งในกลุ่มเพื่อนจะมีผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ เช่น ช่างเครื่องยนต์ บรรณารักษ์ นักไต่เขา เจ้าของสถานเลี้ยงเด็ก เจ้าของโรงพิมพ์ ช่างเครื่องหนัง นักหนังสือพิมพ์ ช่างประปา พ่อครัว ช่างเย็บผ้า นักเล่นหมากรุก หรืออาจารย์ที่ทำการสอนในมหาวิทยาลัย ซึ่งความรู้ที่ได้จากบุคคลกลุ่มนี้โดยปกติแล้วจะให้โดยไม่คิดค่าตอบแทน

1.4 ผู้สอน หมายถึง ผู้ที่ได้คำตอบแทนในการมาให้ความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

2. บุคคลที่อยู่ห่างไกล แบ่งออกเป็น

2.1 การสอนทางวิทยุและไปรษณีย์ ซึ่งเป็นการติดต่อกับแหล่งวิทยาการกับ บุคคลที่อยู่ห่างไกลออกไปอันเนื่องมาจากความจำเป็นส่วนตัวหรือสิ่งแวดล้อม เช่น ต้องไปปฏิบัติ งานอยู่ห่างไกล เป็นทหารเข้าประจำการ หรืออาศัยอยู่ในท้องถิ่นการคมนาคมไม่สะดวก

2.2 การสร้างเครือข่าย ซึ่งเกิดจากการที่บุคคลสนใจจะแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ระหว่างกัน มีการสร้างเครือข่ายโดยเขียนจดหมายถึงนักเขียนหรือบุคคลชั้นแนวหน้าในสายงาน อาชีพของตนเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

จากแนวความคิดของนักวิชาการดังกล่าว สรุปได้ว่า แหล่งการเรียนรู้ประเภทบุคคล หมายถึง การสืบค้น ส่งเสริม สนับสนุน เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้ครูผู้สอนนำบุคคลหรือ ภูมิปัญญาในชุมชน ที่มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์และประสบความสำเร็จในงานหรือ อาชีพที่มีอยู่ในชุมชน มาถ่ายทอดคุณค่าองค์ความรู้ในการดำเนินชีวิตที่ประสบผลสำเร็จทั้งในอดีต และปัจจุบันแก่เยาวชนในสถานศึกษาได้ใช้ประโยชน์ในการเรียนรู้

5.2.2 แหล่งการเรียนรู้ประเภทสถานที่

แหล่งเรียนรู้ประเภทสถานที่ เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูล แหล่งความรู้ แหล่งให้บริการ ต่างๆ ที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติหรือที่จัดสร้างขึ้นใหม่เพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้ ได้แก่ สถาบัน องค์กร หน่วยงาน ศูนย์วิชาการทั้งภาครัฐและเอกชน สถานีอนามัย สถานีตำรวจ โรงพยาบาล ห้องสมุด ห้องสมุดประชาชน วัด สถานที่ราชการ เอกชน พิพิธภัณฑ์ โบราณสถาน ศิลปวัตถุ ศูนย์ศิลปอาชีพ สถาปัตยกรรม ประติมากรรมพื้นบ้าน ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ อุทยาน สวนพฤกษศาสตร์ สวนสาธารณะ แหล่งน้ำ ฯลฯ ได้มีนักการศึกษา กล่าวถึง แหล่งการเรียนรู้ ประเภทสถานที่ไว้ ดังนี้

รุ่ง แก้วแดง (2540 : 31) ได้กล่าวถึงแหล่งการเรียนรู้ประเภทสถานที่ว่า หมายถึง แหล่งรวบรวมสรรพปัญญาเพื่อให้ไว้เป็นที่ศึกษาค้นคว้าอย่างกว้างขวาง สามารถค้นคว้าในรูปแบบที่ หลากหลายตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการต่อเรื่องจะศึกษา

กาญจนา เอกะวิภาค (2541 : 12) กล่าวว่า แหล่งการเรียนรู้ประเภทสถานที่ คือ สถาบันของชุมชนที่มีอยู่แล้วในวิถีชีวิตและการทำมาหากินในชุมชน เช่น โบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญซึ่งเป็นสถานที่ทำบุญตามประเพณี ตลาด ร้านขายของชำ เป็นสถานที่ชุมนุมของชาวบ้าน ลานนวดข้าว โรงงานขนาดเล็กในหมู่บ้าน ป่า ห้วย หนอง คลอง บึง ที่ชาวบ้านหาอาหาร เก็บหน่อไม้ เก็บเห็ด หาปลา ทุกหนทุกแห่งเป็นสถานที่สำคัญทางธรรมชาติ ที่เปิดกว้าง สร้างบรรยากาศและจินตนาการอันกว้างไกล

ประเวศ วะสี (2543ก : 61) กล่าวว่า การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนควรจะสำรวจและสร้างแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพิ่มขึ้นให้เป็นแหล่งเรียนรู้ไม่ว่าจะเป็น ฟุงนา ป่าเขา แหล่งน้ำ วัด แหล่งอนุรักษ์ป่า แหล่งอนุรักษ์สัตว์ กลุ่มอาชีพต่างๆ พิพิธภัณฑ์ตำบล ทุกตำบลควรสร้างพิพิธภัณฑ์ของตนเองเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมก็จะเพิ่มแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

สุนน ออมวิวัฒน์ (2544 : 15) ให้ความหมาย แหล่งการเรียนรู้ประเภทสถานที่ไว้ว่า หมายถึง สถานที่ในชุมชนที่รัฐและประชาชนจัดตั้งขึ้น เช่น อุทยานการศึกษาในวัดและชุมชน อุทยานประวัติศาสตร์ อุทยานแห่งชาติทางทะเล อุทยานแห่งชาติในท้องถิ่นแถบภูเขา ศูนย์วัฒนธรรม ศูนย์ศิลปาชีพ ศูนย์เยาวชน ศูนย์หัตถกรรมชุมชน หอสมุด ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์สถาน พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติเกี่ยวกับ พืช สัตว์ ดิน หิน แร่ เป็นต้น สถานที่ดังกล่าวตั้งอยู่ทั่วประเทศ มีการจัดการดี บรรยากาศน่ารื่นรมย์ มีวิทยากรที่สามารถให้ความรู้ต่างๆ ที่ผู้เรียนสนใจได้อย่างดียิ่ง

กระทรวงศึกษาธิการ (2545ข : 11-14) กล่าวว่า แหล่งการเรียนรู้ประเภทสถานที่ หมายถึง สถานที่ที่สามารถศึกษาได้ตลอดเวลา ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ

1. สถานที่สำคัญตามโครงการพระราชดำริ เช่น สวนจิตรลดา โครงการศิลปาชีพ ศูนย์การศึกษาเพื่อพัฒนา
2. สถานที่สำคัญทางโบราณสถานและสถานที่ท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ เช่น วัดพระแก้ว เมืองโบราณอยุธยา แหล่งประวัติศาสตร์ของบ้านเชียง
3. สถานที่สำคัญทางศิลปะ ประเพณี เช่น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พิพิธภัณฑ์เรือพระราชพิธี ตลาดน้ำ
4. สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ชายทะเล น้ำตก
5. สถานที่ราชการสำคัญของชาติ เช่น รัฐสภา ทำเนียบรัฐบาล กระทรวง ทบวง กรม และสถาบันการศึกษา

สุวิทย์ มูลคำ (2545 : 19) กล่าวว่า แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นสถานที่ เป็นแหล่งที่มีอยู่แล้วทั้งในและนอกสถานศึกษา เป็นสถานที่สำหรับการค้นคว้าหาเอกสารเพิ่มเติมที่ได้ศึกษาจากของจริงในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของแหล่งงานอาชีพในท้องถิ่น แหล่งเสื่อมโทรมที่เป็นต้นเหตุแห่งมลภาวะต่างๆ ซึ่งสร้างผลกระทบต่อสุขภาพ ผลานามัยของคนในชุมชน แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติควรอนุรักษ์ไว้ในท้องถิ่น

สิริยุพา ศกุนตะเสฐียร (2545 : 7) กล่าวว่า แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นสถานที่ ได้แก่ วัด โรงเรียน หรือสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ปุชนิยมสถาน ห้องสมุดประชาชน ศูนย์วัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สถานที่ราชการอื่นๆ สถานที่ประกอบการ โรงงาน สวนสัตว์ สวนสาธารณะ

สามารถ รอดสำราญ (2546 : 45-46) กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้ประเภทสถานที่ภายนอก โรงเรียน ได้แก่ ห้องสมุดประชาชนของตำบล/อำเภอ/จังหวัด พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ อุทยาน ประวัติศาสตร์ อุทยานการศึกษาในอำเภอ/จังหวัด สวนสาธารณะ สถานที่ประกอบการในท้องถิ่น เช่น ร้านค้า บริษัท โรงงานอุตสาหกรรม สถานที่ราชการ เช่น สถานีอนามัย สถานีตำรวจ เป็นต้น

จากแนวความคิดดังกล่าว สรุปว่า แหล่งการเรียนรู้ประเภทสถานที่ หมายถึง การ สืบค้น ส่งเสริม สนับสนุน เผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ให้ครูผู้สอนนำสถาบันและองค์กรต่างๆ สถานที่สำคัญและสถานที่ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติในชุมชนเป็นแหล่งการเรียนรู้ในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนแก่เยาวชนในสถานศึกษาได้ใช้ประโยชน์ในการเรียนรู้

5.2.3 แหล่งการเรียนรู้ประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี

แหล่งเรียนรู้ประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี เป็นสถานที่ที่สืบทอด เรื่องราวของชุมชนในอดีต วรรณกรรมทางประวัติศาสตร์ แบบแผนการดำเนินชีวิตที่ปฏิบัติสืบทอด กันมา ได้แก่ ศิลปะการละเล่นพื้นเมือง การแสดงพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน ขนบธรรมเนียมประเพณี จิตรกรรมฝาผนัง ภาษาถิ่นที่ต้องการถ่ายทอดองค์ความรู้ต่างๆ ให้แก่นุชนรุ่นหลังเพื่อให้เกิดความรู้ สึกกรก หวงแหน ความภาคภูมิใจ ซึ่งมีนักวิชาการกล่าวถึงแหล่งการเรียนรู้ประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2544ข : 3) ได้กล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชนที่ สามารถใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้ ได้แก่

1. คติ ความคิด ความเชื่อ ซึ่งได้แก่ แนวความคิด ความเชื่อต่างๆ ที่ปฏิบัติสืบทอดกัน มาเพื่อการดำเนินชีวิตสงบสุขในแต่ละท้องถิ่น เช่น คติ คำคม สุภาษิต คำพังเพย ตำราพื้นบ้าน นิทาน ความเชื่อพิธีพุทธ ความเชื่อพิธีพราหมณ์ ความเชื่อส่วนบุคคล ความเชื่อแบบพิธีกรรม

2. ศิลปะ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตที่ ปฏิบัติสืบทอดกันมา ได้แก่ ศิลปะการละเล่นพื้นเมือง เพลงพื้นบ้าน การแสดงพื้นบ้าน ศิลปะด้าน โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปะ สถาปัตยกรรมและประติมากรรมพื้นบ้าน ขนบธรรมเนียมประเพณี วรรณกรรมทางประวัติศาสตร์ จิตรกรรมฝาผนังต่างๆ ภาษาถิ่น

ประเวศ วะสี (2543ก : 61) กล่าวว่า การเรียนรู้ควรเรียนเรื่องของชุมชนให้มากที่สุด เช่น ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การแพทย์พื้นบ้าน ศาสนา

สิริยุพา ศกุนตะเสฐียร (2545 : 7) แหล่งการเรียนรู้ ที่เป็นวัฒนธรรมและประเพณี หมายถึง หนังสือ เอกสาร ตำราทางวิชาการ สิ่งที่เป็นความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ การ คิดค้นประดิษฐ์สิ่งต่างๆ การกระทำหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาและขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม วิธีการดำรงชีวิต

กล่าวโดยสรุปความว่า แหล่งการเรียนรู้ประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี หมายถึง การส่งเสริม สนับสนุน เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้ครูผู้สอนนำเรื่องราวของชุมชนในอดีต กิจกรรม ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนที่ควรสืบทอดมาใช้ในกิจกรรม การเรียนการสอนเพื่อสร้างความเข้าใจ ให้กับเยาวชนในสถานศึกษาได้มีโอกาสเรียนรู้อย่างถูกต้อง

5.2.4 แหล่งการเรียนรู้ประเภทอาชีพ

แหล่งเรียนรู้ประเภทอาชีพ ได้แก่ สถานประกอบวิชาอาชีพอิสระ โรงงานอุตสาหกรรม หน่วยงานวิจัยในห้องถิ่นซึ่งให้บริการความรู้ ฝึกอบรมเกี่ยวกับงานและวิชาชีพต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน และห้องถิ่นให้ผู้เรียนได้ฝึกประสบการณ์ เกิดทักษะและความเชี่ยวชาญในอาชีพ เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการประกอบอาชีพในอนาคต เช่น งานช่าง การเกษตร การปลูกพืชสมุนไพร ป่าแพทย์ ผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ การแปรรูปอาหาร การทำขนมหวาน เครื่องปั้นดินเผา การทำอาหาร ศูนย์หัตถกรรม ศูนย์สอนศิลปะพื้นเมือง สถานประกอบการในห้องถิ่น เช่น ร้านค้า บริษัท โรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น ได้มีนักการศึกษากล่าวถึง แหล่งการเรียนรู้ประเภทอาชีพหรือสถานประกอบการ ไว้ดังนี้

สาโรช บัวศรี (2530 : 184) กล่าวว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้ศึกษาการปฏิบัติถือว่าเป็นสิ่งสำคัญเพราะการปฏิบัติย่อมก่อให้เกิดประสบการณ์กับผู้ปฏิบัติเอง การปฏิบัติจะเกิดขึ้นที่ไหนก็ได้ ในห้องปฏิบัติการ ในโรงงาน ห้องสมุด ถือเป็น การปฏิบัติทั้งสิ้น นอกจากนี้ การออกไปศึกษานอกสถานที่ ในชนบท ในเมือง การทำงานเป็นกลุ่ม ถือว่าเป็นการปฏิบัติด้วย ฯลฯ โดยทั้งนี้เมื่อได้ปฏิบัติมาแล้วก็จะนำประสบการณ์นั้นมาพิจารณาว่าถูกต้องเหมาะสมหรือไม่แก้ปัญหาได้หรือไม่ทำให้เกิดการเรียนรู้อะไรใหม่ๆ หรือเป็นการย่ำให้เกิดความเชื่อถือในความรู้เก่าที่เรียนรู้มาจากรับประสบการณ์เดิมมากยิ่งขึ้น

ประเวศ วะสี (2543ก : 61) กล่าวว่า ครูและนักเรียนควรจะเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติงานจริงในชุมชน เช่น ทำการเกษตร หัตถกรรม แปรรูปอาหารงานช่าง ธุรกิจชุมชน การท่องเที่ยว การแพทย์แผนไทย เพื่อที่จะได้ทำงานเป็นจัดการเป็น อยู่ร่วมกันเป็น มีอาชีพ แก้ปัญหา เศรษฐกิจและเป็นการพัฒนาศีลธรรมไปด้วยในตัว เป็นศีลธรรมที่เกิดจากการดำเนินชีวิตร่วมกันแต่ไม่ได้เกิดการท่องวิชาศีลธรรม

กมล ภูประเสริฐ (2544 : 6) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแนวคิดในการปฏิรูปการศึกษา สถานศึกษาจะต้องนำหลักสูตรแกนกลางมาจัดเป็นหลักสูตร สถานศึกษาร่วมกับสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับท้องถิ่นโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและเน้นการปฏิบัติจริง

กรมวิชาการ (2546ข : 93) อธิบายว่า แนวทางในการจัดทำแผนการเรียนรู้ต้องเน้นให้นักเรียนได้พัฒนาการเรียนของตนด้วยกิจกรรมหลากหลายเพื่อให้ได้รู้จักคิด ศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์

วิจารณ์ข้อมูลและสังเคราะห์เป็นความรู้ของตนเองและควรได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เรียนรู้จากครู วิทยากรท้องถิ่น จากสถานที่ต่างๆ ในชุมชนและจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ

อศิศกรณ อินทรมณี (2547 : 31) ได้ให้ทัศนะว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูผู้สอนจะต้องพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ จากเดิมที่เน้นการเรียนรู้แบบท่องจำมาเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ โดยการคิดและการปฏิบัติจริงเพื่อให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง

วีระศักดิ์ วงษ์สมบัติ (2548 : 27) กล่าวว่า การลงปฏิบัติงานของนักศึกษาถือเป็นการย้ายห้องเรียนออกมาอยู่นอกห้องสี่เหลี่ยม ให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติงานภายใต้สถานการณ์แวดล้อมจริงเป็นการปรับเปลี่ยนวิธีเรียนเปลี่ยนวิธีสอน เพื่อสร้างทักษะ ความชำนาญและปลูกฝังความมั่นใจในการประกอบอาชีพ

จากความสำคัญดังกล่าว สรุปได้ว่า แหล่งการเรียนรู้ประเภทอาชีพ หมายถึง การส่งเสริม สนับสนุน เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้ครูผู้สอนนำบุคลากรและเยาวชนในสถานศึกษาให้เข้าไปศึกษาและมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานจริงจากการประกอบอาชีพต่างๆ ในสถานประกอบการ ในชุมชน เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจและเพื่อการฝึกทักษะด้านอาชีพที่ถูกต้องตามวัฒนธรรมในการประกอบอาชีพของชุมชน

6.คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา

ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในงานวิจัย ประกอบด้วย

6.1 อายุ

อายุของผู้บริหารมีผลต่อคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน (วิสุทธิ ราตรี. 2532 : 53) และผู้บริหารที่มีอายุโดยเฉลี่ย 49 - 50 ปีจะมีประสบการณ์ในการทำงานมากและทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Hutchin. 1997 : 1518)

6.2 ระดับการศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้ ความคิด มีปัญญาและวิสัยทัศน์ ถ้าปราศจากความรู้ จะไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ในทางที่มีความหมายและสร้างสรรค์ (เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. 2539 : 5) ระดับการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา จึงมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน (กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ. 2536 : 135) เนื่องจากผู้บริหารที่มีระดับการศึกษาต่างกันจะนำเอาแนวคิดกรรมมาใช้ในการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแตกต่างกัน (อำพร ศรีประทุม. 2545 : บทคัดย่อ) จากแนวความคิดของนักการศึกษา พบว่า ระดับการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาจะมีผลต่อประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนเนื่องจากจะต้องใช้ความรู้ความสามารถในการบริหาร

การศึกษาให้มีคุณภาพตามที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

6.3 ประสบการณ์การสอน

ประสบการณ์เป็นสิ่งสำคัญเพราะจะช่วยเพิ่มความรอบคอบ รอบรู้และช่วยให้เข้าใจปัญหาสามารถวิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ประยูทธ์ ตรีชัย. 2544 : 61) ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการบริหารมาก่อน สามารถนำเอาประสบการณ์มาประยุกต์ปรับปรุงใช้ให้เป็นประโยชน์ในการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (สรสิทธิ์ เขตคาม. 2545 : 28) ประสบการณ์การทำงานในหน้าที่ (Post Experience) ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานมีความคล่องแคล่วในการตัดสินใจ มองเห็นรูปภาพ สามารถที่จะปรับปรุงวิธีการวางแผน การจัดการและอื่นๆได้ดีกว่าผู้ที่มาปฏิบัติหน้าที่ใหม่ (จรุง รัตตมาน 2541 : 14-15) เพราะประสบการณ์การทำงานที่แตกต่างกัน ทำให้ศักยภาพของบุคคลแตกต่างกัน (เสาวภาคย์ แผลมเพชร. 2545 : 83) และผลการปฏิบัติงานแตกต่างกัน (ประเทือง สังข์นาค. 2546 : 54) เพราะการมีประสบการณ์การสอน จะทำให้สามารถวิเคราะห์ปัญหาของผู้เรียนและมีการสร้างสื่อวัตกรรมการเรียนการสอนจนได้ผลเป็นที่น่าพอใจ (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5. 2544 : 6) ซึ่งสอดคล้องกับ กรมสามัญศึกษา (2542ก : 29) ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้บริหารไว้เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาให้เป็นการศึกษาที่มีคุณภาพไว้ 5 ประการ คือ 1) มีความรู้หรือประสบการณ์ตรงตามบทบาทหน้าที่ 2) มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ 3) มีความรู้เรื่องหลักสูตร 4) มีความสามารถในการสร้างทีมงาน และ 5) มีวิสัยทัศน์

6.4 ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน

การมีถิ่นกำเนิดหรือการมีที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่จะมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน ผู้บริหารที่มีระยะเวลาอยู่ในพื้นที่มากกว่าจะแสดงบทบาทที่ปฏิบัติจริงได้มากกว่า ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ได้แก่ การไม่มีเวลาว่าง การไม่มีถิ่นกำเนิด และ/หรือไม่มีที่พักอาศัยในท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ (เมตต์ เมตต์การุณจิต. 2541 : บทคัดย่อ) ประชาชนต้องการให้ครูใหญ่มีที่อยู่อาศัยในบริเวณโรงเรียนที่เขาปฏิบัติงานอยู่ (Elkins. 1972 : 9026-A) เพราะปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน คือ ความไม่รู้ลึกผูกพันว่าเป็นเจ้าของ (ชูชาติ ฟวงสมจิตต์. 2540 : 280)

6.5 สถานที่ตั้งโรงเรียน

สถานศึกษาที่สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาต่างกันอย่าง่อมมีสภาพการบริหารจัดการศึกษาที่แตกต่างกัน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546ข : 120-123) และการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลก็มีความแตกต่างจากโรงเรียนที่อยู่นอกเขตเทศบาล (สายสุดา กิจประยูร. 2544 : 80) รวม

ทั้งการบริหารการใช้แหล่งการเรียนรู้ในภาพรวมยังมีความแตกต่างกันด้วย(สิริยุพา ศกุนตะเสฐียร. 2545 : บทคัดย่อ) ผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในตำแหน่ง ขนาดของโรงเรียนและเขตพื้นที่ของโรงเรียนต่างกันจะใช้วิธีการแก้ไขปัญหาแตกต่างกัน(พลอยทิพย์ ดันตระเชียร. 2547 : 48) การจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนในเขตชนบทกับในเขตเมืองหรือเขตเทศบาลมีความต่างกันมากหลายโรงเรียนที่อยู่ในเขตเมืองมีแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งในและนอกสถานศึกษาแต่อีกหลายโรงเรียนยังไม่มีแหล่งการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ (วิทยา บุญศรีนุ้ย. 2542 : 1)

จากแนวความคิดดังกล่าว สรุปว่า คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การสอน ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชนและสถานที่ตั้งโรงเรียน เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่มีผลต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพต่อผู้เรียน

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำแนกเป็นงานวิจัยในประเทศ และต่างประเทศ ดังนี้

7.1 งานวิจัยในประเทศ

พิชยา นันทวิเขตพงษ์ (2536 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการใช้แหล่งชุมชนประกอบการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่า แหล่งชุมชนที่ครูใช้มากที่สุด คือ ห้องสมุดโรงเรียน ครูใช้แหล่งชุมชนในเวลาเรียน วิธีการที่ครูใช้คือให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับชุมชน ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมและการสำรวจชุมชนกิจกรรมก่อนการใช้แหล่งชุมชน คือครูและนักเรียนร่วมกันวางแผนเพื่อการใช้ประโยชน์จากแหล่งชุมชน กิจกรรมหลังการใช้แหล่งชุมชนคือการสรุปร่วมกันและการอภิปรายร่วมกัน ปัญหาส่วนใหญ่ในการใช้แหล่งชุมชนคือผู้ปกครองไม่สนับสนุน ระเบียบการในการนำนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ไม่คล่องตัว ไม่มีค่าใช้จ่ายในการใช้แหล่งชุมชน ครูส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการใช้แหล่งชุมชนในการสอนวิชาสังคมศึกษา

สมจิตร ชีแจง (2537 : 153-154) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์และห้องสมุดธรรมชาติหลวงพ่อบานวัดบางโคนม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา : การวิจัยเพื่อพัฒนาแหล่งความรู้ในชุมชนความมุ่งหมายเพื่อศึกษาแนวคิดและความเป็นมาของการก่อสร้างพิพิธภัณฑ์และห้องสมุดหลวงพ่อบานที่นำมาจัดแสดงในรูปพิพิธภัณฑ์เพื่อเป็นแหล่งความรู้ชุมชนผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาพิพิธภัณฑ์และห้องสมุดหลวงพ่อบานวัดบางโคนม เป็นความพยายามสร้างแหล่งความรู้ในชุมชนจนมีความสำเร็จขึ้นมาได้ในระดับหนึ่งแม้ยังไม่ถึงระดับที่เรียกว่าพิพิธภัณฑ์หรือห้องสมุดที่เป็นระบบอย่างแท้จริงก็ตามซึ่งจะต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่ายในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดและหน่วยงานท้องถิ่นจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง อย่างไรก็ตามพิพิธภัณฑ์และห้องสมุดธรรมชาติหลวงพ่อบาน นับเป็นวิธีการอันหนึ่งในการจัดบริการการศึกษานอกโรงเรียนในลักษณะของแหล่งการเรียนรู้ นอกจากนี้การจัดพิพิธภัณฑ์ในท้องถิ่นยัง

เป็นการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม โบราณสถาน ศิลปวัตถุและเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่ายิ่งควรแก่การศึกษาค้นคว้าและนำมาซึ่งความภาคภูมิใจของท้องถิ่น

ประกอบ ใจมั่น (2539: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพ ปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างผลการศึกษา พบว่า การเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรคำนึงถึง ผู้เรียน หลักสูตร เนื้อหาวิชาและคุณสมบัติของภูมิปัญญาท้องถิ่น การเตรียมครูผู้สอน ผู้เรียน สื่อการเรียนการสอนและเตรียมการเรียนการสอนล่วงหน้า ส่วนปัญหาที่พบเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ในการฝึกปฏิบัติงาน งบประมาณไม่เพียงพอ การเบิกจ่ายค่าตอบแทนยุ่งยาก ลำบาก ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ค่อยมีเวลาว่างและขาดทักษะตลอดจนประสบการณ์ในการฝึกปฏิบัติและต้องการที่จะเข้ามารับการฝึกอบรมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ

ประวิทย์ กาสา (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษา พบว่า การใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนและการวัดผลประเมินผลมีปัญหา คือ โรงเรียนขาดงบประมาณ สถานที่ โสภณสถานอุปกรณ์วิทยากร ห้องปฏิบัติการในบางกลุ่มวิชา การจัดห้องสมุดไม่ได้มาตรฐาน ครูได้รับชั่วโมงสอนมากเกินไป ขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความชำนาญที่จะให้คำปรึกษาหารือ

พวงรัตน์ วิทยตมาภรณ์ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนในการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (สังคมศึกษา) ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษา พบว่า

1. ครูผู้สอนใช้แหล่งความรู้ในชุมชน ในการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (สังคมศึกษา) ในด้านต่างๆ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ “ปานกลาง” โดยอันดับแรกครูผู้สอนมีความเห็นว่าการนำแหล่งความรู้ในชุมชนมาใช้ในการเรียนการสอนมีประโยชน์ รองลงมาได้แก่ ครูผู้สอนมีการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนประเภทต่างๆ ครูผู้สอนใช้แหล่งความรู้ในชุมชนในการเรียนการสอนโดยวิธีการต่างๆ ส่วนอันดับสุดท้ายได้แก่ ครูผู้สอนมีปัญหาอุปสรรคในการใช้แหล่งความรู้ในชุมชน

2. ประเภทของแหล่งความรู้ในชุมชนที่ครูผู้สอนใช้ประกอบการเรียนการสอนมากที่สุด คือ พิธีกรรมในวันสำคัญทางศาสนาที่ทางชุมชนจัดขึ้น รองลงมาคือ กิจกรรมทางประเพณี ได้แก่ บุญบั้งไฟ บุญข้าวฉี่ ฯลฯ ส่วนประเภทของแหล่งความรู้ในชุมชนที่ครูผู้สอนใช้ในการเรียนการสอนน้อยที่สุดคือ หน่วยงานสถานศึกษา

3. วิธีการที่ครูผู้สอนนำแหล่งความรู้ในชุมชนมาใช้ในการเรียนการสอนมากที่สุดคือนำนักเรียนออกไปศึกษาและร่วมกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น รองลงมาคือ นำสิ่งแวดล้อมที่อยู่ตามธรรมชาติมาประกอบการเรียนการสอน ส่วนวิธีการที่ครูผู้สอนใช้น้อยที่สุดคือ ติดต่อขอเยี่ยมชมวัดวิจิตรทัศนจากสถานที่ราชการ

4. ครูผู้สอนมีความเห็นว่าการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนมีประโยชน์มากที่สุดในการช่วย

ส่งเสริมให้นักเรียนรักและผูกพันในท้องถิ่นของตน รองลงมาคือ ทำให้นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาใช้กับชุมชนในชีวิตจริงที่ตนอาศัยอยู่ ส่วนประโยชน์ของการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนที่ครูผู้สอนเห็นว่า มีประโยชน์น้อยที่สุดคือ ให้โอกาสแก่ชุมชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการศึกษา

5. ครูผู้สอนมีความเห็นว่าการนำแหล่งความรู้ในชุมชนมาใช้ในการเรียนการสอนนั้นมีปัญหาและอุปสรรคมากที่สุดในด้านขาดแคลนงบประมาณ รองลงมาคือ ระเบียบการนำนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ ส่วนปัญหาอุปสรรคในการนำแหล่งความรู้ในชุมชนมาใช้ในการเรียนการสอนที่พบน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารไม่สนับสนุนเท่าที่ควร

6. การใช้แหล่งความรู้ในชุมชนในการเรียนการสอนของครูผู้สอนในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนในด้านประเภทของแหล่งความรู้ในชุมชน วิธีการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนและประโยชน์ของการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนไม่ต่างกัน

7. ส่วนด้านปัญหา อุปสรรคพบว่า โรงเรียนขนาดกลางกับโรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหาอุปสรรคในการนำแหล่งความรู้ในชุมชนมาใช้ในการเรียนการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

ภาษิต บุขมมงคล (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดลำพูน ผลการศึกษาพบว่า

1. สภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อแยกพิจารณาปรากฏว่าทั้งโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในอำเภอเมืองกับอำเภอรอบนอกต่างมีสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้เพื่อจัดการเรียนการสอนในระดับปานกลางเท่ากัน ถ้าพิจารณาตามประเภทของแหล่งการเรียนรู้โดยภาพรวมของทั้งจังหวัดค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ประเภทบุคคล ต่ำสุดคือประเภทสถานที่ ถ้าพิจารณาตามที่ตั้งของโรงเรียน อำเภอเมืองและอำเภอรอบนอกค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ประเภทบุคคล ส่วนต่ำสุดของอำเภอเมือง คือ ประเภททรัพยากร ธรรมชาติ อำเภอรอบนอกคือ ประเภทสถานที่

2. เปรียบเทียบสภาพการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อจัดการเรียนการสอนระหว่างโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองลำพูนกับโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอรอบนอกของจังหวัดลำพูน ปรากฏว่าในภาพรวมของการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนและเกือบทุกประเภทไม่แตกต่างกันยกเว้นประเภท เอกสาร สิ่งพิมพ์ เทคโนโลยี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ปัญหาที่พบในการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเกือบทุกประเภทคือ ความจำกัดค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ ยกเว้นประเภทวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ปัญหาสูงสุดคือ ความจำกัดเรื่องเวลาในการดำเนินการ

4. ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาประเภทบุคคลสูงสุด คือ ควรมีการวางแผนร่วมกับชุมชนและหน่วยเหนือควรจัดสรรงบประมาณเพื่อเป็นค่าตอบแทนวิทยากรท้องถิ่นอย่างเหมาะสม ประเภทสถานที่สูงสุด คือ ควรมีการวางแผนร่วมกับชุมชนในการใช้แหล่งการเรียนรู้ ส่วนประเภททรัพยากร ธรรมชาติและประเภทวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นสูงสุด คือ ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้บุคคลเห็น

ความสำคัญของการใช้แหล่งการเรียนรู้และประเภทเอกสาร สิ่งพิมพ์ เทคโนโลยีสูงสุด คือ ควรมีการสำรวจและจัดทำข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ไว้

ลำลี เก็งทอง (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้กับคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 ผลการศึกษาสรุปได้ ดังนี้

1. สภาพการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านการวางแผนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาตามลำดับ ได้แก่ ด้านลงมือปฏิบัติ ด้านการปรับปรุงแก้ไข วางมาตรฐานและถือปฏิบัติและด้านการตรวจสอบมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2. คุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีความสนใจที่จะเรียนรู้จากแหล่งความรู้ต่างๆ และการรู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผลมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาตามลำดับ ได้แก่ ด้านความสามารถสรุปประเด็นการเรียนรู้และประสบการณ์ด้วยตนเองได้อย่างถูกต้องและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ด้านความสามารถเลือกใช้วิธีการแสวงหาความรู้ข้อมูลข่าวสารเพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และด้านมีนิสัยรักการอ่านและค้นหาความรู้ สามารถใช้ห้องสมุด แหล่งเรียนรู้หรือสื่อสารต่างๆ ทั้งในและนอกโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

3. การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้กับคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุมน อมรวิวัฒน์ (2544 : 3) ได้ศึกษากระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งวิทยาการในชุมชน แม้จะมีความยุ่งยาก ซับซ้อนมากกว่าการสอนซ้ำๆ ในชั้นเรียนแต่ก็ได้มีความลำบากเกินกว่าโรงเรียนจะจัดได้ ยิ่งกว่านั้นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในชุมชนกลับเป็นสะพานเชื่อมโยงให้โรงเรียนและชุมชนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน คนในชุมชนมีส่วนร่วมกับการให้การศึกษาแก่ลูกหลานของเขา เขาจะได้รับการปลูกฝังให้รู้และรักท้องถิ่นที่เขาอยู่ มองเห็นคุณค่าและปัญหาที่หมู่บ้านของเขาผู้เรียนจึงมีความพร้อมที่จะเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนและในอนาคตเขาจะเป็นพลังเกื้อหนุนให้ชุมชนเข้มแข็งซึ่งจะเกิดผลย้อนกลับมาสู่ชีวิตที่สงบสุขของตนเองและครอบครัว

ลักษณาพร ทศนาวลัย (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ โรงเรียนบ้านวังนายาว จังหวัดน่าน ผลการศึกษาพบว่า บุคลากรมีความเข้าใจการปฏิรูปการเรียนรู้มากขึ้นผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำในการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ แล้วนำความรู้มาเผยแพร่แก่บุคลากรโรงเรียนมีแผนจัดทำสื่อและหาแหล่งเรียนรู้ พบว่าครูมีเทคนิคการสอนที่หลากหลายทำให้มีการตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ ชุมชนให้ความร่วมมือเข้าร่วมกิจกรรมในด้านทรัพยากรและการใช้สื่อต่างๆ ส่วนแหล่งการเรียนรู้จัดให้มีทั้งในและนอกโรงเรียน

สิริยุพา ศกุนตะเสฐียร (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า การบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการวางแผนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการดำเนินการปรับปรุง แก้ไขและการตรวจสอบมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้าหมวดวิชามีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้ในภาพรวมแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษมีการบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้แตกต่าง จากโรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 การบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนที่ตั้งในเขตเทศบาลกับโรงเรียนที่ตั้งนอกเขต เทศบาลแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับความต้องการใช้แหล่งการเรียนรู้ตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ผู้บริหาร โรงเรียนทุกโรงต้องการใช้ตรงกันทั้ง 4 ประเภท คือ แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ แหล่งเรียนรู้ที่เป็น บุคคล สมาคม แหล่งเรียนรู้ที่เป็นสถานที่ สถาบัน หน่วยงาน และแหล่งเรียนรู้ที่เป็นเทคโนโลยี กิจกรรม วัฒนธรรมและประเพณี

ไพโรจน์ ขวัญคง และสุตรัก แก้วระงับ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาผลการเรียนรู้โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ จากการใช้แหล่งเรียนรู้และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนทุ่งยางแดงพิทยาคม จังหวัด ปัตตานีพบว่า จากการประเมินกระบวนการเรียนรู้และผลการประเมินผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของ กลุ่มสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร เปรียบเทียบก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แตกต่างอย่าง มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

ผลจากการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และการเรียนเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดที่ ร้อยละ 80 แตกต่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ผลการประเมินคุณลักษณะเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ที่กำหนดร้อยละ 80 ไม่แตกต่างกัน

ผลการสำรวจความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นพบว่า วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความภูมิใจที่โรงเรียนเห็นคุณค่าของท้องถิ่น อยากให้สถานศึกษาใน ท้องถิ่นใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้ให้มากขึ้นและนำผลจากการเรียนรู้สร้างประโยชน์ในท้องถิ่น ด้วย

การสำรวจความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พบว่า ครูผู้สอนเห็น ว่าเน้นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แต่มีปัญหาที่ครูผู้สอนไม่ชัดเจนในการ วิเคราะห์หลักสูตรและการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

การสำรวจความคิดเห็นของผู้เรียนพบว่า ผู้เรียนสนใจและอยากให้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบนี้โดยผู้ปกครองสนับสนุนและอยากให้โรงเรียนสนับสนุนงบประมาณ

สามารถ รอดสำราญ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยการใช้แหล่งเรียนรู้และ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัด

เพชรบุรี ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนมีการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในการเรียนการสอน ทั้ง 8 กลุ่มโดยนำกลุ่มแหล่งเรียนรู้ที่เป็นสื่อสารสนเทศมาใช้เป็นอันดับสูงสุด รองลงมาทุกกลุ่มอยู่ในระดับปานกลาง คือแหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี แนวความคิด หลักปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน แหล่งเรียนรู้ที่เป็นแหล่งวิทยากร การประกอบอาชีพในท้องถิ่น ภูมิปัญญาเกี่ยวกับทัศนคติ ความคิด ความเชื่อและแหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติตามลำดับ สำหรับปัญหาการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นปัญหาอันดับสูงสุดคือ ปัญหาด้านงบประมาณ รองลงมาคือ ปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์ด้านการจัดการและด้านบุคลากรตามลำดับ

รุจิรา จริยพันธ์ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน เพื่อจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนนำร่องการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษาสรุปได้ ดังนี้

ลักษณะการมีส่วนร่วมของแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนทั้งในและนอกสถานที่ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาและโรงเรียนประถมศึกษาที่มีลักษณะแตกต่างกันไปตามสภาพของแต่ละท้องถิ่นแต่ลักษณะของกิจกรรมในการเข้ามามีส่วนร่วมนั้น ยังไม่มีความแตกต่างกันชัดเจนนักระหว่างโรงเรียนทั้งสองระดับและส่วนใหญ่การมีส่วนร่วมของโรงเรียนประถมศึกษาจะมีลักษณะหลากหลายมากกว่าในระดับมัธยมศึกษา

สภาพการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาพบว่า แหล่งการเรียนรู้มีลักษณะการเข้ามามีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ร่วมประชุมวางแผน ร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายและกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์มากที่สุด ด้านการจัดการเรียนรู้พบว่า แหล่งการเรียนรู้มีส่วนร่วมเป็นวิทยากรให้ความรู้หรือสาธิตแก่นักเรียนมากที่สุด ด้านการระดมทรัพยากรส่งเสริมสนับสนุนทรัพยากรการเรียนรู้พบว่า แหล่งการเรียนรู้มีส่วนร่วมส่งเสริมและสนับสนุนให้ใช้สถานที่ในการจัดการเรียนรู้มากที่สุด และด้านการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนรู้พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาความประพฤติและระเบียบวินัยส่วนการมีส่วนร่วมในการจัดบริการและสวัสดิการแก่นักเรียน ชุมชนมีส่วนร่วมจัดหาทุนการศึกษามากที่สุด

ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีพบว่า มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ามีปัญหาและอุปสรรคมากคือ ปัญหาเกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอในการจัดการเรียนรู้ ปัญหางบประมาณในการดำเนินการ มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้มีอยู่อย่างจำกัดและปัญหาการนำนักเรียนออกไปศึกษา นอกสถานที่ไม่ได้รับความสะดวกและเหมาะสม ส่วนปัญหาแหล่งการเรียนรู้มีการติดต่อและร่วมกันประชุมวางแผนกับทางโรงเรียนค่อนข้างน้อย ปัญหาชุมชนยังมีความเข้าใจว่าบทบาทในการจัดการเรียนรู้เป็นของโรงเรียนเท่านั้น ผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดเห็นว่ามีปัญหาและอุปสรรคมาก

การมีส่วนร่วมที่ควรจะเป็นในการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีพบว่า แหล่งการเรียนรู้ควรจะมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในทางวิชาการให้มากขึ้น โดยมีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติ ได้แก่ ร่วมวิเคราะห์ข้อมูล สภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน ร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายในการจัดการเรียนรู้และร่วมกำหนดสาระการเรียนรู้สาระเพิ่มเติม หน่วยการเรียนรู้และคำอธิบายรายวิชา ด้านการจัดการเรียนรู้ ทั้งมีความคิดเห็นว่า แหล่งการเรียนรู้ควรจะมีส่วนร่วมเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่ครูและนักเรียนรวมทั้งแหล่งการเรียนรู้ควรจะมีส่วนร่วมระดมทรัพยากรส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้โดยร่วมสนับสนุนให้ใช้สถานที่ในการจัดการเรียนรู้ สนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์เครื่องมือ สื่อการเรียนการสอน สนับสนุนงบประมาณและสนับสนุนบุคลากร วิทยากรท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้และการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ดนตรี กีฬา ยาเสพติด ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ระเบียบวินัยและประเพณีต่างๆ

สาวิตรี ซาดา (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า

1. สภาพการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการบริหารจัดการและด้านบุคลากรและการให้บริการอยู่ในระดับมาก สภาพการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามความคิดเห็นของนักเรียนโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับ คือ ด้านบุคลากรและการให้บริการ ด้านอาคารสถานที่และด้านงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์

2. ปัญหาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนและนักเรียนพบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับ คือ ด้านงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ ด้านอาคารสถานที่ และด้านบุคลากรการให้บริการ

3. ข้อเสนอแนะในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

3.1 ด้านงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ควรขอการสนับสนุนจากเอกชน สถานประกอบการและส่วนราชการอื่นตลอดจนให้ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดหา งบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ที่จำเป็น

3.2 ด้านอาคารสถานที่ควรให้มีสถานที่เฉพาะเป็นสัดส่วนสร้างบรรยากาศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้

3.3 ด้านบุคลากรและการให้บริการควรมีบุคลากรประจำที่มีเวลาและมีความรู้ความชำนาญ

ภาษิต สุโพธิ์ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยการใช้แหล่งเรียนรู้ธรรมชาติบริเวณโรงเรียนในการพัฒนาการเรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความพึงพอใจต่อกิจกรรมในชุดบทปฏิบัติการ สิ่งแวดล้อมและความคงทนในการเรียนรู้ หลังจากการใช้ชุดบทปฏิบัติการสิ่งแวดล้อมจากแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติบริเวณโรงเรียน พบว่า

1. ภายหลังจากการใช้ชุดบทปฏิบัติการสิ่งแวดล้อมจากแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติบริเวณโรงเรียน นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจัดอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง
2. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมในชุดบทปฏิบัติการสิ่งแวดล้อมจากแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติบริเวณโรงเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก
3. ภายหลังจากการใช้ชุดบทปฏิบัติการสิ่งแวดล้อมจากแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติบริเวณโรงเรียนผ่านไป 2 สัปดาห์ นักเรียนมีความคงทนในการเรียนรู้ โดยมีแนวโน้มของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ศิริพร ภูมิพันธุ์ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาผลของชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนตามกระบวนการ 5E เรื่องซากดึกดำบรรพ์ของสิ่งมีชีวิตต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนการทำกิจกรรมเฉลี่ยรวมทุกกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 92.73 และคะแนนเฉลี่ยของแบบวัดผลสัมฤทธิ์หลังการใช้ชุดกิจกรรมคิดเป็นร้อยละ 64.79 หลังการเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น .05 กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาความรู้ที่ได้รับและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในกิจกรรมว่ามีความเหมาะสม กิจกรรมที่นักเรียนพอใจมากที่สุดคือกิจกรรมตามล่าหาความจริง โดยให้เหตุผลว่าได้ศึกษาจากของจริงเป็นประสบการณ์ตรงและเป็นกิจกรรมที่สนุกสนานและได้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรเพิ่มระยะเวลาในการจัดกิจกรรมและสถานที่ของแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ลี ชู - เวิน (Lee Shu-Wen. 1977 : 1218-A) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินผลการไปศึกษานอกสถานที่ ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติของนักเรียนที่เรียนวิชาชีววิทยา ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองหรือกลุ่มที่ไปศึกษานอกสถานที่สูงกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งเป็นกลุ่มที่เรียนอยู่ในห้องทดลอง แต่จะมีทัศนคติทางบวกต่อการไปศึกษานอกสถานที่ มากกว่ากลุ่มที่ไปศึกษานอกสถานที่ ส่วนกลุ่มที่ไปศึกษานอกสถานที่จะได้รับประสบการณ์ที่กว้างขวางเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี

เชฟเวอร์ (Shaver. 1991 : Abstract) ได้ศึกษาการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนประกอบการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ผลการวิจัยพบว่าชุมชนเป็นแหล่งทรัพยากรที่มีคุณค่าในการสอนการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนมาประกอบการเรียนการสอนเป็นการดึงดูดความสนใจของนักเรียนช่วยให้การเรียนได้ผลดีได้เรียนจากของจริงมีความเข้าใจในเนื้อหาวิชามากขึ้นช่วยให้หลักสูตรมีความหมายและมีประสิทธิภาพดีขึ้นนักเรียนได้รับประสบการณ์มากกว่าการเรียนในห้องเรียนความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนในโครงการต่าง ๆ ที่จัดให้มีและการที่นักเรียนได้มีส่วนร่วมในโครงการ

เหล่านั้นทำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อตัวเองและสังคมอยู่ในระดับสูง เด็กนักเรียนมีโอกาสฝึกทักษะต่างๆ กล้าแสดงออกและมีความเป็นผู้นำ

อินดริยันโต (Indriyanto. 1993 : 3418-A) ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาอิทธิพลของแหล่งเรียนรู้ในบ้านกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ในระหว่างตัวแปรบ้านและแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ผู้ปกครองและชุมชนมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเพราะผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนและได้มีการนำเอาแหล่งความรู้ในชุมชนมาประกอบการเรียนการสอนทำให้ผลสัมฤทธิ์ในวิชาวิทยาศาสตร์สูงขึ้น เมื่อเทียบกับแหล่งชุมชนใดก็ตามที่ได้รับความร่วมมือจากบ้านและชุมชนน้อย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีแนวโน้มต่ำลง

เฟอร์กูสัน (Ferguson. 1997 : 32) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาของเด็กในชนบทของรัฐเนบราสกา ในการศึกษาดังกล่าวจะมีทั้งโปรแกรมการพัฒนาภูมิปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ โดยการนำเด็กออกไปหาประสบการณ์นอกสถานที่ พบกับผู้ประกอบอาชีพระดับท้องถิ่น พบกับวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิของชุมชน เพื่อให้เด็กเกิดแนวคิดใหม่ๆ แปลกๆ และก้าวไกลด้านภูมิปัญญา หลังจากทำการทดลองดังกล่าวรวม 5 สัปดาห์แล้วทำการประเมินผลการศึกษาพบว่า เด็กสามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานเข้ากับความคิดของตนเองได้ดีกว่าการศึกษาอยู่ในโรงเรียน

ลอเวย์ (Lawey. 1998 : 17) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาสังคมในท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่า การให้ความสำคัญกับท้องถิ่นโดยตั้งเอาภูมิปัญญาระดับท้องถิ่นที่มีความรู้ในศาสตร์สาขาวิชาต่างๆ เข้ามาสู่โรงเรียนจะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์พัฒนา ระหว่างชุมชนและโรงเรียนได้ใน 3 วัน แนวทางที่ใช้ในการศึกษา คือ 1) การใช้พื้นที่ชุมชนเป็นเครื่องมือในการศึกษาค้นคว้า 2) องค์กรในระดับท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 3) ชุมชนผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการศึกษา

เจค็อก (Jaycox. 2001 : Abstract) ได้ศึกษาข้อกำหนดของการเรียนการสอนแบบโฮมสคูลในสหรัฐอเมริกา แม้ว่าจะเป็นหลักสูตรที่กำหนดไว้เป็นแบบแผน แต่นักเรียนที่เรียนในระบบโฮมสคูลนี้ก็ต้องจัดให้ผู้เรียนได้มีการเรียนรู้ จากประสบการณ์ตรงของตนเองและการถ่ายทอดประสบการณ์จากผู้ต้องการเรียนรู้ปัญหาสังคมในปัจจุบันโดยให้เหมาะกับวัย การให้ความรู้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนรู้ว่าจะดำรงชีวิตในสังคมอย่างไร พร้อมด้วยมีการเรียนรู้ถึงความแตกต่างในการดำรงชีวิตอยู่ในสถานที่ที่แตกต่าง ไม่ว่าจะเป็นท้องถิ่นของตนเองหรือในระดับประเทศ ซึ่งทำให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคม ท้องถิ่นและสังคมโลกภายนอกซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองที่มีแนวคิดว่าการเรียนในระบบโฮมสคูลนั้นจะทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนในสิ่งที่ตนสนใจและมีการเรียนรู้ท้องถิ่นที่อาศัยโดยใช้ทรัพยากรสารสนเทศที่มีอยู่ภายในท้องถิ่น เช่น ฟาร์ม พิพิธภัณฑ์ สิ่งแวดล้อม สถานที่สำคัญในท้องถิ่น ซึ่งรูปแบบการเรียนรู้ไม่ได้กำหนดไว้ตายตัวสามารถยืดหยุ่นได้ตามความสนใจของผู้เรียน อาจเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยว พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การพบปะระหว่างบุคคล การถ่ายรูป การวาดภาพ เป็นต้น ที่ทำให้ผู้เรียนสนใจและเข้าใจได้โดยง่าย สามารถนำความรู้ที่ได้มาใช้ในการชีวิตประจำวัน

รีริค (Relic. 2001 : Abstract) ได้ศึกษารูปแบบในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทบุคคลที่เป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่นิยมกันในชั้นเรียนของประเทศสหรัฐอเมริกาได้แก่ การเชิญผู้ปกครองนักเรียนที่มีอาชีพแตกต่างกันมาถ่ายทอดประสบการณ์ให้กับนักเรียนในชั้นเรียนและมีการเปิดโอกาสให้ซักถามกันอย่างกว้างขวาง

จากการทบทวนวรรณกรรมในประเทศ สรุปว่า การใช้แหล่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อการจัดการเรียนการสอนโดยภาพรวมนั้น ส่วนใหญ่เป็นการไปทัศนศึกษานอกสถานที่ในชุมชนโดยมีการใช้แหล่งการเรียนรู้ เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์สถาน สถานที่สำคัญทางศาสนา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งนี้ครูผู้สอนและผู้เรียนต่างค้นพบว่า ชุมชนเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญที่ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงและเป็นรูปธรรมที่อันเป็นประโยชน์และสัมพันธ์กับการดำรงชีวิตเกิดความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนที่มีส่วนร่วมในการสนับสนุนการศึกษาปัญหาที่พบคือ ผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่ให้ความร่วมมือในการพานักเรียนออกไปเรียนนอกสถานศึกษาเนื่องจากเกรงว่าจะเกิดอันตรายและความไม่ปลอดภัย ส่วนงานวิจัยต่างประเทศ พบว่า การเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจตนเองและความสัมพันธ์กับผู้อื่นมากขึ้นเกิดความสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างผู้เรียน ครูและชุมชนมีส่วนส่งเสริม สนับสนุนช่วยทำให้บทเรียนเป็นเรื่องสนุกไม่น่าเบื่อ เกิดความร่วมมือระหว่างชุมชนและโรงเรียนมากขึ้น ผู้เรียนกล้าแสดงออกและมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมมากขึ้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 โดยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 โดยวิธีการดำเนินการ ดังนี้

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการและหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ ในโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำนวน 10 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน 10 คน รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ 10 คน และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ จำนวน 80 คน รวมทั้งสิ้น 100 คน ดังนี้

1. เขตอำเภอเมืองนนทบุรี จำนวน 8 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนรัตนาธิเบศร์ โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม โรงเรียนศรีบุญยานนท์ โรงเรียนสตรีนนทบุรี โรงเรียนนนทบุรีพิทยาคม โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการบางใหญ่ โรงเรียนเบญจมราชานุสรณ์ และโรงเรียนมัธยมวัดเพลง นนทบุรี โรงเรียนละ 10 คน จำนวน 80 คน

2. เขตอำเภอบางกรวย จำนวน 2 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนเทพศิรินทร์นนทบุรีและโรงเรียนบดินทร์เดชา (สิงห์ สิงหเสนี) นนทบุรี โรงเรียนละ 10 คน จำนวน 20 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระในโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ระดับช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำนวน 80 คน ได้มาโดยมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan. 1970 : 608) โดยใช้จำนวนประชากรเป็นฐาน ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 80 คน

ขั้นที่ 2 สุ่มตัวอย่างผู้บริหารสถานศึกษาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนโดยใช้อำเภอเป็นชั้น

ขั้นที่ 3 เมื่อได้กลุ่มตัวอย่างแล้วดำเนินการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามจำนวนโรงเรียน

ผู้วิจัยได้แสดงประชากรและกลุ่มตัวอย่าง สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 ผลปรากฏตามตาราง 5

ตาราง 5 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตามโรงเรียนและสถานที่ตั้งโรงเรียน

อำเภอ	โรงเรียน	ประชากร				กลุ่มตัวอย่าง			
		ผู้อำนวยการ	ผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ	หัวหน้ากลุ่มสาระ	รวม	ผู้อำนวยการ	ผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ	หัวหน้ากลุ่มสาระ	รวม
เมืองฯ	รัตนธิเบศร์	1	1	8	10	1	1	8	10
เมืองฯ	วัดเขมาภิรตาราม	1	1	8	10	1	1	8	10
เมืองฯ	ศรีบุญยานนท์	1	1	8	10	1	1	8	10
เมืองฯ	สตรีนนทบุรี	1	1	8	10	1	1	8	10
เมืองฯ	นนทบุรีพิทยาคม	1	1	8	10	1	1	8	10
เมืองฯ	เตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการบางใหญ่	1	1	8	10	-	-	-	-
เมืองฯ	เบญจมราชานุสรณ์	1	1	8	10	1	1	8	10
เมืองฯ	มัธยมวัดเพลงนนทบุรี	1	1	8	10	-	-	-	-
บางกรวย	เทพศิรินทร์นนทบุรี	1	1	8	10	1	1	8	10
บางกรวย	บดินทร์เดชา (สิงห์ สิงหเสนี)	1	1	8	10	1	1	8	10
	รวม	10	10	80	100	8	8	64	80

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบสอบถามประเภทเลือกรายการ (Check List) สอบถามผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการและหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ ตามตัวแปรอิสระ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชนและสถานที่ตั้งโรงเรียน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเคิร์ต (Likert) กำหนดระดับคะแนน ออกเป็น 5 ระดับดังนี้

มากที่สุด	หมายถึง	5	คะแนน
มาก	หมายถึง	4	คะแนน
ปานกลาง	หมายถึง	3	คะแนน
น้อย	หมายถึง	2	คะแนน
น้อยที่สุด	หมายถึง	1	คะแนน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือตามลำดับ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนของสถานศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

2. นำผลการศึกษาจากข้อ 1 มาสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยกำหนดขอบเขตและเนื้อหาให้ครอบคลุม การศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 ใน 4 ลักษณะคือ 1) ประเภทบุคคล 2) ประเภทสถานที่ 3) ประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี และ 4) ประเภทอาชีพ

3. นำร่างแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างเสร็จแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อตรวจสอบด้านเนื้อหาและสำนวนภาษาที่ใช้ในแบบสอบถาม เพื่อปรับปรุงแบบสอบถามตามอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์แนะนำเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง

4. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านเพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content validity) โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ (Index of Item-Objective congruence: IOC) แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า $IOC \geq 0.5$

ผู้เชี่ยวชาญที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ต่อผู้วิจัยประกอบด้วยบุคคล ดังต่อไปนี้

4.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ อาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

4.2 รองศาสตราจารย์ ดร. วิชิต สุรัตน์เรืองชัย รองคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา

4.3 อาจารย์ ผ่องศรี สุรัตน์เรืองชัย หัวหน้าด้านสาระการเรียนรู้ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

4.4 นางจิระพันธ์ สวัสดิ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร

4.5 อาจารย์ สุเมธ งามกนก เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักนโยบายและแผน สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ

5. นำร่างแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อพิจารณาให้ข้อเสนอแนะปรับปรุงแก้ไขครั้งสุดท้าย

6. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการและหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ ระดับช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) หาสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) และค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยการใช้การทดสอบค่าที (t – test) ซึ่งผลการวิเคราะห์แบบสอบถามได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .9786

7. จัดพิมพ์แบบสอบถามที่ผ่านการหาค่าความเชื่อมั่นแล้ว เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ จากนั้นนำไปเก็บข้อมูลจาก ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการและหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระในโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับช่วงชั้น ที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 เพื่อขอความร่วมมือให้ผู้บริหารสถานศึกษาตอบแบบสอบถาม

2. ผู้วิจัยนำหนังสือพร้อมแบบสอบถามไปยังเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ผู้บริหารสถานศึกษาตอบแบบสอบถาม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างพร้อมทั้งทำการชี้แจงรายละเอียดในการกรอกแบบสอบถาม

4. ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามและเก็บข้อมูล จากผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 80 ฉบับและรับคืนด้วยตนเองซึ่งได้รับแบบสอบถามกลับคืนจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 76 ฉบับจากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบพบว่า เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ทั้ง 76 ฉบับคิดเป็นร้อยละ 95

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดกระทำข้อมูล

หลังจากที่ได้รับคืนแบบสอบถาม เรื่องการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. แบบสอบถามตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) นำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

2. แบบสอบถามตอนที่ 2 ตรวจสอบให้คะแนนข้อมูล จากการตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 โดยมีน้ำหนักคะแนน ดังนี้

มีการใช้แหล่งการเรียนรู้	มากที่สุด	ให้คะแนน	5	คะแนน
มีการใช้แหล่งการเรียนรู้	มาก	ให้คะแนน	4	คะแนน
มีการใช้แหล่งการเรียนรู้	ปานกลาง	ให้คะแนน	3	คะแนน
มีการใช้แหล่งการเรียนรู้	น้อย	ให้คะแนน	2	คะแนน
มีการใช้แหล่งการเรียนรู้	น้อยที่สุด	ให้คะแนน	1	คะแนน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาทั้งหมดเพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์

2. นำผลคะแนนที่ได้ มาหาค่าสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปซึ่งผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

2.1 แบบสอบถามตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถามดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

2.2 แบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 คือ 1) ประเภทบุคคล 2) ประเภทสถานที่ 3) ประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และประเพณี และ 4) ประเภทอาชีพ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) รายข้อ รายด้านและโดยรวมซึ่งจำแนกตามตัวแปร อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน และสถานที่ตั้งโรงเรียน โดยใช้เกณฑ์การแปลผลของ บุญชม ศรีสะอาด (2545 : 103) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.51 - 5.00	หมายถึง	มีการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.51 - 4.50	หมายถึง	มีการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ระดับมาก
ค่าเฉลี่ย	2.51 - 3.50	หมายถึง	มีการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.51 - 2.50	หมายถึง	มีการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 - 1.50	หมายถึง	มีการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ระดับน้อยที่สุด

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตาม ระดับการศึกษา ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชนและสถานที่ตั้งโรงเรียน โดยใช้สถิติทดสอบค่าที (t - test)

4. วิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตาม อายุ และประสบการณ์การทำงาน โดยใช้สถิติการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่
 - 1.1 ร้อยละ (Percentage)
 - 1.2 ค่าเฉลี่ย (Mean)
 - 1.3 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ
 - 2.1 หาดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item - Objective congruence)
 - 2.2 หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient)
3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

3.1 สมมติฐานข้อที่ 1, 3, 5 และ 6 ใช้สถิติการทดสอบค่าที (t - test)

3.2 สมมติฐานข้อที่ 2 และ 4 ใช้สถิติการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว

(One - Way ANOVA)

ในกรณีที่มีค่าความแตกต่างของค่ามัชฌิมเลขคณิต วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวโดยใช้การทดสอบด้วยวิธีของเซฟเฟ้ (Scheffe' 's test)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัย เรื่องการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลและลำดับขั้นในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ในการแปลความหมายผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ต่างๆ แทนความหมาย ดังต่อไปนี้

n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
\bar{x}	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
df	แทน	Degree of freedom
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณาใน t – Distribution
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณาใน F – Distribution
SS	แทน	ผลรวมของส่วนเบี่ยงเบนยกกำลังสอง (Sum of Square)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยของผลบวกกำลังสองของค่าเบี่ยงเบน (Mean Square)
p	แทน	ค่าความน่าจะเป็น
*	แทน	ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ตอน ดังนี้
ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะส่วนตัวของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 ปรากฏตามตาราง 6

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลระดับการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 ปรากฏตามตาราง 7 - 11

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตาม อายุ

ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชนและสถานที่ตั้งโรงเรียน
ปรากฏตามตาราง 12 - 36

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะส่วนตัวของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่
การศึกษานนทบุรี เขต 1

จำนวนผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 ที่ตอบแบบสอบถาม
จำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน และ
สถานที่ตั้งโรงเรียน ผลการวิเคราะห์ปรากฏตามตาราง 6

ตาราง 6 จำนวนและร้อยละของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 แยก
ตามตัวแปรคุณลักษณะของผู้บริหาร

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. อายุ		
ต่ำกว่า 40 ปี	2	2.60
40 – 50 ปี	31	40.80
มากกว่า 50 ปี	43	56.60
รวม	76	100.00
2. ระดับการศึกษา		
ปริญญาตรี	44	57.90
สูงกว่าปริญญาตรี	32	42.10
รวม	76	100.00
3. ประสบการณ์การทำงาน		
น้อยกว่า 10 ปี	1	1.30
ตั้งแต่ 10 – 20 ปี	12	15.80
มากกว่า 20 ปี	63	82.90
รวม	76	100.00
4. ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน		
น้อยกว่า 10 ปี	16	21.10
ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป	60	78.90
รวม	76	100.00
5. สถานที่ตั้งโรงเรียน		
อำเภอเมืองนนทบุรี	57	75.00
อำเภอบางกรวย	19	25.00
รวม	76	100.00

จากตาราง 6 แสดงว่า ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตามอายุพบว่า ส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 50 ปี จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 56.60 รองลงมาคืออายุ 40 - 50 ปี จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 40.80 และ น้อยที่สุดคือ อายุต่ำกว่า 40 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 2.60 พิจารณาด้านระดับการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 57.90 และสูงกว่าระดับปริญญาตรี จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 42.10 พิจารณาด้านประสบการณ์การทำงานพบว่า ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 20 ปี จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 82.90 รองลงมา มีประสบการณ์การทำงานตั้งแต่ 10-20 ปี จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 15.80 และมีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 10 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.30 พิจารณาด้านระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชุมชนตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 78.90 และอาศัยอยู่ในชุมชนน้อยกว่า 10 ปี จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 21.10 หากพิจารณาด้านสถานที่ตั้งโรงเรียน พบว่า ทำการสอนอยู่ในเขตอำเภอเมือง จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00 และทำการสอนอยู่ในเขตอำเภอบางกรวย จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ระดับการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 ผลการวิเคราะห์ปรากฏตามตาราง 7

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

ประเภทแหล่งการเรียนรู้	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{x}	S.D	ระดับ
ประเภทบุคคล	3.48	.78	ปานกลาง
ประเภทสถานที่	3.34	.78	ปานกลาง
ประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี	3.34	.88	ปานกลาง
ประเภทอาชีพ	3.34	.87	ปานกลาง
รวม	3.37	.75	ปานกลาง

จากตาราง 7 แสดงว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.37$, S.D.=.75) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางทุกด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ประเภทบุคคล ($\bar{x} = 3.48$, S.D.=.78) ประเภทสถานที่ ($\bar{x} = 3.34$, S.D.=.78) ประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี ($\bar{x} = 3.34$, S.D.=.88) และประเภทอาชีพ ($\bar{x} = 3.34$, S.D.=.87)

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทบุคคล สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 โดยรวมและรายข้อ

การส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{x}	S.D	ระดับ
1. การสนับสนุนให้มีการศึกษาสำรวจและจัดทำระบบสารสนเทศเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.38	10.2	ปานกลาง
2. การให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.75	.90	มาก
3. การส่งเสริมให้ครูผู้สอนนำนักเรียนไปศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองกับผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.63	.94	มาก
4. การส่งเสริมให้ครูผู้สอนมอบหมายงานให้นักเรียนไปค้นคว้าหาความรู้จากผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นในวันหยุดเรียน	3.46	1.08	ปานกลาง
5. การนำผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	3.33	1.05	ปานกลาง
6. การนำผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนการสอน	3.08	1.10	ปานกลาง
7. การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดนิทรรศการเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย	3.59	.98	มาก
8. การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ การปฏิบัติงานของผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ให้ความร่วมมือและสนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอน	3.45	.89	ปานกลาง
9. การส่งเสริมสนับสนุนให้สังคมเห็นความสำคัญของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	3.66	.96	มาก
10. การส่งเสริมให้ครูผู้สอนแลกเปลี่ยนการเรียนรู้กับผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่เสมอ	3.53	.92	มาก
รวม	3.48	.78	ปานกลาง

จากตาราง 8 แสดงว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทบุคคล สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.48$, S.D.=.78) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 5 ข้อ เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ การให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{x} = 3.75$, S.D.=.90) การส่งเสริมสนับสนุนให้สังคมเห็นความสำคัญของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ($\bar{x} = 3.66$, S.D.=.96) การส่งเสริมให้ครูผู้สอนนำนักเรียนไปศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองกับผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{x} = 3.63$, S.D.=.94) การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดนิทรรศการเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย ($\bar{x} = 3.59$, S.D.=.98) และการส่งเสริมให้ครูผู้สอนแลกเปลี่ยนการเรียนรู้กับผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่เสมอ ($\bar{x} = 3.53$, S.D.=.92) และมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง 5 ข้อ เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ การส่งเสริมให้ครูผู้สอนมอบหมายงานให้นักเรียนไปค้นคว้าหาความรู้จากผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นในวันหยุดเรียน ($\bar{x} = 3.46$, S.D.= 1.08) การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การปฏิบัติงานของผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ให้ความร่วมมือและสนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอน ($\bar{x} = 3.45$, S.D.=.89) การสนับสนุนให้มีการศึกษาสำรวจและจัดทำระบบสารสนเทศเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{x} = 3.38$, S.D.=1.02) การนำผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ($\bar{x} = 3.33$, S.D.=1.05) และการนำผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนการสอน ($\bar{x} = 3.08$, S.D.= 1.10)

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทสถานที่ สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 โดยรวมและรายข้อ

การส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{x}	S.D	ระดับ
1. การส่งเสริมให้มีการศึกษาสำรวจและจัดทำระบบสารสนเทศเกี่ยวกับสถานที่ที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชน	3.57	1.10	มาก
2. การส่งเสริมสนับสนุนให้นำสาระสำคัญเกี่ยวกับสถานที่สำคัญของชุมชนมาใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	3.54	.96	มาก
3. การทำหน้าที่เป็นตัวแทนของโรงเรียนประสานสัมพันธ์กับสถานที่สำคัญของชุมชนในการนำนักเรียนไปเรียนรู้	3.18	.95	ปานกลาง
4. การส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเผยแพร่สถานที่สำคัญในชุมชนเพื่อให้สังคมได้รู้จัก	3.50	.99	มาก
5. เมื่อมีกิจกรรมในชุมชนได้มีการสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับสถานที่สำคัญของชุมชนให้เป็นที่รู้จัก	3.24	1.07	ปานกลาง
6. การเป็นผู้มีส่วนกระตุ้นให้สังคมจัดสร้างแหล่งการเรียนรู้ที่เป็นสถานที่สำคัญในชุมชนเพิ่มขึ้น	3.07	.98	ปานกลาง
7. การส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและพัฒนาสถานที่สำคัญของชุมชนเพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้	3.28	.87	ปานกลาง
8. การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดทำเอกสารแนะนำสถานที่สำคัญของชุมชนเพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้	3.29	.99	ปานกลาง
9. การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดนิทรรศการเพื่อเผยแพร่สถานที่สำคัญในชุมชนให้เป็นที่รู้จัก	3.42	.98	ปานกลาง
10. การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการประชาสัมพันธ์สถานที่สำคัญของชุมชนให้เป็นที่รู้จัก	3.37	.91	ปานกลาง
รวม	3.34	.78	ปานกลาง

จากตาราง 9 แสดงว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทสถานที่ สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.34$, S.D.=.78) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง 7 ข้อ เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ระดับมากที่สุด คือ การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดนิทรรศการเพื่อเผยแพร่สถานที่สำคัญในชุมชนให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ ($\bar{x} = 3.42$, S.D.=.98) รองลงมา คือ การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการประชาสัมพันธ์สถานที่สำคัญของชุมชนให้เป็นที่รู้จัก ($\bar{x} = 3.37$, S.D.=.91) และน้อยสุด คือ การเป็นผู้มีส่วนกระตุ้นให้สังคมจัดสร้างแหล่งการเรียนรู้ที่เป็นสถานที่สำคัญในชุมชนเพิ่มขึ้น ($\bar{x} = 3.07$, S.D.=.98) และมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก 3 ข้อ ได้แก่ การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการศึกษาสำรวจและจัดทำระบบสารสนเทศ เกี่ยวกับสถานที่ที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชน ($\bar{x} = 3.57$, S.D.= 1.10) การส่งเสริมสนับสนุนให้นำสาระสำคัญเกี่ยวกับสถานที่สำคัญของชุมชนมาใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ($\bar{x} = 3.54$, S.D.=.96) และการส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเผยแพร่สถานที่สำคัญในชุมชนเพื่อให้สังคมได้รู้จัก ($\bar{x} = 3.50$, S.D.=.99)

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 โดยรวมและรายข้อ

การส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{x}	S.D	ระดับ
1. การเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการสืบค้นเรื่องราวของชุมชนในอดีตกิจกรรม วัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน	3.32	1.04	ปานกลาง
2. การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการนำเรื่องราวของชุมชนในอดีต วัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนมาใช้จัดกิจกรรมการเรียน การสอน	3.46	.95	ปานกลาง
3. การส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนนำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม วัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน	3.71	.88	มาก
4. การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา โดยจำลองเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับ เรื่องราวของชุมชนในอดีต กิจกรรม วัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนเพื่อให้นักเรียน ได้เรียนรู้	3.32	1.04	ปานกลาง
5. การส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่อสืบสานวัฒนธรรม และประเพณีของชุมชนให้เป็นที่รู้จักแก่สังคม	3.42	1.10	ปานกลาง
6. การส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนและนักเรียนมีการจัดทำ เอกสารเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณีของ ชุมชน	3.32	1.06	ปานกลาง
7. การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการปรับปรุงพัฒนาสถานที่สำคัญ ทางประวัติศาสตร์ของชุมชนให้เป็นแหล่งการเรียนรู้	3.00	1.01	ปานกลาง
8. การส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนและสถานศึกษามีการสืบทอด กิจกรรม วัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิมของชุมชน	3.36	1.07	ปานกลาง
9. การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดนิทรรศการเผยแพร่ความรู้ เกี่ยวกับประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน	3.30	1.02	ปานกลาง
10. การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ในชุมชนให้เป็น แหล่งการเรียนรู้ เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ประวัติศาสตร์ กิจกรรม วัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน	3.17	1.18	ปานกลาง
รวม	3.34	.88	ปานกลาง

จากตาราง 10 แสดงว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.34$, S.D.=.88) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง 9 ข้อ ลำดับมากที่สุด ได้แก่ การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการนำเรื่องราวของชุมชนในอดีตวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนมาใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ($\bar{x} = 3.46$, S.D.=.92) รองลงมาคือ การส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่อสืบสานวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนให้เป็นที่รู้จักแก่สังคม ($\bar{x} = 3.42$, S.D.= 1.10) และน้อยที่สุดคือ การส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนและสถานศึกษามีการสืบทอดกิจกรรม วัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิมของชุมชน ($\bar{x} = 3.36$, S.D.= 1.07) โดยมีการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในระดับมากที่สุดคือ การส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนนำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน ($\bar{x} = 3.71$, S.D.=.88)

ตาราง 11 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทอาชีพ สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 โดยรวมและรายข้อ

การส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{x}	S.D	ระดับ
1. การส่งเสริมให้ครูผู้สอนและนักเรียนศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพในชุมชนเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	3.47	1.10	ปานกลาง
2. การส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนประสานงานกับสถานประกอบการในการนำนักเรียนไปเรียนรู้	3.55	1.38	มาก
3. การสนับสนุนให้ครูผู้สอนไปเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพต่างๆ ในชุมชน	3.36	1.07	ปานกลาง
4. การส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนได้มีการฝึกประสบการณ์ด้านอาชีพที่ตนสนใจจากสถานประกอบการในชุมชน	3.34	1.13	ปานกลาง
5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนนำผู้ประกอบการดั้งเดิมของชุมชนมาเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียน	3.42	1.09	ปานกลาง
6. การส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนนำนักเรียนไปศึกษาดูงานที่สถานประกอบการอย่างต่อเนื่อง	3.38	.97	ปานกลาง
7. การส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนนำหลักการบริหารจัดการจากสถานประกอบการในชุมชนมาใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน	3.21	.98	ปานกลาง
8. การส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนสืบทอดวัฒนธรรมและประเพณีการประกอบอาชีพดั้งเดิมของชุมชน	3.24	.91	ปานกลาง
9. การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดนิทรรศการเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับอาชีพของชุมชนในสถานศึกษา	3.21	.98	ปานกลาง
10. ท่านได้ส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์การประกอบอาชีพของชุมชนให้เป็นที่รู้จักแก่สถานศึกษาอื่นเพื่อใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้	3.26	1.01	ปานกลาง
รวม	3.34	.87	ปานกลาง

จากตาราง 11 แสดงว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทอาชีพ สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.34$, S.D.=.87) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง 9 ข้อ ระดับมากที่สุดคือ การส่งเสริมให้ครูผู้สอนและนักเรียนศึกษาสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพในชุมชนเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{x} = 3.47$, S.D.= 1.10) รองลงมาคือ การส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนนำผู้ประกอบการอาชีพดั้งเดิมของชุมชนมาเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียน ($\bar{x} = 3.42$, S.D.= 1.09) และน้อยที่สุดคือ การสนับสนุนให้ครูผู้สอนไปเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพต่างๆ ในชุมชน ($\bar{x} = 3.36$, S.D.= 1.07) ทั้งนี้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดคือ การส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนประสานงานกับสถานประกอบการในการนำนักเรียนไปเรียนรู้ ($\bar{x} = 3.55$, S.D.= 1.38)

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชนและสถานที่ตั้งโรงเรียน ผลการวิเคราะห์ปรากฏตามตาราง 12 - 21

ตาราง 12 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตามอายุ

ความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ระหว่างกลุ่ม	2	.55	.28	.49	.62
ภายในกลุ่ม	73	41.47	.57		
รวม	75	42.02			

จากตาราง 12 แสดงว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ประเภทบุคคล ประเภทสถานที่ ประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และประเพณี และประเภทอาชีพ ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 13 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	\bar{x}	S.D.	t	p
ปริญญาตรี	3.25	.78	-1.76	.08
สูงกว่าปริญญาตรี	3.55	.67		

จากตาราง 13 แสดงว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ประเภทบุคคล ประเภทสถานที่ ประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี และประเภทอาชีพ ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 14 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

ความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ระหว่างกลุ่ม	2	.55	.28	.49	.62
ภายในกลุ่ม	73	41.47	.57		
รวม	75	42.02			

จากตาราง 14 แสดงว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ประเภทบุคคล ประเภทสถานที่ ประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี และประเภทอาชีพ ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 15 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตามระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน

ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน	\bar{x}	S.D.	t	p
น้อยกว่า 10 ปี	3.47	.50	.55	.58
ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป	3.35	.80		

จากตาราง 15 แสดงว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชนน้อยกว่า 10 ปี และ ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ประเภทบุคคล ประเภทสถานที่ ประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี และประเภทอาชีพ ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 16 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตามสถานที่ตั้งโรงเรียน

สถานที่ตั้งโรงเรียน	\bar{x}	S.D.	t	p
อำเภอเมืองนนทบุรี	3.50	.64	2.11*	.04
อำเภอบางกรวย	3.01	.92		

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 16 แสดงว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่ทำการสอนในโรงเรียนที่มีสถานที่ตั้งโรงเรียนในเขตอำเภอเมือง และในเขตอำเภอบางกรวย มีความคิดเห็นในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ประเภทบุคคล ประเภทสถานที่ ประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี และประเภทอาชีพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารสถานศึกษาสอนในโรงเรียนเขตอำเภอเมือง มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทบุคคล ประเภทสถานที่ ประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี และประเภทอาชีพ มากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่สอนในเขตอำเภอบางกรวย

ตาราง 17 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทบุคคล สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตามอายุ

ความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ระหว่างกลุ่ม	2	1.20	.60	.97	.38
ภายในกลุ่ม	73	44.78	.61		
รวม	75	45.98			

จากตาราง 17 แสดงว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทบุคคล ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 18 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทบุคคล สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	\bar{x}	S.D.	t	p
ปริญญาตรี	3.43	.81	-.76	.47
สูงกว่าปริญญาตรี	3.56	.75		

จากตาราง 18 แสดงว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทบุคคลไม่แตกต่างกัน

ตาราง 19 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทบุคคล สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

ความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ระหว่างกลุ่ม	2	.27	.14	.22	.80
ภายในกลุ่ม	73	45.70	.63		
รวม	75	45.97			

จากตาราง 19 แสดงว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์การทำงานที่ต่างกัน มีความคิดเห็นในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทบุคคล ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 20 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทบุคคล สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตามระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน

ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน	\bar{x}	S.D.	t	p
น้อยกว่า 10 ปี	3.56	.40	.60	.55
ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป	3.47	.86		

จากตาราง 20 แสดงว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชนน้อยกว่า 10 ปี และตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทบุคคล ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 21 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ ในชุมชนประเภทบุคคล สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตามสถานที่ตั้งโรงเรียน

สถานที่ตั้งโรงเรียน	\bar{x}	S.D.	t	p
อำเภอเมืองนนทบุรี	3.66	.67	3.67*	.00
อำเภอบางกรวย	2.96	.87		

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 21 แสดงว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีสถานที่ตั้งโรงเรียนในเขตอำเภอเมืองและในเขตอำเภอบางกรวย มีความคิดเห็นในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทบุคคลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารสถานศึกษาในเขตอำเภอเมืองมีความคิดเห็นในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทบุคคลมากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาในเขตอำเภอบางกรวย

ตาราง 22 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทสถานที่ สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตามอายุ

ความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ระหว่างกลุ่ม	2	1.06	.53	.88	.42
ภายในกลุ่ม	73	44.10	.60		
รวม	75	45.16			

จากตาราง 22 แสดงว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทสถานที่ ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 23 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทสถานที่ สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	\bar{x}	S.D.	t	p
ปริญญาตรี	3.19	0.81	-2.07*	.04
สูงกว่าปริญญาตรี	3.56	.068		

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 23 แสดงว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทสถานที่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารสถานศึกษาที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี มีความคิดเห็นในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนมากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี

ตาราง 24 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทสถานที่ สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

ความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ระหว่างกลุ่ม	2	.24	.12	.19	.82
ภายในกลุ่ม	73	44.93	.61		
รวม	75	45.17			

จากตาราง 24 แสดงว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทสถานที่ ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 25 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทสถานที่ สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตามระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน

ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน	\bar{x}	S.D.	t	p
น้อยกว่า 10 ปี	3.41	.53	.50	.62
ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป	3.33	.83		

จากตาราง 25 แสดงว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชนน้อยกว่า 10 ปี และตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ประเภทสถานที่ ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 26 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทสถานที่ สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตามสถานที่ตั้งโรงเรียน

สถานที่ตั้งโรงเรียน	\bar{x}	S.D.	t	p
อำเภอเมืองนนทบุรี	3.44	.72	1.96*	.05
อำเภอบางกรวย	3.05	.87		

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 26 แสดงว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีสถานที่ตั้งโรงเรียนในเขตอำเภอเมืองนนทบุรีและในเขตอำเภอบางกรวย มีความคิดเห็นในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทสถานที่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารสถานศึกษาในเขตอำเภอเมืองมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ประเภทสถานที่มากกว่าในเขตอำเภอบางกรวย

ตาราง 27 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตามอายุ

ความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ระหว่างกลุ่ม	2	8.72 E-03	4.36 E-03	.01	.99
ภายในกลุ่ม	73	57.57	.97		
รวม	75	57.58			

จากตาราง 27 แสดงว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มี อายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 28 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	\bar{x}	S.D.	t	p
ปริญญาตรี	3.14	.93	-2.35*	.02
สูงกว่าปริญญาตรี	3.61	.72		

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 28 แสดงว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารสถานศึกษาที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี มากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี

ตาราง 29 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

ความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ระหว่างกลุ่ม	2	.26	.13	.16	2.85
ภายในกลุ่ม	73	57.32	.78		
รวม	75	57.58			

จากตาราง 29 แสดงว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และประเพณี ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 30 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตามระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน

ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน	\bar{x}	S.D.	t	p
น้อยกว่า 10 ปี	3.51	.73	.87	.39
ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป	3.29	.91		

จากตาราง 30 แสดงว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน น้อยกว่า 10 ปี และตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 31 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตามสถานที่ตั้งโรงเรียน

สถานที่ตั้งโรงเรียน	\bar{x}	S.D.	t	p
อำเภอเมืองนนทบุรี	3.46	.83	2.23*	.03
อำเภอบางกรวย	2.94	.92		

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 31 แสดงว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีสถานที่ตั้งโรงเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารสถานศึกษาที่อยู่ในเขตอำเภอเมืองมีความคิดเห็นในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน มากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่อยู่ในเขตอำเภอบางกรวย

ตาราง 32 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทอาชีพ สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตามอายุ

ความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ระหว่างกลุ่ม	2	.68	.32	.44	.64
ภายในกลุ่ม	73	56.54	.77		
รวม	75	57.23			

จากตาราง 32 แสดงว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทอาชีพ ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 33 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทประเภทอาชีพ สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	\bar{x}	S.D.	t	p
ปริญญาตรี	3.24	.91	-1.19	.24
สูงกว่าปริญญาตรี	3.48	.82		

จากตาราง 33 แสดงว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทอาชีพ ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 34 เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทประเภทอาชีพ สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

ความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ระหว่างกลุ่ม	2	.38	.19	.24	.79
ภายในกลุ่ม	73	56.85	.78		
รวม	75	57.23			

จากตาราง 34 แสดงว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทอาชีพ ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 35 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทประเภทอาชีพ สังกัดพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตามระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน

ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน	\bar{x}	S.D.	t	p
น้อยกว่า 10 ปี	3.41	.66	.32	.75
ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป	3.33	.93		

จากตาราง 35 แสดงว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชนน้อยกว่า 10 ปี และตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ประเภทอาชีพ ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 36 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทประเภทอาชีพ สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตามสถานที่ตั้งโรงเรียน

สถานที่ตั้งโรงเรียน	\bar{x}	S.D.	t	p
อำเภอเมืองนนทบุรี	3.43	.74	1.13	.27
อำเภอบางกรวย	3.10	1.18		

จากตาราง 36 แสดงว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีสถานที่ตั้งโรงเรียนในเขตอำเภอเมืองและในเขตอำเภอบางกรวย มีความคิดเห็นในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทอาชีพ ไม่แตกต่างกัน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 ซึ่งสรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ โดยลำดับ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. สมมติฐานในการวิจัย
3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
5. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล
6. สรุปผลการวิจัย
7. อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชนและสถานที่ตั้งโรงเรียน

สมมติฐานในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย มีดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 มีการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง
2. ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 ที่มีอายุต่างกัน มีการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน แตกต่างกัน
3. ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 ที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน แตกต่างกัน

4. ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน แตกต่างกัน
5. ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 ที่มีระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชนต่างกัน มีการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน แตกต่างกัน
6. ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 ที่มีสถานที่ตั้งโรงเรียนต่างกัน มีการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน แตกต่างกัน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง มีดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการและหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ ในโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำนวน 100 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซีซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan. 1970 : 608) ในแต่ละกลุ่มประชากรได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 80 คน จากนั้นใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นชนิดสัดส่วน (Stratified Random Sampling) โดยใช้อำเภอเป็นชั้นและกำหนดผู้ให้ข้อมูลโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองและได้กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถามจากเนื้อหาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลคุณลักษณะส่วนตัว ของผู้บริหารสถานศึกษาแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 ประเภทบุคคล ประเภทสถานที่ ประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี และประเภทอาชีพ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) มีค่าความเชื่อมั่น .9786

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS for Windows โดยดำเนินการ ดังนี้

1. หาค่าร้อยละของข้อมูลคุณลักษณะส่วนตัวของผู้บริหารสถานศึกษาที่ตอบแบบสอบถาม
2. หาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) วิเคราะห์ข้อมูลระดับการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 ใน 4 ด้าน คือ ประเภทบุคคล ประเภทสถานที่ ประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี และประเภทอาชีพโดยรวมและรายด้าน
3. เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 โดยการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย 2 กลุ่ม ได้แก่ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชนและสถานที่ตั้งโรงเรียนโดยใช้ค่าทดสอบที (t-test) เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่ม ได้แก่ อายุ และประสบการณ์การสอน โดยใช้สถิติการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One -Way ANOVA) ในกรณีที่มีค่าความแตกต่างของค่ามัชฌิมเลขคณิต วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวใช้การทดสอบด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe' 's test)

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตามอายุพบว่า ส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 56.60 รองลงมาคือ อายุ 40 - 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.80 และน้อยสุดคืออายุต่ำกว่า 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 2.60 เมื่อพิจารณาระดับการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 57.90 และมีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 42.10 ส่วนด้านประสบการณ์การทำงานพบว่า ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 82.90 รองลงมาคือ อายุตั้งแต่ 10 – 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 15.80 และอายุน้อยกว่า 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 1.30 ส่วนด้านระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชนพบว่า ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชุมชนตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 78.90 และอาศัยอยู่ในชุมชนน้อยกว่า 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 21.10 หากพิจารณาด้านสถานที่ตั้งโรงเรียน พบว่า ทำการสอนในโรงเรียนเขตอำเภอเมือง คิดเป็นร้อยละ 75.00 และทำการสอนในโรงเรียนเขตอำเภอบางกรวย คิดเป็นร้อยละ 25.00
2. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ประเภทบุคคล ประเภทสถานที่ ประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี และประเภทอาชีพ ตามลำดับ

3. เปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 โดยรวมซึ่งพิจารณาจากคุณลักษณะด้านอายุต่างกัน ระดับการศึกษาต่างกัน และประสบการณ์การทำงานต่างกันพบว่า มีการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ประเภทบุคคล ประเภทสถานที่ ประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี และประเภทอาชีพ ไม่แตกต่างกัน หากพิจารณาด้านสถานที่ตั้งโรงเรียนต่างกันพบว่า แตกต่างกันและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ได้ผลสรุป ดังนี้

3.1 ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอายุต่างกัน มีการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ประเภทบุคคล ประเภทสถานที่ ประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี และประเภทอาชีพ ไม่แตกต่างกัน

3.2 ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีระดับการศึกษาต่างกันพบว่า มีการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ประเภทบุคคลและประเภทอาชีพไม่แตกต่างกัน หากพิจารณาด้านประเภทสถานที่ และประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี พบว่า แตกต่างกัน

3.3 ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันพบว่า มีการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ประเภทบุคคล ประเภทสถานที่ ประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี และประเภทอาชีพ ไม่แตกต่างกัน

3.4 ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชนต่างกัน มีการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ประเภทบุคคล ประเภทสถานที่ ประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี และประเภทอาชีพ ไม่แตกต่างกัน

3.5 ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีสถานที่ตั้งโรงเรียนต่างกัน มีการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ประเภทบุคคล ประเภทสถานที่ และประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี พบว่าแตกต่างกัน หากพิจารณาด้านประเภทอาชีพ พบว่า ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรีเขต 1 ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญและอภิปรายผลจากข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 ประเภทบุคคล ประเภทสถานที่ ประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี และประเภทอาชีพ ซึ่งจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน และสถานที่ตั้งโรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งตรงกับสมมติฐานข้อที่ 1 ที่ตั้งไว้ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ สำลี เก่งทอง (2544 : บทคัดย่อ) ; ภาษิต

บุษมมงคล (2543 : บทคัดย่อ) ; และพวงรัตน์ วิทยตมาภรณ์ (2541 : บทคัดย่อ) จากการศึกษาที่ผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในมาตรา 24 ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสาระในการจัดการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ที่ครูและสถานศึกษาจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติ โดยการปรับเปลี่ยนการเรียนรู้แบบที่เน้นการท่องจำ ทำตาม ซึ่งมีครูเป็นศูนย์กลาง มาเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเอาชีวิตจริงของผู้เรียนเป็นตัวตั้งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติจริง การรู้จักสืบเสาะ และค้นหาความรู้ การสนใจใฝ่รู้ และการรู้จักแก้ปัญหา (รุ่ง แก้วแดง. 2543ข : คำนำ) แต่เนื่องจากครูผู้สอนมีปัญหาและอุปสรรคในการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ทั้งที่เห็นว่ามีประโยชน์มากที่สุดและยังช่วยให้นักเรียนรักและผูกพันในท้องถิ่นของตน ทำให้สามารถนำความรู้ที่ได้รับมาใช้กับชุมชนและในชีวิตจริงที่ตนอาศัยอยู่ (พวงรัตน์ วิทยตมาภรณ์. 2541 : บทคัดย่อ) อีกทั้งเป็นการดึงดูความสนใจของนักเรียนช่วยให้การเรียนได้ผล (Shaver. 1991 : Abstract) นอกจากนั้นพบว่า ผู้ปกครองไม่สนับสนุนการนำนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ เกรงว่าจะได้รับอันตรายรวมถึงการที่โรงเรียนไม่มีค่าใช้จ่ายในการใช้แหล่งการเรียนรู้ (พิชยา นันทวิเชตพงษ์. 2536 : บทคัดย่อ) แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

1.1 ประเภทบุคคล พบว่า มีการใช้แหล่งการเรียนรู้ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับงานวิจัยของ สามารถ รอดสำราญ (2546 : บทคัดย่อ); และสาวิตรี ซาดา (2546 : บทคัดย่อ) ทั้งที่ในชุมชนมีผู้รู้ต่าง ๆ มากมาย มากกว่าครูที่สอนหนังสือเป็นครูที่รู้จริง ทำจริง ทำให้การเรียนรู้เข้าไปเชื่อมโยงกับการปฏิบัติจริง การเรียนรู้สนุก ไม่น่าเบื่อ (ประเวศ วัชสี. 2543ค : 60-61) และองค์ความรู้ในท้องถิ่นนั้นเป็นความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติจริงที่สืบทอดกันมา และสามารถปรับใช้ในหลายสถานการณ์ได้ (อธิปัตย์ คลี่สุนทร. 2547 : 29-30) แต่ปัญหาที่พบ คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ค่อยมีเวลาว่าง ขาดทักษะ ตลอดจนขั้นตอนในการฝึกปฏิบัติ การเบิกจ่ายค่าตอบแทนวิทยากรเป็นไปด้วยความล่าช้า กอปรกับการเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทบุคคลต้องคำนึงถึงผู้เรียน หลักสูตร เนื้อหาวิชาและคุณสมบัติของภูมิปัญญาท้องถิ่น (ประกอบ ใจมัน. 2539 : บทคัดย่อ) งบประมาณการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ (รุจิรา จริยพันธ์. 2546 : บทคัดย่อ) และการจัดการ (สามารถ รอดสำราญ. 2546 : บทคัดย่อ) เป็นปัจจัยประกอบด้วย ดังนั้นหากต้องการนำแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทบุคคลไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพิ่มขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริม สนับสนุนให้มีการวางแผนร่วมกันกับชุมชนและหน่วยเหนือ เพื่อจัดสรรงบประมาณเป็นค่าตอบแทนวิทยากรท้องถิ่นอย่างเหมาะสม (ภาษิต บุษมมงคล. 2543 : บทคัดย่อ) ตลอดจนให้การอบรมด้านเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้แก่ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้มีความสามารถในการสอนที่ดีแก่นักเรียน ซึ่งครูผู้สอนจะเห็นคุณค่าในการนำนักเรียนหรือมอบหมายงานให้นักเรียนไปเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นมากขึ้น

1.2 ประเภทสถานที่ พบว่า มีการใช้แหล่งการเรียนรู้ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับงานวิจัยของ สาวิตรี ซาดา (2546 : บทคัดย่อ) และ ลี ชู-เวิน (Lee Shu-Wen. 1977 : 1218-A)

ได้ให้ทัศนะว่า การเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน มีผลให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ที่กว้างขวางเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี ซึ่งการเรียนรู้จะต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่ายในชุมชน (สมจิตร ชีแจง. 2537 : บทคัดย่อ) ซึ่งครูผู้สอนมักมีปัญหาและอุปสรรคในการใช้แหล่งการเรียนรู้ (พวงรัตน์ วิทยตมาภรณ์. 2541 : บทคัดย่อ) นำมาประกอบการเรียนการสอนเนื่องจากขาดแคลนงบประมาณ ระเบียบในการนำนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ไม่เอื้อต่อการนำนักเรียนไปเรียนรู้และผู้บริหารไม่สนับสนุนเท่าที่ควร (พวงรัตน์ วิทยตมาภรณ์. 2541 : บทคัดย่อ) ทำให้นักเรียนออกไปศึกษานอกสถานที่ไม่ได้รับความสะดวก (รุจิรา จริยพันธ์. 2546 : บทคัดย่อ) ตลอดจนความจำกัดในเรื่องเวลาในการดำเนินการ (ภาษิต บุษมมงคล. 2543 : บทคัดย่อ) โดยแหล่งการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนใช้ในการเรียนการสอนน้อยที่สุด คือหน่วยงานที่เป็นสถานศึกษา (พวงรัตน์ วิทยตมาภรณ์. 2541 : บทคัดย่อ) ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรตรวจสอบและสร้างแหล่งความรู้ในชุมชนให้เพิ่มขึ้น (ประเวศ วะสี. 2543ค : 61) ตลอดจนการส่งเสริม สนับสนุนให้มีการจัดทำทะเบียนรวบรวมแหล่งความรู้หรือแหล่งให้บริการต่างๆ ที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ หรือที่จัดสร้างขึ้นใหม่เพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้ พร้อมทั้งนำสถานที่สำคัญในชุมชนที่มีอยู่แล้วในวิถีชีวิตและการทำมาหากินในชุมชน สถานที่สำคัญทางธรรมชาติ ที่เปิดกว้างสร้างบรรยากาศและจินตนาการอันกว้างไกลแก่นักเรียน (กาญจนา เอกะวิภาค. 2541 : 12) มาใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดจนการสนับสนุนให้มีการจัดการที่ดีและมีวิทยากรที่สามารถให้ความรู้ต่างๆ ที่ผู้เรียนสนใจได้อย่างดียิ่ง (สุมน อมรวิวัฒน์. 2544 : 15)

1.3 ประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี พบว่า มีการใช้แหล่งการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับงานวิจัยของสามารถ รอดสำราญ (2546 : บทคัดย่อ) กระทรวงศึกษาธิการ (2544ข : 3) ได้กำหนดแนวการปฏิบัติในการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนไว้ว่าแนวความคิด ความเชื่อต่างๆ ที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาเพื่อการดำเนินชีวิตที่สงบสุขในแต่ละท้องถิ่น ศิลปะวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณี ศิลปะการเล่นพื้นเมือง ศิลปะด้านโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน วรรณกรรมทางประวัติศาสตร์ ภาษาถิ่นและการกระทำหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาและวิถีการดำรงชีวิต (สิริยุพา ศกุนตะเสฐียร. 2545 : 7) ครูผู้สอนสามารถนำมาใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ทั้งสิ้น ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีสำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ให้เป็นระบบ หมวดยุทธ์ หรืออาจจัดทำเป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม โบราณสถาน ศิลปะวัตถุและเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าควรแก่การศึกษาค้นคว้าอันนำมาซึ่งความภูมิใจของท้องถิ่น (สมจิตร ชีแจง. 2537 : 153-154) ของผู้เรียน ตลอดจนการส่งเสริม สนับสนุนให้ครูผู้สอนนำนักเรียนไปร่วมกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้นเพื่อให้นักเรียนเรียนรู้ เกิดความรู้สึกรักและผูกพันในท้องถิ่นของตน (พวงรัตน์ วิทยตมาภรณ์. 2541 : บทคัดย่อ)

1.4 ประเภทอาชีพ พบว่า มีการใช้แหล่งการเรียนรู้ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากการนำนักเรียนไปศึกษาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนที่เป็นการประกอบอาชีพในท้องถิ่นหรือสถานประกอบการมักมีปัญหาในด้านงบประมาณที่เป็นค่าใช้จ่ายซึ่งสถานศึกษามีอยู่อย่างจำกัดอีกทั้งการ

นำนักเรียนออกไปศึกษานอกสถานที่ไม่ได้รับความสะดวก และแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนมีการติดต่อและร่วมกันวางแผนกับทางโรงเรียนในการนำนักเรียนไปเรียนรู้ค่อนข้างน้อย โดยชุมชนยังมีความเข้าใจว่าบทบาทในการจัดการเรียนการสอนเป็นของโรงเรียน (สามารถ รอดสำราญ, 2546 : บทคัดย่อ) ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมสนับสนุน ให้ผู้เชี่ยวชาญในด้านอาชีพแต่ละสาขาหรือเจ้าของสถานประกอบการต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่ครูและนักเรียน ตลอดจนขอความร่วมมือในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ร่วมกับทางโรงเรียนโดยให้ใช้สถานประกอบการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะในด้านอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของ ศิริพร ภูมิพันธ์ (2547 : บทคัดย่อ) ที่กล่าวว่า การศึกษาจากของจริงเป็นประสบการณ์ตรงและเป็นกิจกรรมที่สนุกสนาน สอดคล้องกับแนวคิดของ เชฟเวอร์ (Shaver, 1991 : Abstract) ที่ว่าการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประกอบการเรียนการสอนจะทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์มากกว่าการเรียนในชั้นเรียน

2. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 โดยรวม ซึ่งพิจารณาจากคุณลักษณะด้าน อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงานที่ต่างกันพบว่า มีการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล ประเภทสถานที่ ประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี และประเภทอาชีพ ไม่แตกต่างกัน หากพิจารณาด้านสถานที่ตั้งโรงเรียนที่ต่างกันพบว่า มีความแตกต่างกันและเมื่อพิจารณารายด้านได้ผลสรุป ดังนี้

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอายุต่างกัน พบว่า มีการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประเภทบุคคล ประเภทสถานที่ ประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี และประเภทอาชีพไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษาได้มีการพัฒนา อบรม ส่งเสริมและสนับสนุนครูผู้สอนให้มีความรู้ในเรื่องการปฏิรูปการเรียนรู้ในสถานศึกษา เพื่อให้มีความพร้อมต่อการจัดแนวทางการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีระดับการศึกษาต่างกันพบว่า มีการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ประเภทบุคคลและประเภทอาชีพไม่แตกต่างกัน หากพิจารณาด้านประเภทสถานที่และประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณีพบว่า แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ สุเทพ ศรีระกิง (2546 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยรวมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาไว้ว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (มาตรา 22) ต้องเน้นความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ เรื่องเกี่ยวกับตนเอง ความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ตลอดจนความรู้ที่เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา ทักษะในการ

ประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข (มาตรา 23) ต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนเรียนจากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น ส่งเสริมให้ผู้สอนสร้างบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ (มาตรา 24) และรัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ทุกรูปแบบ (มาตรา 25) ซึ่งนับว่าเป็นแนวทางในการบริหารการศึกษาของประเทศ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องทราบข้อกำหนดดังกล่าวและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 13-15)

2.3 ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันพบว่า มีการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ประเภทบุคคล ประเภทสถานที่ ประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี และประเภทอาชีพไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการปฏิรูปการศึกษาและการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาของชาติ ผู้บริหารการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษาทุกคนต้องเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการบริหารสถานศึกษาจากเดิมที่เน้นการสอนจากตำรามาเป็นการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเป็นสื่อสนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอน

2.4 ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชนต่างกัน มีการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ประเภทบุคคล ประเภทสถานที่ ประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณีและประเภทอาชีพไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 มีลักษณะเป็นชุมชนเมืองในเขตอำเภอเมืองและกิ่งชนบทในเขตอำเภอบางกรวย อาชีพหลักของชุมชนจึงมีแหล่งการเรียนรู้ในพื้นที่มากมาย ได้แก่ การทำสวนผลไม้ สวนไม้ดอกไม้ประดับ อาชีพรับจ้าง ค้าขาย ทำเครื่องปั้นดินเผาและรับราชการ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1. 2547ก : 2) กอปรกับเป็นจังหวัดในเขตปริมณฑลที่สามารถใช้ระยะเวลาในการเดินทางไปศึกษายังแหล่งการเรียนรู้ในจังหวัดใกล้เคียงโดยใช้เวลาการเดินทางไม่มากนักหากมีการเตรียมการวางแผนการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้าจะสามารถบูรณาการการเรียนการสอนระหว่างวิชาเพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่ากับผู้เรียน และสามารถเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ในวิถีชีวิตที่เป็นองค์รวมได้ด้วย นอกจากนี้บางโรงเรียนได้จัดทำจดหมายข่าว วารสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ให้บุคลากรทางการศึกษาและชุมชนได้ทราบถึงแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่แล้วในชุมชน (โรงเรียนเบญจมราชานุสรณ์. 2547 : 48) และมีการรับรู้แหล่งการเรียนรู้ต่างๆ จากสื่อหลากหลายแขนงแต่นับว่ายังมีการใช้แหล่งเรียนรู้ประกอบการเรียนการสอนน้อย ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องพัฒนาครูผู้สอนให้เห็นความสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อให้ นักเรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ รอบตัว เช่น การจัดทัศนศึกษา การเข้าค่ายทางวิชาการ การจัดนิทรรศการ การจัดป้ายนิเทศ การฝึกทักษะในด้านอาชีพและสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข (โรงเรียนรัตนานธิเบศร์. 2547 : 31)

2.5 ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีสถานที่ตั้งโรงเรียนต่างกัน มีการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ประเภทบุคคล ประเภทสถานที่ และประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี พบว่า แตกต่างกันไป ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ต่อศักดิ์ บุญเสื่อ. (2543 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า สถานที่ตั้งโรงเรียนต่างกัน ส่งผลต่อทัศนคติของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาของท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่างกัน และแตกต่างกันไปตามสภาพของแต่ละท้องถิ่น (รุจิรา จริยพันธ์. 2546 : บทคัดย่อ) การจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนในเขตชนบทกับในเขตเมืองหรือเทศบาลมีความแตกต่างกันมากหลายโรงเรียนที่อยู่ในเขตเมืองมีแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งในและนอกสถานศึกษา (วิทยา บุญศรีนุ้ย. 2545 : 1) เช่น ตลาดน้ำ วัด สถานเอนามัย ศูนย์การเกษตรการท่องเที่ยว สวนผลไม้โรงงาน ศูนย์ไม้ประดับ การทำเครื่องปั้นดินเผา การนวดแผนโบราณ การทำขนม ทำสบู่สมุนไพร (โรงเรียนมัธยมวัดเพลง. 2547 : 4-19)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะ ประกอบด้วย ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา สามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้เป็นแนวทางส่งเสริมสนับสนุน การใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มากขึ้นในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ได้เรียนจากประสบการณ์จริง จะทำให้มีความเข้าใจในเนื้อหาวิชามากขึ้น ทำให้หลักสูตรมีความหมายและได้รับประสบการณ์มากกว่าการเรียนการสอนที่จัดขึ้นเฉพาะภายในห้องเรียน

2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนจัดทำแผนการเรียนรู้ด้วยการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน เป็นสื่อในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตลอดจนการสร้าง ความเข้าใจแก่ครูผู้สอนให้เห็นประโยชน์และความคุ้มค่าที่จะเกิดกับผู้เรียน

3. ครูผู้สอนสามารถนำแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนไปใช้ประกอบการเรียนการสอนได้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนควรร่วมมือกับชุมชน ตรวจสอบแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นให้สอดคล้องในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ แล้วจัดทำเป็นทำเนียบเพื่อสะดวกในการใช้ประโยชน์

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพของการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ทั้ง 4 ประเภท ที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

2. ควรมีการวิจัยในเชิงลึกถึงสภาพปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการให้นักเรียนไปศึกษาค้นคว้าโดยใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนประกอบการเรียนการสอน
3. ควรมีการทำวิจัยเพื่อศึกษาความต้องการของนักเรียนต่อการเรียนการสอนด้วยการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2544ก ; 2 พฤศจิกายน). คำสั่งที่ วก 1166/2544 เรื่อง ให้ใช้หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 .
- . (2544ข). การพัฒนาการใช้แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนและท้องถิ่นเพื่อจัดกระบวนการ เรียนรู้. กรุงเทพฯ : การศาสนา.
- . (2546ก). พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 และ กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ. กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- . (2546ข). คู่มือการปฏิบัติงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักงาน. กรมวิชาการ. (2540). รายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษา ปีการศึกษา 2538. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานคร.
- . (2543). สรุปรายงานการประชุมเรื่องกรอบและทิศทางของหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : ศูนย์พัฒนาหลักสูตร.
- . (2544ก). การทำหนังสือและสื่อการสอนสำหรับเลือกใช้ในโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานคร.
- . (2544ข). บรรยายภาคสดใ้ช่วยมองไกลใ้เรียนรู้. กรุงเทพฯ : การศาสนา.
- . (2545). คู่มือพัฒนาสื่อการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- . (2546ก). การจัดสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานคร.
- . (2546ก). แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- . (2546ข). คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ. กรมสามัญศึกษา. (2542ก). แนวดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : การศาสนา.
- . (2542ข). เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ.2539. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานคร.
- . (2545). สถานที่สำคัญทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานคร.
- . (2546ก). พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการพ.ศ. 2546 และ กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ. กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- . (2546ข). คู่มือการปฏิบัติงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักงาน. กมล ภูประเสริฐ. (2544). การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : ทิปส์พับลิเคชั่น.

- กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ. (2536). *ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ด. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- กาญจนา เอกะวิภาค. (2541). *การทำมาหากินในชุมชน*. กรุงเทพฯ : คุรุสภาลาดพร้าว.
- กิตติวดี บุญชื้อ. (2540). *การเรียนรู้อย่างมีความสุข*. กรุงเทพฯ : ศูนย์พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน.
- กลิ่น สระกระเทียม. (2548, 23 พฤศจิกายน). *อุทยานการเรียนรู้...เปิดประตูสู่โรงเรียน*. มติชน. หน้า 26.
- จรุง รัตตมาน. (2541). *การติดตามผลผู้ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษา ระดับสูง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 1 และเขตการศึกษา 6 รุ่นที่ 1 ประจำปีงบประมาณ 2539 ของศูนย์ฝึกอบรมประจำเขตการศึกษา 6*. ลพบุรี : สำนักงานพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษา 6.
- จำรัส มีกุล. (2542). *หลักสูตรประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏจันทรเกษม.
- เจ็ดศักดิ์ ชุมนุม. (2540). *การสอนแบบหน่วยเนื้อหาบูรณาการ*. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- เฉลิม พรกระแสน. (2544). *ร่วมปฏิรูปการเรียนรู้กับครูต้นแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การสอนแบบการแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้*. นนทบุรี : แคนคิดมีเดีย.
- ชัยพจน์ รักราม. (2542, พฤษภาคม - สิงหาคม). *แหล่งเรียนรู้เพื่อเป็นคณอบรู้*. *วิทยบริการ*. 10(2) : 34 - 40.
- ชูชาติ พ่วงสมจิตต์. (2541). *การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม ของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ด. (บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัดสำเนา.
- ต่อศักดิ์ บุญเสื่อ. (2543). *สภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดลพบุรี*. (ออนไลน์). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ทัศน์ีย์ ศุภเมธี. (2532). *หลักสูตรและการจัดการมัธยมศึกษา*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตร การสอน คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูธนบุรี.
- ทรงธรรม กาญจนพิบูลย์. (2541). *บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษาในการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมศึกษา*. ปรินญาณินพนธ์ ศษ.ม. (สิ่งแวดล้อมศึกษา). นครปฐม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. อัดสำเนา.
- นเนศ ขำเกิด. (2543, กุมภาพันธ์). *ถ้าครูไม่อ่านไม่ศึกษาค้นคว้าจะปฏิรูปการศึกษาให้สำเร็จได้อย่างไร*. *วารสารวิชาการ*. 3(2) : 73 - 77.

- บุญชม ศรีสะอาด (2545). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ประกอบ ใจมั่น. (2539). การศึกษาสภาพ ปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (โสตทัศนศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัดสำเนา.
- ประเทือง สังข์นาค. (2546). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารวิทยาลัยเทคนิคนครนายก. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- ประยูรย์ ดรีชัย. (2544). การศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- ประวิทย์ กาศา. (2541). การศึกษาปัญหาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นของ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. อัดสำเนา.
- ประเวศ วะสี. (2543ก, ธันวาคม). ปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อแก้ความทุกข์ยากของคนทั้งแผ่นดิน. วารสารสารปฏิรูป. 3(33) : 60 - 62.
- (2543ข). ปฏิรูปการศึกษา ยกเครื่องทางปัญญา ทางรอดพ้นจากความหายนะ. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- (2543ค). แหล่งรวมวิทยาการ. กรุงเทพฯ : แพร์พิทยา.
- เปลื้อง ณ นคร. (2544). พจนานุกรม. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.
- ผ่องศรี สมยา. (2544, มกราคม). การเรียนรู้ตามความสนใจ. วารสารวิชาการ. 4(1) : 7 - 13.
- พิชยา นันทวิเชตพงษ์. (2536). การใช้แหล่งชุมชนประกอบการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การสอนสังคมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. อัดสำเนา.
- พจน์ เทียมศักดิ์. (2543ก, ธันวาคม). การศึกษา : ปฏิสัมพันธ์ของการเรียนรู้ในชุมชนและโรงเรียน. วารสารวิชาการ. 3(12) : 56 - 69.
- (2543ข). ปฏิสัมพันธ์ของการเรียนรู้ในชุมชนและโรงเรียน. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. (พัฒนศึกษาศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- พลอยทิพย์ ดันตระเชียร. (2547). ทักษะการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.

- พวงรัตน์ วิทย์ตมาภรณ์. (2541). การศึกษาการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนในการเรียนการสอน กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตวิชาสังคมศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.(สาขาสังคมศึกษา). ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. อัดสำเนา.
- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. (2544). พันธะและทักษะใหม่ของครูในแนวคิดและแนวการปฏิบัติสำหรับครูมัธยมเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพโรจน์ ขวัญคง; และ สุตรัก แก้วระงับ. (2546). รายงานการวิจัย เรื่อง การศึกษาผลการเรียนรู้โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ จากการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนทุ่งยางแดงพิทยาคม จังหวัดปัตตานี. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการวิจัย การศึกษา ศาสนาและการวัฒนธรรม.
- ภาษิต บุษมมงคล. (2543). การใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). นนทบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. อัดสำเนา.
- ภาษิต สุโพธิ์. (2547). การใช้แหล่งการเรียนรู้ธรรมชาติบริเวณโรงเรียนในการพัฒนาการเรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. บัณฑิตวิทยาลัย. (2546). คู่มือการจัดทำวิทยานิพนธ์และสารนิพนธ์. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2541). การมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนของคณะกรรมการการศึกษาประจำโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). นนทบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. อัดสำเนา.
- รุจิรา จริยพันธ์. (2546). การมีส่วนร่วมของแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี : เฉพาะกรณีโรงเรียนนำร่องการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (สังคมสงเคราะห์ศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. อัดสำเนา.
- รุ่ง แก้วแดง. (2540). การปฏิรูปการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน.
- (2543ก). ปฏิรูปการเรียนรู้ แกไขความทุกข์ยากของแผ่นดิน. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี.
- (2543ข). การปฏิวัติการศึกษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน.
- โรงเรียนมัธยมวัดเพลง. (2547). รายงานผลการปฏิบัติงาน ปีการศึกษา 2547. นนทบุรี : โรงเรียนข. อัดสำเนา.

- โรงเรียนเบญจมราชานุสรณ์. (2547). รายงานผลการปฏิบัติงาน ปีการศึกษา 2547. นนทบุรี :
โรงเรียนฯ. อัดสำเนา.
- โรงเรียนรัตนานธิเบศร์. (2547). รายงานผลการปฏิบัติงาน ปีการศึกษา 2547. นนทบุรี :
โรงเรียนฯ. อัดสำเนา.
- ลักษณะพร ทศนาวลัย. (2545). การดำเนินงานปฏิรูปการเรียนรู้ โรงเรียนบ้านวังนายาว
จังหวัดน่าน. ปรินญาณีพันธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). อุดรดิตต์ : บัณฑิตวิทยาลัย
สถาบันราชภัฏอุดรดิตต์. อัดสำเนา.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2542). แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. พิมพ์ครั้งที่ 2
กรุงเทพฯ : แอล.ที.เพลส.
- วิทยา บุญศรีน้อย. (2545). ความคิดเห็นต่อการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้
ในโรงเรียนและชุมชนของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอชัยบุรี
จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. อัดสำเนา.
- วิสุทธิ ราตรี. (2532). ปัจจัยด้านผู้บริหารโรงเรียนที่สัมพันธ์กับความสำเร็จของโรงเรียนใน
โครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน. ปรินญาณีพันธ์ กศ.ด.
(พัฒนศึกษาศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
อัดสำเนา.
- วีระศักดิ์ วงษ์สมบัติ. (2548, 15 กันยายน). อาชีวะปฏิรูปการเรียนรู้ห้องเรียนลงสนามบ้าน
น้ำเค็ม. เดลินิวส์. หน้า 27.
- วุฒิไกร เลื่อนแป้น. (2547). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการส่งเสริมการจัดแหล่งการ
เรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สุราษฎร์ธานี เขต 3.
วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์. อัดสำเนา.
- ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ ; และ ดารณี คำวังนัง. (2545). แหล่งการเรียนรู้เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้
และหลักสูตรสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : เมธิทิปส์.
- ศิริพร ภูมิพันธ์. (2547). ผลของชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนตาม
กระบวนการ 5 E เรื่องซากดึกดำบรรพ์ของสิ่งมีชีวิตต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. ปรินญา ศษ.ม. (การสอนวิทยาศาสตร์). กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. อัดสำเนา.
- สาโรช บัวศรี. (2530). การศึกษาแผนใหม่หรือการศึกษาแบบพิพัฒนาการในปราชญ์ผู้ทรงศีล.
กรุงเทพฯ : มิตรสัมพันธ์กราฟิเคอาร์ท.

- สามารถ รอดสำราญ. (2546). การใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. อัดสำเนา.
- สายันต์ ไพเราะจิดร. (2544). รายงานการศึกษาวิจัยโครงการวิจัยและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้สำหรับการศึกษาดลอดชีวิต : กรณีศึกษานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาและพื้นที่ใกล้เคียง. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. อัดสำเนา.
- สาวิตรี ซาดา. (2546). การศึกษาสภาพการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. อัดสำเนา.
- สายสุดา กิจประยูร. (2544). การศึกษาการบริหารการศึกษาและประสิทธิผลของโรงเรียนคาทอลิกในสังกัดสังฆมณฑลราชบุรี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- สิริยุพา สกุนตะเสฐียร. (2545). การบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). นครปฐม : บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏนครปฐม. อัดสำเนา.
- สีปพนนท์ เกตุทัต. (2542 , 2 มีนาคม). จดหมายแถลงข่าวการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์. 3(2) : 7.
- สุคนธ์ สินธพานนท์; และ คณะ. (2545). การจัดกระบวนการเรียนรู้ : เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- สุเทพ ศรีระกิง. (2546). การศึกษาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- สุน อมรวิวัฒน์. (2544). กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สุนทนา พรหมบุญ ; และ คนอื่นๆ. (2540). การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ : ศูนย์พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน.
- สุวิทย์ มูลคำ. (2545). แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : แพรวพิทยา.
- สมชาย เทพแสง. (2547, เมษายน - มิถุนายน). โรงเรียนแห่งการเรียนรู้ (Learning School) : ภูมูแจสำคัญในการพัฒนาคุณภาพนักเรียน. วารสารวิชาการ. 7(2) : 10 - 16.

- สมจิตร ชี้แจง. (2537) พิพิธภัณฑสถานและห้องสมุดธรรมะหลวงพ่อบาน วัดบางโคนม จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา : การวิจัยเพื่อพัฒนาแหล่งความรู้ในชุมชน. ปริญญาโท กศ.ม.
(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
อัสสัมชัญ.
- สำลี เก่งทอง. (2544). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้กับคุณลักษณะ
การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
เขตการศึกษา 5 ราชบุรี. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). ราชบุรี : สถาบัน
ราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง. อัสสัมชัญ.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1. (2546). แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น. นนทบุรี :
สำนักงานฯ.
- (2547ก). เอกสารรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประจำปีการศึกษา 2546 ของ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1. นนทบุรี : กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผล
การจัดการศึกษา.
- (2547ข). โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการบางใหญ่. (ออนไลน์). แหล่งที่มา :
<http://www.school.obec.go.th/triumbangyail>. วันที่สืบค้น 8 มกราคม 2547.
- (2547ค). โรงเรียนเทพศิรินทร์นนทบุรี. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.tsn.ac.th/>. วันที่สืบค้น 8 มกราคม 2547.
- (2547ง). โรงเรียนนนทบุรีพิทยาคม. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.npschool/ac.th/>. วันที่สืบค้น 8 มกราคม 2547.
- (2547จ). โรงเรียนเบญจมราชานุสรณ์. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.bs.ac.ch/>. วันที่สืบค้น 8 มกราคม 2547.
- (2547ฉ). โรงเรียนบดินทร์เดชา (สิงห์ สิงหเสนี) นนทบุรี. (ออนไลน์). แหล่งที่มา :
<http://www.bodinnon/ac.th/>. วันที่สืบค้น 8 มกราคม 2547.
- (2547ช). โรงเรียนรัตนวิเชียร. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.rt.ac.th/>.
วันที่สืบค้น 8 มกราคม 2547.
- (2547ซ). โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.khama.ac.th/>. วันที่สืบค้น 8 มกราคม 2547.
- (2547ด). โรงเรียนมัธยมวัดเพลงนนทบุรี. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.school.obec.go.th/watpleng>. วันที่สืบค้น 8 มกราคม 2547.
- (2547ต). โรงเรียนศรีบุญยานนท์. (ออนไลน์). แหล่งที่มา. <http://www.sb.ac.th/>.
วันที่สืบค้น 8 มกราคม 2547.
- (2547ถ). โรงเรียนสตรีนนทบุรี. (ออนไลน์). แหล่งที่มา. <http://www.satrinon.ac.th/>.
วันที่สืบค้น 8 มกราคม 2547.
- (2546). แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น. นนทบุรี : สำนักงานฯ.

- (2547). เอกสารรายงานการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาประจำปีการศึกษา 2546 ของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1. นนทบุรี : กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผล การจัดการศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). การใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชน. กรุงเทพฯ : คุรุสภา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). ร่วมคิด ร่วมเขียนปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
- (2544). การปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.
- (2545).). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
- (2546). ยงยุทธ ดรินชกร : ประทีปทองส่องอีสาน คุรุภูมิปัญญาไทยรุ่นที่ 1 ด้าน การแพทย์แผนไทย (การรักษาสุขภาพแบบองค์รวม). กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2544). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2544). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545 – 2549. กรุงเทพฯ : คุรุสภาลาดพร้าว.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2539). ทักษะที่จำเป็นของผู้บริหารสถานศึกษา. (เอกสารประกอบการ สอน). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เสาวภาคย์ แผลมเพชร. (2545). การศึกษาความพร้อมของสถานศึกษาและศักยภาพของบุคลากร ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนนทบุรี. ปรินญา นิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- สรสิทธิ์ เขตคาม. (2545). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- หน่วยศึกษานิเทศก์ ; และ ชมรมครูแกนนำ กรมสามัญศึกษา นนทบุรี. (2546). แหล่งเรียนรู้ใน ห้องถิ่น. นนทบุรี : หน่วยศึกษานิเทศก์.
- อธิปัตย์ คลี่สุนทร. (2547, ตุลาคม - ธันวาคม). ยุทธศาสตร์การบริหารในยุคโลกาภิวัตน์. วารสารวิชาการ. 7(4) : 29 - 30.
- อติกรณ์ อินทรมณี. (2547, มกราคม - มีนาคม). หลากหลายวิธีสอนคณิตศาสตร์ระดับ ประถมศึกษาที่ช่วยพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนรู้ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา. วารสารวิชาการ. 7(1) : 31 - 38.

- อารี พันธุ์มณี. (2540). *จิตวิทยาการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ : เลิฟแอนด์ลิฟเพรส.
- อำพร ศรีประทุม. (2545). *การศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อการนิเทศภายในกับการพัฒนาการสอนโดยเน้นเด็กเป็นศูนย์กลางของครูอนุบาลในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- อรทัย มูลคำ ; และ สุวิทย์ มูลคำ. (2544). *Child Centered : Storyline Method : การบูรณาการหลักสูตรการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.
- Elkins, Louis Bruce. (1972, January). The Role of the Elementary Principle in Community - School Relation. *Dissertation Abstracts Internationnal*. 32(1) : 6026 - A.
- Ferguson, Harl R. (1997). *The High School Curriculum*. New York : The Ronald Press.
- Good, Carter Victor. (1973). *Dictionary of Education*. 3rd ed. New York : Wiley and Sons, Inc.
- Hutchins, Robert D. (1997, November). Leadership Traits as Revealed by Leadership Values. *Dissertation Abstracts International*. 58 (5A) : 1518.
- Indriyanto, B. (1993, April). The Relative Contribution of Home and Community Resources to Primary Student Achievement in Indonesia (Home Resources). *Dissertation Abstracts International*. 53 (6) : 3418 - A.
- Jaycox, Rebeca. (2001). *Eric Digest : Rural Home Schooling and Place- Based Education*. from [http:// www. Ael.org.eric/digests.edorc01-9htm](http://www.Ael.org.eric/digests.edorc01-9htm). Retrived January 29, 2003
- Krejcie, Robert V. and Morgan, Daryle W. (1970, Autumn). Determining Sample Size for Research Activities. *Journal Education and Psychological Measurement*. 30(3) : 608 - 610.
- Lee, Shu-wen. (1997, October). Assessment of Effect of Field Trips on Student Achivement and Attitudes Toward Field Trips in college biology (student Achievement). *Dissertation Abstracts international*. 58(4) : 1218 - A.
- Lawey, Ragina F. (1998). *Audio Visual Method in Teaching*. New York : Holt Rinchart and Winston.
- Richard ; & Peterson. (1980). Present Sources of Education and Learning. *Lifelong Learning in America*. pp 52 - 55. Washington : Jossey - Bass Publishers.
- Relic , Peter D. (2001, Winter). *The New Wisdom in Sexuality Education*. Independent School. 60 (2) : 7 - 8.

Shaver, James. P. (1991). *Handbook of Reseach on Social Studies Teaching and Learning , A Project of the National Council for the Social Studies.* New York : Macmilland.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

วิสัยทัศน์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1

วิสัยทัศน์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1

เขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 มีโรงเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาที่จัดการเรียนการสอนในระดับช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 จำนวน 10 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนรัตนาธิเบศร์ โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม โรงเรียนศรีบุญยานนท์ โรงเรียนสตรีนนทบุรี โรงเรียนนนทบุรีพิทยาคม โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการบางใหญ่ โรงเรียนเบญจมราชานุสรณ์ โรงเรียนเทพศิรินทร์นนทบุรี โรงเรียนมัธยมวัดเพลงนนทบุรี และโรงเรียนบดินทร์เดชา (สิงห์ สิงหเสนี) นนทบุรี แต่ละโรงเรียนมีวิสัยทัศน์ ดังนี้

โรงเรียนรัตนาธิเบศร์

ตั้งอยู่เลขที่ 238 หมู่ 4 ถนนประชาราษฎร์ ตำบลสวนใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี เปิดทำการสอนเมื่อ พุทธศักราช 2443 เป็นโรงเรียนแห่งแรกของจังหวัดนนทบุรีและเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่

วิสัยทัศน์ (Vision) คือ เป็นสถานศึกษาที่มีการบริหารจัดการอย่างมีคุณภาพ โรงเรียนมีมาตรฐานการศึกษาโดยชุมชนมีส่วนร่วม ผู้เรียนเป็นคนดี มีความรู้ ความสามารถตามศักยภาพ มีความสุขและภูมิใจในความเป็นไทย มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีคุณธรรมจริยธรรมและระเบียบวินัย

พันธกิจ (Mission) ของโรงเรียนมีรายละเอียด ดังนี้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1. 2547ช : ออนไลน์)

1. จัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่นให้ผู้เรียน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้และมีผลสัมฤทธิ์ตามเกณฑ์มาตรฐาน
2. ส่งเสริมให้ครูนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง
3. ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดและพัฒนาการศึกษา
4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความรู้คู่คุณธรรม ปลูกฝังความมีระเบียบวินัยและภูมิใจในความเป็นไทย
5. ส่งเสริมให้รู้จักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม

ตั้งอยู่เลขที่ 74/11 หมู่ 8 ถนนพิบูลสงคราม ตำบลสวนใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี เปิดทำการสอนเมื่อ พุทธศักราช 2450 เป็นสถานศึกษาแบบสหศึกษา

วิสัยทัศน์ (Vision) คือ มีระบบการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ มีทักษะชีวิต คุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์และเป็นแหล่งบริการการเรียนรู้ของชุมชน

พันธกิจ (Mission) ของโรงเรียนมีรายละเอียด ดังนี้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1. 2547ช : ออนไลน์)

1. การพัฒนาด้านสื่อเทคโนโลยี
2. การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
3. การพัฒนาปรับปรุงสิ่งแวดล้อม
4. การนิเทศภายใน

โรงเรียนศรีบุญยานนท์

ตั้งอยู่เลขที่ 41/1 หมู่ 1 ถนนนนทบุรี 1 ตำบลสวนใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี เปิดทำการสอนเมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2451 เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษและเป็นสถานศึกษาแบบสหศึกษา

วิสัยทัศน์ (Vision) คือ เป็นศูนย์พัฒนาการเรียนรู่มุ่งสู่การพัฒนาเยาวชนให้มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นผู้นำชุมชน การจัดการเรียนการสอนมุ่งเน้นการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนานักเรียนทุกคนให้ได้มีโอกาสในการพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ

พันธกิจ (Mission) ของโรงเรียนมีรายละเอียด ดังนี้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1. 2547ญ : ออนไลน์)

1. เร่งพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
2. ส่งเสริมปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ระเบียบวินัยและเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตย
3. เร่งจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้สะอาดร่มรื่นและสวยงาม
4. ส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
5. ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา
6. ส่งเสริมให้มีการเสริมสร้างบำรุงสุขภาพพลานามัยให้แข็งแรงสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ
7. จัดการศึกษาให้นักเรียนมีคุณสมบัติอันพึงประสงค์

โรงเรียนสตรีนนทบุรี

ตั้งอยู่เลขที่ 120 ถนนพิบูลสงคราม ตำบลสวนใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีเปิดทำการสอน เมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2475 เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ

วิสัยทัศน์ (Vision) คือ วินัยเด่น เน้นคุณธรรม นำวิชาการ สืบสานความเป็นไทย ก้าวไกล เทคโนโลยี สุขภาพดีถ้วนหน้า พัฒนาสู่สากล

พันธกิจ(Mission) ของโรงเรียนมีรายละเอียด ดังนี้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1. 2547ฏ : ออนไลน์)

1. พัฒนาระบบกายภาพและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้
2. พัฒนาด้านการประเมินผลโครงการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน
3. พัฒนาศูนย์สื่อของกลุ่มสาระการเรียนรู้
4. พัฒนาระบบบุคลากรให้มีการทำการวิจัยในชั้นเรียนให้ครบทุกคน

โรงเรียนนนทบุรีพิทยาคม

ตั้งอยู่เลขที่ 68/ 1 หมู่ 9 ถนนติวานนท์ ตำบลบางกระสอบ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีเปิดทำการสอนเมื่อ พุทธศักราช 2527 เป็นสถานศึกษาแบบสหศึกษา

วิสัยทัศน์ (Vision) คือ เป็นโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนการบริหารจัดการอย่างมีคุณภาพด้วยบุคลากรที่มีความรู้ ความชำนาญในวิชาชีพพร้อมสิ่งแวดล้อมที่ดี มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีความสามารถทางวิชาการตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ก้าวทันเทคโนโลยี มีความสุขบนพื้นฐานของความเป็นไทย

พันธกิจ (Mission) ของโรงเรียนมีรายละเอียด ดังนี้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1. 2547ง : ออนไลน์)

1. พัฒนาให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์มี วิจารณ์ญาณและวิสัยทัศน์เพิ่มขึ้น
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน
3. ความสามารถในการแสวงหาความรู้
4. ความละเอียดรอบคอบในการทำงานและความสามารถทางด้านการมีสุนทรีย์ภาพด้านงานศิลปะและดนตรี

โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการบางใหญ่

ตั้งอยู่เลขที่ 98 หมู่ 10 ตำบลบางกร่าง อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี เปิดทำการสอนเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2502 เป็นสถานศึกษาแบบสหศึกษา เดิมชื่อโรงเรียนบางใหญ่

วิสัยทัศน์ (Vision) คือ เป็นองค์กรที่มีการบริหารอย่างเป็นระบบ สภาพแวดล้อมดี ปลอดภัย เสพติด มีครูมืออาชีพ เป็นผู้นำด้านเทคโนโลยี นำทรัพยากรและแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการศึกษาเพื่อมุ่งให้ผู้เรียนมีมาตรฐานการเรียนรู้สู่สากล มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

พันธกิจ (Mission) ของโรงเรียนมีรายละเอียด ดังนี้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1. 2547ข : ออนไลน์)

1. เร่งรัดและส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีมาตรฐานการเรียนรู้และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์
2. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนปลอดภัยเสพติด
3. ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของบุคลากรตามแนวปฏิบัติการศึกษา
4. พัฒนาระบบบริหารการจัดการของโรงเรียนให้บรรลุผลสำเร็จตามแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
5. ส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน
6. สนับสนุนการนำทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการศึกษา

โรงเรียนเบญจมราชานุสรณ์

ตั้งอยู่เลขที่ 42/3 หมู่ 1 ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี เปิดทำการสอนเมื่อวันที่ 4 เมษายน 2521 เป็นสถานศึกษาแบบสหศึกษา

วิสัยทัศน์ (Vision) คือ เป็นโรงเรียนที่มีการบริหารจัดการเป็นระบบ มีสื่อเทคโนโลยีที่เพียงพอ สภาพแวดล้อมดี ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและพัฒนาการเรียนการสอน ครูดีมีคุณภาพ นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ มีความรู้ความสามารถ โรงเรียนเป็นที่ยอมรับของชุมชน มุ่งมั่นสู่ความเป็นสากล

พันธกิจ (Mission) ของโรงเรียนมีรายละเอียด ดังนี้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1. 2547จ : ออนไลน์)

1. พัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามศักยภาพของแต่ละบุคคล
2. พัฒนาระบบการบริหารให้เป็นระบบ โดยใช้ข้อมูลสารสนเทศและมีการนิเทศติดตาม ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง
3. จัดหา ส่งเสริมการผลิตสื่อ การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ
4. สร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนการสอนและคุณภาพชีวิตของนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียน
5. ส่งเสริมและพัฒนาครูให้มีคุณภาพตามมาตรฐานวิชาชีพครู
6. พัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์
7. สนับสนุนชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและพัฒนาการเรียนการสอน

โรงเรียนเทพศิรินทร์นนทบุรี

ตั้งอยู่เลขที่ 86 หมู่ 2 ตำบลบางคูเวียง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี เปิดทำการสอนเมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2520 เป็นสถานศึกษาแบบสหศึกษาและเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่

วิสัยทัศน์ (Vision) คือ มุ่งสู่การบริหารจัดการที่มีระบบ มีสภาพแวดล้อมดี มีคุณภาพมาตรฐานการศึกษา ก้าวหน้าด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นที่ยอมรับของสังคมและมีความสุข

พันธกิจ (Mission) ของโรงเรียนมีรายละเอียด ดังนี้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1. 2547ค : ออนไลน์)

1. บรรจงครูผู้สอนให้เพียงพอทุกกลุ่มสาระวิชา
2. พัฒนาสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้
3. พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน

โรงเรียนมัธยมวัดเพลง นนทบุรี

ตั้งอยู่เลขที่ 85 ตำบลไทรมา อำเภอมือง จังหวัดนนทบุรี เปิดทำการสอนเมื่อ พุทธศักราช 2534 เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก

วิสัยทัศน์ (Vision) คือ จัดการศึกษาตามแนววิถีพุทธ สู่มาตรฐานการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยอาศัยการมีส่วนร่วมในชุมชน

พันธกิจ (Mission) ของโรงเรียนมีรายละเอียด (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1. 2547ฉ : ออนไลน์)

1. พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจในการจัดการศึกษาตามแนววิถีพุทธและตามแนวปฏิรูปการศึกษา
2. พัฒนาระบบการบริหารงานภายในองค์กรให้สอดคล้องตามแนวปฏิรูปการศึกษา
3. สนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
4. พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานด้านผู้เรียน

โรงเรียนบดินทร์เดชา (สิงห์ สิงหเสนี) นนทบุรี

ตั้งอยู่เลขที่ 79 หมู่ 3 ตำบลวัดชลอ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี เปิดทำการสอนเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2503 เป็นโรงเรียนสหศึกษา เดิมชื่อโรงเรียนบางกรวยและเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนบดินทร์เดชา (สิงห์ สิงหเสนี) นนทบุรี วันที่ 25 มิถุนายน 2542

วิสัยทัศน์ (Vision) คือ เป็นแหล่งเรียนรู้คู่คุณธรรม ก้าวล้ำด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม พัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะที่ดีเป็นที่ยอมรับของสังคม

พันธกิจ (Mission) ของโรงเรียนมีรายละเอียด ดังนี้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1. 2547ฉ : ออนไลน์)

1. พัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. พัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมีคุณลักษณะที่ดีตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
3. ส่งเสริมพัฒนาศักยภาพของบุคลากรตามแนวปฏิรูปการศึกษา
4. พัฒนาการบริหารและจัดการให้บรรลุผลสำเร็จตามแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
5. พัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมของสถานศึกษาให้เป็นแหล่งวิทยาการ.

จากความสำคัญของภารกิจ โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต1 สรุปว่า การจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณภาพชีวิตและการศึกษาต่อให้สามารถเลือกแนวทางที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคมได้โดยมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ คุณธรรม จริยธรรมและทักษะที่เพียงพอที่จะเลือกและตัดสินใจประกอบอาชีพตามความถนัดแห่งตน ซึ่งสอดคล้องกับเศรษฐกิจและภาวะของสังคม ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขครองชีวิตที่เกิดประโยชน์แก่สังคมมีการเรียนรู้ตลอดชีวิตและทันต่อความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการต่างๆ ด้วยการจัดการศึกษาที่ใช้การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ การคิดอย่างมีเหตุผล ใช้กระบวนการกลุ่ม และได้เห็นแนวทางในการประกอบอาชีพ โดยให้มีโอกาสแสวงหาความรู้และทักษะจากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

ภาคผนวก ข
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยเรื่อง
การศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน
สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1

คำชี้แจง

1. ผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ
2. แบบสอบถามนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1
3. แบบสอบถามนี้มี 2 ตอน คือ
 - ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านอายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชนและสถานที่ตั้ง - โรงเรียน จำนวน 5 ข้อ
 - ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน 4 ประเภท คือ ประเภทบุคคล ประเภทสถานที่ ประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี และประเภทอาชีพ จำนวน 40 ข้อ
4. กรุณาตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อตามความเป็นจริง เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อระบบการศึกษาไทยโดยรวม
5. ผู้วิจัยขอรับรองว่าจะเก็บรักษาคำตอบของท่านไว้เป็นความลับโดยจะนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมซึ่งจะไม่ส่งผลกระทบต่อผู้ตอบแบบสอบถามท่านใดท่านหนึ่ง หวังว่าคงได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดี และขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(นางประไพพรรณ ผ่องสวัสดิ์)

นิสิตปริญญาโท

หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม
คำชี้แจง กรุณาเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน () หน้าข้อความที่ตรงตามความเป็นจริง

1. ปัจจุบันท่านมีอายุ

- () ต่ำกว่า 40 ปี
- () 40 – 50 ปี
- () มากกว่า 50 ปี

2. ระดับการศึกษาสูงสุดของท่าน

- () ปริญญาตรี
- () สูงกว่าปริญญาตรี

3. ประสบการณ์การทำงาน

- () น้อยกว่า 10 ปี
- () ตั้งแต่ 10 – 20 ปี
- () มากกว่า 20 ปี

4. ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน

- () น้อยกว่า 10 ปี
- () ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป

5. สถานที่ตั้งโรงเรียน

- () อำเภอเมืองนนทบุรี
- () อำเภอบางกรวย

ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ ในชุมชน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับที่ตรงกับการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้
ในชุมชน เพื่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนของท่านเพียงช่องเดียว โดยในแต่ละข้อ
มีตัวคำถามให้เลือกตอบ แบ่งออกเป็น 5 ระดับ แต่ระดับมีความหมาย ดังนี้

มากที่สุด	หมายถึง	บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริม	9-10	ครั้ง
		การใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน		
มาก	หมายถึง	บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริม	7-8	ครั้ง
		การใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน		
ปานกลาง	หมายถึง	บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริม	5-6	ครั้ง
		การใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน		
น้อย	หมายถึง	บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริม	3-4	ครั้ง
		การใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน		
น้อยที่สุด	หมายถึง	บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริม	1-2	ครั้ง
		การใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน		

ข้อที่	แหล่งการเรียนรู้	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	ประเภทบุคคล ท่านได้สนับสนุนให้มีการศึกษาสำรวจและจัดทำ ระบบสารสนเทศเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น					
2	ท่านได้ให้ความสำคัญกับการจัดการเรียน การสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น					
3	ท่านได้ส่งเสริมให้ครูผู้สอนนำนักเรียนไปศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองกับผู้ทรงภูมิปัญญา ท้องถิ่น					
4	ท่านได้ส่งเสริมให้ครูผู้สอนมอบหมายงานให้ นักเรียนไปค้นคว้าหาความรู้จากผู้ทรงภูมิปัญญา ท้องถิ่นในวันหยุดเรียน					

ข้อที่	แหล่งการเรียนรู้	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
5	ท่านได้นำผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน					
6	ท่านได้นำผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนการสอน					
7	ท่านได้ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดนิทรรศการเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย					
8	ท่านได้ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การปฏิบัติงานของผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ให้ความร่วมมือและสนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอน					
9	ท่านได้ส่งเสริมสนับสนุนให้สังคมเห็นความสำคัญของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน					
10	ท่านได้ส่งเสริมให้ครูผู้สอนแลกเปลี่ยนการเรียนรู้กับผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่เสมอ					
11	ประเภทสถานที่ ท่านเป็นผู้ส่งเสริมให้มีการศึกษาสำรวจและจัดทำระบบสารสนเทศเกี่ยวกับสถานที่ที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชน					
12	ท่านได้ส่งเสริมสนับสนุนให้นำสาระสำคัญเกี่ยวกับสถานที่สำคัญของชุมชนมาใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน					
13	ท่านทำหน้าที่เป็นตัวแทนของโรงเรียนประสานสัมพันธ์กับสถานที่สำคัญของชุมชนในการนำนักเรียนไปเรียนรู้					
14	ท่านได้ส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเผยแพร่สถานที่สำคัญในชุมชนเพื่อให้สังคมได้รู้จัก					

ข้อที่	แหล่งการเรียนรู้	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
15	เมื่อมีกิจกรรมในชุมชน ท่านได้มีการสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับสถานที่สำคัญของชุมชนให้เป็นที่รู้จัก					
16	ท่านเป็นผู้มีส่วนกระตุ้นให้สังคมจัดสร้างแหล่งการเรียนรู้ที่เป็นสถานที่สำคัญในชุมชนเพิ่มขึ้น					
17	ท่านได้ส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบำรุง รักษา และพัฒนาสถานที่สำคัญของชุมชนเพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้					
18	ท่านได้ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดทำเอกสารแนะนำสถานที่สำคัญของชุมชนเพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้					
19	ท่านได้ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดนิทรรศการเพื่อเผยแพร่สถานที่สำคัญในชุมชนให้เป็นที่รู้จัก					
20	ท่านได้ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการประชาสัมพันธ์สถานที่สำคัญของชุมชนให้เป็นที่รู้จัก					
21	ประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี ท่านเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการสืบค้นเรื่องราวของ ชุมชนในอดีต กิจกรรม วัฒนธรรม และประเพณีของชุมชน					
22	ท่านได้ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการนำเรื่องราวของชุมชนในอดีต วัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนมาใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน					
23	ท่านได้ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนนำนักเรียนเข้าร่วม กิจกรรม วัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน					

ข้อที่	แหล่งการเรียนรู้	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
24	ท่านได้ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมในสถานศึกษาโดยจำลองเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับเรื่องราว ของชุมชนในอดีต กิจกรรม วัฒนธรรม และประเพณีของชุมชนเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้					
25	ท่านได้ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่อสืบสาน วัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนให้เป็นที่รู้จักแก่สังคม					
26	ท่านได้ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนและนักเรียนมีการจัดทำเอกสารเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน					
27	ท่านได้ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการปรับปรุงพัฒนาสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชนให้เป็นแหล่งการเรียนรู้					
28	ท่านได้ส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนและสถานศึกษามีการสืบทอด กิจกรรม วัฒนธรรม และประเพณีดั้งเดิมของชุมชน					
29	ท่านได้ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดนิทรรศการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และประเพณีของชุมชน					
30	ท่านได้ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ในชุมชนให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ เพื่อเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ประวัติศาสตร์ กิจกรรม วัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน					
31	ประเภทอาชีพ ท่านได้ส่งเสริมให้ครูผู้สอนและนักเรียน ศึกษาสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพในชุมชนเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้					

ข้อที่	แหล่งการเรียนรู้	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
32	ท่านส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนประสานงานกับสถานประกอบการในการนำนักเรียนไปเรียนรู้					
33	ท่านได้สนับสนุนให้ครูผู้สอนไปเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพต่างๆ ในชุมชน					
34	ท่านได้ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนได้มีการฝึกประสบการณ์ด้านอาชีพที่ตนสนใจจากสถานประกอบการในชุมชน					
35	ท่านได้ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนนำผู้ประกอบการอาชีพดั้งเดิมของชุมชนมาเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียน					
36	ท่านได้ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนนำนักเรียนไปศึกษาดูงานที่สถานประกอบการอย่างต่อเนื่อง					
37	ท่านได้ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนนำหลักการบริหารจัดการจากสถานประกอบการในชุมชนมาใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน					
38	ท่านได้ส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนสืบทอดวัฒนธรรมและประเพณีการประกอบอาชีพดั้งเดิมของชุมชน					
39	ท่านได้ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดนิทรรศการเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับอาชีพของชุมชนในสถานศึกษา					
40	ท่านได้ส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์การประกอบอาชีพของชุมชนให้เป็นที่รู้จักแก่สถานศึกษาอื่นเพื่อใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้					

ขอขอบพระคุณอย่างสูงที่ได้กรุณาใช้เวลาตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ค

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ

- 1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ
อาจารย์ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- 2 รองศาสตราจารย์ ดร.วิจิต สุรัตน์เรืองชัย
รองคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ภาควิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยบูรพา
- 3 นางผ่องศรี สุรัตน์เรืองชัย
สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
- 4 นางจิระพันธ์ สวัสดิ์
ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์
สำนักการศึกษาพิเศษ กรุงเทพมหานคร
- 5 นายสุเมธ งามกนก
สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวง
กระทรวงศึกษาธิการ

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ ชื่อสกุล	นางประไพพรรณ ผ่องสวัสดิ์
วัน เดือน ปีเกิด	15 พฤษภาคม 2498
สถานที่เกิด	26/1 หมู่ 4 ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	76/47 หมู่บ้านสินพัฒนา 4 ซอยติวานนท์ 18 ตำบลตลาดขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	นักวิชาการวัฒนธรรม 7 ว กลุ่มพัฒนาระบบบริหารราชการ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2524	การศึกษาระดับบัณฑิต วิชาเอกสุขศึกษา จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พ.ศ. 2549	การศึกษาระดับบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

393.1001

๗๑๒๖๑

๗๖๖

การศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริม
การใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1

บทคัดย่อ

ของ

นางประไพพรรณ ผ่องสวัสดิ์

111 ๓๒๒ 2549

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มีนาคม 2549

ประไพพรรณ ผ่องสวัสดิ์. (2549). การศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทศนา แสงศักดิ์.

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 ประกอบด้วย ประเภทบุคคล ประเภทสถานที่ ประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี และประเภทอาชีพ และเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชนและสถานที่ตั้งโรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการและหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ในโรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำนวน 80 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนตัวของผู้บริหารสถานศึกษา ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 ลักษณะของแบบสอบถามเป็นชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ส่วนการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ใช้ t - test และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยมากกว่ากลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มใช้ One - Way ANOVA ในกรณีที่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe' 's test)

ผลการศึกษาพบว่า

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ประเภทบุคคล ประเภทสถานที่ ประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี และประเภทอาชีพ ตามลำดับ
2. ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 ที่มีอายุต่างกัน มีการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนไม่แตกต่างกัน
3. ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนไม่แตกต่างกัน
4. ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนไม่แตกต่างกัน

5. ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 ที่มีระยะเวลาการอาศัย อยู่ในชุมชนต่างกัน มีการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนไม่แตกต่างกัน

6. ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 ที่มีสถานที่ตั้งโรงเรียน ต่างกัน มีการส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารสถานศึกษาที่มีสถานที่ตั้งโรงเรียนในเขตอำเภอเมือง มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริม การใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ประเภทบุคคล ประเภทสถานที่ ประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และประเพณี และประเภทอาชีพ มากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีสถานที่ตั้งโรงเรียนในเขตอำเภอ บางกรวย

A STUDY ON THE ROLES OF ADMINISTRATORS OF EDUCATIONAL
INSTITUTIONS IN ENCOURAGING THE USE OF COMMUNITY LEARNING
RESOURCES AT NONTHABURI EDUCATIONAL SERVICE AREA, 1.

AN ABSTRACT

BY

MRS. PRAPAIPUN PHONGSAWADI

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Master of Education degree in Educational Administration
at Srinakharinwirot University

March 2006

Prapaipun Phongsawadi. (2006). *A Study on The Roles of Administrators of Educational Institutions in Encouraging. The Use of Community Learning Resources at Nonthaburi Educational Service Area, 1*. Master 's Project, M.Ed. (Educational Administration). Bangkok : Graduate School. Srinakarinwirot University. Project Advisor : Asst. Prof. Dr. Thasana Swaengsakdi.

The purpose of this study were to study the role of the administrators of the educational institutions at Nonthaburi Educational Service Area, 1 in encouraging the use of community learning resources consisting of these aspects individuals, places, history,culture and tradition and career and to compare the role of the administrators in encouraging the use of community learning resources. The administrators were classified by ages, educational levels, working experiences, living duration in the community and school location.

The sample used for the research was altogether taken from 80 school director vice - directors in charge of academic affair and heads of subject department at the schools providing education in accordance with basic education curriculum of the year 2001 at the third and fourth class extents of Nonthaburi Educational Service Area, 1. The data were collected from questionnaire with rating scales and were analysed by these instruments : percentages, means, standard deviations, One - Way ANOVA method and Scheffe' 's test.

The results obtained from the research were as follows :

1. The roles of the administrators in enconraging the use of community learning resources were at medium level both in general and in particular aspects which were individuals, places, history, culture and tradition and careers relatively.
2. The administrators with different ages did not have different degree of the encouragement.
3. The administrators with different educational levels did not have different degree of the encouragement.
4. The administrators with different working experiences did not have different degree of the encouragement.
5. The administrators with different time duration of living in the comrnunity did not have different degree of the encouragement.

6. The administrators with different school location significantly had different degree of the encouragement at the level of .05. This could be concluded that the administrators whose school was located in Muang district encouraged the use of community learning resource more than those whose school was located in Banggruay district.